

การศึกษากลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน
ในบทบรรยายภาพยนตร์ชุดเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา

นางสาวพิชญาภา ปัญญาศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาสเปน ภาควิชาภาษาตะวันตก
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาทวิวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทย
เป็นภาษาสเปน ในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด
เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1
องค์ประกันหงสา

โดย

นางสาวพิชญภา ปัญญาศิริ

สาขาวิชา

ภาษาสเปน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งทัย แรงผลสัมฤทธิ์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สถาพร ทิพย์ศักดิ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งทัย แรงผลสัมฤทธิ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.สว่างวัน ไตรเจริญวิวัฒน์)

พิชญาภา ปัญญาศิริ : การศึกษากลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน
 ในบทบรรยายภาพยนตร์ชุดเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกัน
 หงสา. (ESTUDIO DE LA TRADUCCIÓN TRANSCULTURAL DEL TAILANÉS AL
 ESPAÑOL EN EL SUBTÍTULO DE LA LEYENDA DEL REY NARESUAN)
 อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.หนึ่งทชัย แรงผลสัมฤทธิ์, 140 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้นำเสนอกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบท
 บรรยายภาพยนตร์ชุดเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา โดยวิเคราะห์
 เปรียบเทียบกรณีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรม 60 คำที่ปรากฏในบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน
 ดังกล่าวเพื่อระบุกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปล และวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสื่อความหมายของ
 คำแปลที่ได้

จากการศึกษาพบว่า คำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบมีทั้งหมด 6 หมวดหมู่ ได้แก่ หมวด
 นิเวศวิทยา หมวดวัตถุ หมวดการเมืองการปกครอง หมวดการงาน หมวดความเชื่อและศาสนา และ
 หมวดชื่อสถานที่ และกลวิธีที่ผู้แปลเลือกใช้มีทั้งหมด 5 กลวิธี ได้แก่ การทับศัพท์ การใช้คำที่เป็นที่
 รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม การสร้างความเทียบเท่าด้าน
 การใช้งาน และการตัดออก โดยพบว่ากลวิธีที่มีการใช้มากที่สุดในการแปลคำทางวัฒนธรรมทุกหมวด
 ยกเว้นหมวดชื่อสถานที่ คือกลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน และปัจจัยที่ผู้แปลคำนึงถึง
 ในการเลือกใช้กลวิธีการแปลคือการสื่อความหมายและการแปลให้อยู่ในหลักเกณฑ์ของบทบรรยาย
 ภาพยนตร์ ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสื่อความหมายของคำแปลที่ได้จากแต่ละกลวิธี
 โดยจำแนกระดับความเทียบเท่าของความหมายที่เกิดขึ้นออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับความหมาย
 อ่างถึง ระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ ระดับความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้าน
 การใช้งาน และสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของแต่ละกลวิธีขึ้นอยู่กับว่าผู้แปลเลือกใช้กลวิธีนั้นกับคำศัพท์
 ในหมวดหมู่ใด และคำแปลนั้นสามารถรักษาใจความสำคัญของเนื้อเรื่องในภาพยนตร์ ตลอดจนรักษา
 ความเข้ากันกับบริบทและภาพที่ปรากฏในฉากนั้น ๆ ของภาพยนตร์ได้หรือไม่ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะ
 เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมหรือกำลังหาแนว
 ทางการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในรูปแบบบทบรรยายภาพยนตร์

ภาควิชา.....ภาษาตะวันตก.....ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....ภาษาสเปน.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา.....2564.....

6080141622 : MAJOR SPANISH

KEYWORDS : CROSS-CULTURAL TRANSLATION / SUBTITLE TRANSLATION /
CULTURE-SPECIFIC ITEMS

PITCHAYAPA PANYASIRI : ESTUDIO DE LA TRADUCCIÓN TRANSCULTURAL DEL
TAILANDES AL ESPAÑOL EN EL SUBTÍTULO DE LA LEYENDA DEL REY NARESUAN
(2007). ADVISOR : ASST. PROF. NUNGHATAI RANGPONSUMRIT, Ph.D., 140 pp.

This thesis presents cross-cultural translation strategies from Thai to Spanish for the subtitles of Legend of King Naresuan: Hostage of Hongsawadi. Sixty cases of culture-specific items found in the movie subtitles were analyzed to identify the strategies adopted by the translator. The effectiveness of the resulting translations was also analyzed.

In the study, six categories of culture-specific items were found, namely ecology, artifacts, politics, occupation, religions and beliefs and place names. Moreover, five translation strategies used by the translator were found, namely, transference or transcription, recognized translation, cultural equivalent, functional equivalent and omission, with functional equivalent being used the most for translating culture-specific items of all categories except the place names. The study also found that the factors that the translator took into account when choosing translation strategies were the effectiveness of the translation and the limitations of movie subtitles. In addition, the effectiveness of the translation by aforementioned strategies was also analyzed by classifying the level of equivalence of meaning into three levels, namely referential, contextual, and functional equivalence. It can be concluded that the effectiveness of each strategy depends on which category the translator chooses to use that strategy to translate and whether the translation is able to maintain the original main message of the movie plot as well as the compatibility with the context and images in a particular scene of the movie. The findings of this thesis can benefit scholars and translators seeking strategies for translating culture-specific items, especially in movie subtitles.

Department : ~~Western Languages~~ Student's Signature.....

Field of Study : ~~Spanish~~ Advisor's Signature.....

Academic Year : ~~2021~~.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ทั้งความรู้ คำแนะนำ แรงผลักดัน รวมถึงคอยชี้แนะและตรวจแก้จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วง ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ภาสุรี ลือสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิสาข์ ศรีวรรณารถ และคณาจารย์สาขาวิชาภาษาสเปน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ที่ไม่ได้จำกัดเพียงในแง่วิชาการให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่สมัยเรียนปริญญาตรีจนจบจนปัจจุบัน

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนปริญญาโททุกคน และขอขอบคุณนางสาววศินี พงศ์บุรินนท์ ที่เป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนของผู้วิจัยมาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับปริญญาโท และทำให้ชีวิตการเรียนภาษาสเปนของผู้วิจัยดำเนินไปอย่างมีสีสัน

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกคน ทั้งที่สนิทสนมกันตั้งแต่สมัยโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา รู้จักกันสมัยเรียนคณะอักษรศาสตร์ หรือพบเจอกันเพราะมีความชื่นชอบในเรื่องต่าง ๆ เหมือนกัน ทุกคนล้วนแล้วแต่เป็นมิตรที่ดียิ่งของผู้วิจัยและคอยส่งกำลังใจอันมีค่ายิ่งให้ผู้วิจัยมาตลอดเส้นทางการเรียนปริญญาโท และผู้วิจัยขอขอบคุณนางสาวปริยานุช ปรีชามาศย์ รุ่นน้องอันเป็นที่รักยิ่งคนหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจะคอยร่วมยินดีกับความสำเร็จของผู้วิจัยจากบนสวรรค์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวและญาติพี่น้อง ผู้เป็นแหล่งกำลังใจและแรงสนับสนุนสำคัญให้กับผู้วิจัยมาตั้งแต่วันแรกในเส้นทางการศึกษา และเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	3
1.3 สมมติฐานของงานวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้	3
1.5 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	7
2.1 การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมโดยทั่วไป.....	7
2.2 กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในต้นฉบับทั่วไป.....	13
2.2.1 กลวิธีที่เสนอโดย Peter Newmark.....	14
2.2.2 กลวิธีที่เสนอโดย Jean-Paul Vinay and Jean Darbelnet.....	19
2.2.3 กลวิธีที่เสนอโดย Mona Baker	22
2.3 หลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) ในวีดิทัศน์เชิงพาณิชย์	28
2.3.1 ข้อกำหนดในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) ในวีดิทัศน์ เชิงพาณิชย์.....	29
2.3.2 จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดและความเร็วในการอ่านในภาคทฤษฎี.....	29
2.3.3 จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดและความเร็วในการอ่านในภาคปฏิบัติ.....	30
2.4 กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ในวีดิทัศน์ เชิงพาณิชย์.....	32
2.5 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปล.....	36
2.5.1 การแปลที่ยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการแปลเป็นหลัก.....	36
2.5.2 ทฤษฎีกรอบของความเทียบเท่า.....	38

บทที่ 3 คำศัพท์ทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลที่พบ	40
3.1 หมวดหมู่ของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม	40
3.2 การระบุกลวิธีการแปล	42
3.4.1 การทับศัพท์	43
3.4.2 การแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง	44
3.4.3 การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม	44
3.4.4 การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	46
3.4.5 การตัดออก.....	58
บทที่ 4 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของบทแปล	61
4.1 แปลโดยใช้กลวิธีการทับศัพท์.....	62
4.2 แปลโดยใช้กลวิธีการใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง	64
4.3 แปลโดยใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม.....	64
4.4 แปลโดยใช้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	65
4.5 แปลโดยใช้กลวิธีการตัดออก.....	69
4.6 ประเด็นการแปลอื่น ๆ ที่น่าสนใจ.....	71
4.6.1 กรณีการแปลที่สื่อความหมายแตกต่างจากต้นฉบับอย่างสิ้นเชิง จนทำให้ ใจความสำคัญเปลี่ยนไป	71
4.6.2 การแปลบรรดาศักดิ์ที่ติดอยู่กับชื่อของตัวละคร	73
4.6.3 การแปลคำเรียกขานพระมหากษัตริย์.....	75
บทที่ 5 ข้อสรุป ประเด็นที่น่าสนใจ และข้อเสนอแนะ.....	78
5.1 สรุปผลการวิจัย	78
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	80
5.3 ข้อเสนอแนะและประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป	86
รายการอ้างอิง	87
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก ก.....	92
ภาคผนวก ข.....	116
ประวัติผู้เขียน.....	140

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 แนวทางเกี่ยวกับความยาวของบทบรรยายภาพยนตร์และความเร็วในการอ่านบทบรรยายภาพยนตร์ของหน่วยงานและบริษัทผู้ให้บริการสื่อและแพร่ภาพกระจายเสียงในปัจจุบัน (เฉพาะสื่อสำหรับคนทั่วไป ไม่ใช่สื่อสำหรับเด็กโดยเฉพาะ).....	31
ตารางที่ 3.1 คำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา ทั้งหมด 60 คำ จำแนกตามหมวดหมู่.....	40
ตารางที่ 3.2 จำนวนครั้งในการใช้กลวิธีการแปลเพื่อแปลคำทางวัฒนธรรมในหมวดหมู่ต่าง ๆ	42
ตารางที่ 4.1 ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการทับศัพท์ที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ	62
ตารางที่ 4.2 ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทางที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ	64
ตารางที่ 4.3 ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรมที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ	64
ตารางที่ 4.4 ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ	65
ตารางที่ 4.5 ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการตัดออกที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ	69
ตารางที่ 5.1 การทดลองแปลคำต้นฉบับที่ผู้แปลแปลด้วยกลวิธีการตัดออกโดยใช้วิธีแปลตรงตัว	82

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	กล่องบรรจุชาผงยี่ห้อลิปตันฉลากเหลืองที่วางขายในประเทศที่ใช้ภาษาอาหรับ	28
ภาพที่ 3.1	ร้อยละของจำนวนคำศัพท์ทางวัฒนธรรมแต่ละหมวดที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์	41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ประเทศไทยมีความพยายามในการเผยแพร่ประวัติศาสตร์ชาติตนออกสู่สายตาประชาคมโลก ผ่านสื่อต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือ ภาพยนตร์ ซึ่งถือเป็นสื่อบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยม ในการนำมาใช้ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สู่การรับรู้ของคนทั่วไป ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์จากฝีมือการสร้างของคนไทยมีอยู่หลายเรื่อง แต่หนึ่งในเรื่องที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ ภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กำกับโดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล จำหน่ายและเผยแพร่โดย สหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล

เนื่องจากประวัติศาสตร์ถือเป็นเรื่องเฉพาะตัวของแต่ละวัฒนธรรมและแต่ละชนชาติ การถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้คนจากอีกวัฒนธรรมที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงรับรู้และ เข้าใจตรงกันจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ ประกันหงสา ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานี้ ประกอบไปด้วยคำศัพท์ทางวัฒนธรรมหลายคำที่ไม่มีใน วัฒนธรรมของผู้รับสารปลายทางในประเทศที่ใช้ภาษาสเปนเป็นหลัก ความแตกต่างทาง วัฒนธรรมเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาความไม่เท่ากัน (non-equivalence) ที่เกิดจากความเฉพาะตัว ทางวัฒนธรรม หรือเมื่อคำในภาษาต้นทางสื่อถึงความคิดหรือโน้ตทัศน์ที่ไม่ปรากฏหรือไม่เป็นที่ รู้จักในวัฒนธรรมปลายทาง (Baker, 1992: 21) ทำให้ไม่สามารถหาคำแปลที่เทียบเท่ากันแบบ 1:1 ได้ เช่น *เสลดพังพอน* พืชสมุนไพรที่พระมหาเถรคันฉ่องนำมาพอกเพื่อรักษาแผลงูกัดให้มณี จันทร เป็นพืชท้องถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้ชมปลายทางที่เป็นชาวตะวันตกอาจไม่ รู้จักพืชชนิดนี้และไม่รู้ว่าเสลดพังพอนมีสรรพคุณในการถอนพิษแมลงสัตว์กัดต่อย หรือคำว่า *ขนม ต้ม* ขนมไทยโบราณรสชาติหวานหอม ประกอบด้วยตัวแบ่งด้านนอก และไส้ทำจากมะพร้าวเคี้ยว กับน้ำตาล ซึ่งในภาพยนตร์เรื่องนี้แม่ค้าใช้ใบตองรองวางขายในตลาดและตัวละคร “บุญทิ้ง” มา ขโมยไป ซึ่งเป็นหนึ่งในฉากสำคัญของภาพยนตร์ จะแปลอย่างไรให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางไม่ รู้สึกงุนงงว่าขนมต้มคืออะไร หรือแม้แต่ปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่าง *ฤดูน้ำหลาก* คือช่วงปลายฤดู ฝนที่น้ำเหนือจะไหลลงมาท่วมพื้นที่กรุงเทพฯ โดยรอบทั้งหมด เหลือเพียงเกาะเมืองที่จะ ลอยอยู่คล้ายเป็นเกาะกลางทะเล ก็เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ไม่ปรากฏในภูมิภาคอื่น ทำให้

เกิดความท้าทายว่าจะสามารถแปลโดยเก็บความหมายไว้อย่างครบถ้วนได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องคำนึงถึงข้อจำกัดด้านพื้นที่ของบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles)

การจะศึกษากลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ลักษณะเฉพาะ ตลอดจนข้อจำกัดของบทบรรยายภาพยนตร์ด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในบทภาพยนตร์ จะไม่สามารถอธิบายคำแปลโดยใช้เชิงอรรถ และไม่สามารถอธิบายขยายความความหมายนั้นได้อย่างอิสระเหมือนการแปลในหนังสือทั่วไป เนื่องจากบทบรรยายภาพยนตร์ต้องมีความยาวไม่เกิน 40 ตัวอักษรต่อหนึ่งบรรทัด รวมวรรคตอนและเครื่องหมายวรรคตอน และต้องมีจำนวนบรรทัดไม่เกินสองบรรทัด เป็นต้น (Diaz-Cintas and Remael, 2007)

จากปัญหาความไม่เท่ากันและข้อจำกัดในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ที่นำเสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าผู้แปลบทบรรยายภาษาสเปนของบทภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้กลวิธีการแปลใดในการแก้ปัญหาเหล่านั้น เพื่อให้สามารถถ่ายทอดบทแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยไปเป็นภาษาสเปนได้ และเมื่อแปลออกมาแล้ว กลวิธีนั้นให้บทแปลที่มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด สื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสันนิษฐานว่า ข้อจำกัดของบทบรรยายภาพยนตร์เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการเลือกกลวิธีการแปลของผู้แปล และอาจมีผลต่อประสิทธิภาพของกลวิธีการแปลและบทแปลด้วยเช่นกัน

โดยสรุปแล้ว ประเด็นเรื่องกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน ในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ถือเป็นประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาวិจัย เพราะนอกจากจะเป็นแนวทางในการศึกษากลวิธีที่ใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์จากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนแล้ว ยังมุ่งเน้นไปที่การแปลบทบรรยายภาพยนตร์ โดยเฉพาะ จึงสามารถเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ อิงประวัติศาสตร์หรือภาพยนตร์ที่มีคำศัพท์ทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก รวมถึงเป็นแนวทางให้ผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแปลคำทางวัฒนธรรมในตัวบทประเภทอื่นด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1.2.1 ศึกษากลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน ในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์กรประกันหงสา
- 1.2.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่ผู้แปลเลือกใช้

1.3 สมมุติฐานของงานวิจัย

- 1.3.1 กลวิธีที่ผู้แปลเลือกใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทจะแตกต่างกัน โดยต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ เช่น จำนวนตัวอักษรต่อวินาที จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัด และจำนวนบรรทัด
- 1.3.2 แนวทางการแปลที่มีประสิทธิภาพจะต้องสื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับ และตรงตามหลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้

- 1.4.1 ทำให้ทราบกลวิธีในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์
- 1.4.2 เป็นแนวทางการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์

1.5 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

- 1.5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
  - 1) จัดหาดีวีดีภาพยนตร์ที่จะนำมาใช้ศึกษา คือภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์กรประกันหงสา หรือ ภาคปฐมวัย ซึ่งเป็นภาพยนตร์ภาคแรกของภาพยนตร์ไตรภาคชุดตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เขียนบทภาพยนตร์โดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล และดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์ กำกับการแสดงโดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล ผลิตภาพยนตร์โดยค่ายพร้อมมิตร โปรดักชั่นจำหน่ายและเผยแพร่ในประเทศไทยโดยสหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล ออกฉาย

เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2550 ตัวภาพยนตร์มีความยาว 167 นาที โดยดีวีดีภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้น เป็นฉบับที่จัดจำหน่ายโดยบริษัท Magnolia Home Entertainment ในเมืองลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา โดยใช้ชื่อภาพยนตร์ว่า Kingdom of War Part 1 ดีวีดีฉบับนี้มีเสียงพูดภาษาไทย (พากย์ไทย) เหมือนต้นฉบับ มีบทบรรยายภาษาอังกฤษกับภาษาสเปนให้เลือก และไม่ปรากฏชื่อผู้แปล

- 2) ถอดเสียงบทพากย์ภาษาไทย (ต้นฉบับ) และถอดบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน (ฉบับแปล) ที่มีคำศัพท์ทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ โดยยึดนิยามคำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Newmark (1988) Baker (1992) และ Diaz-Cintas (2007) ในการจำแนกว่าคำใดเป็นคำทางวัฒนธรรม กล่าวคือ คำศัพท์ทางวัฒนธรรม จะต้องเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะวัฒนธรรมต้นฉบับ เป็นคำที่ผูกติดกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือภูมิศาสตร์ของประเทศหนึ่งหรือวัฒนธรรมหนึ่ง ไม่ใช่คำสากลที่ใช้กันแพร่หลายในทุกวัฒนธรรม คำเหล่านี้จะสื่อถึงสิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมปลายทาง และสะท้อนวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชนกลุ่มนั้น
- 3) ระบุจำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดของบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปนโดยใช้โปรแกรม Subtitle Edit ที่ใช้สร้าง แปล และแก้ไขบทบรรยายภาพยนตร์ช่วยในการนับจำนวน

1.5.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1.5.3 จัดระเบียบข้อมูลที่จะนำมาใช้ศึกษา โดยนำคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่รวบรวมไว้มาจัดหมวดหมู่โดยอ้างอิงจากแนวทางของ Nida (1964) และ Newmark (1988) แต่แบ่งหมวดหมู่ให้ย่อยลงไปตามคำศัพท์ที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์ เป็น 6 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) หมวดนิเวศวิทยา 2) หมวดวัตถุ 3) หมวดการเมืองการปกครอง 4) หมวดการทำงาน 5) หมวดความเชื่อและศาสนา และ 6) หมวดชื่อสถานที่

1.5.4 นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อศึกษากลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) วิเคราะห์เปรียบเทียบคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในต้นฉบับภาษาไทยกับคำแปลภาษาสเปนโดยแบ่งตามหมวดหมู่ที่จัดไว้

- 2) ระบุกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมเหล่านั้นจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน โดยอ้างอิงจากกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมในต้นฉบับทั่วไปที่เสนอโดย Newmark (1988) Vinay and Darbelnet (1995) และ Baker (1992) รวมทั้งกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ของ Díaz-Cintas and Remael (2014) โดยกลวิธีที่ผู้แปลเลือกใช้มีทั้งหมด 5 กลวิธี ได้แก่
- (1) การทับศัพท์ (transference หรือ transcription)
  - (2) การแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง (recognized translation)
  - (3) การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม (cultural equivalent)
  - (4) การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน (functional equivalent)
  - (5) การตัดออก (omission)
- 3) ศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลทั้ง 5 กลวิธีดังกล่าว
- 4) วิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่ผู้แปลเลือกใช้ในประเด็นต่อไปนี้
- (1) วิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่แปลเป็นภาษาสเปนแล้ว ว่าสามารถสื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับคำในต้นฉบับมากน้อยเพียงใด ตรงกับสารที่ภาพยนตร์ต้องการจะสื่อหรือไม่ อย่างไร โดยประยุกต์แนวทางจากทฤษฎีกรอบของความเทียบเท่า (frameworks of equivalence) ที่เสนอโดย Werner Koller (1979) โดยจำแนกระดับความเทียบเท่าของความหมายที่เกิดขึ้นออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับความหมายอ้างอิง (referential meaning) (2) ระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ (implied meaning) (3) ระดับความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน
  - (2) บทแปลในภาษาปลายทางถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์หรือไม่ อย่างไร
- 5) สรุปผลการศึกษา โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่
- (1) กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ผู้แปลเลือกใช้มีกลวิธีใดบ้าง แต่ละกลวิธีมีลักษณะการแปล ข้อดี และข้อจำกัดอย่างไร

- (2) วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลของผู้แปล เช่น ข้อจำกัดที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม บริบทในภาพยนตร์ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความยาวของบทบรรยายภาพยนตร์ เป็นต้น
- (3) วิเคราะห์ว่ากลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ผู้แปลใช้มีประสิทธิภาพ (สื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับ และตรงตามหลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์) หรือไม่ อย่างไร
- (4) เสนอแนะประเด็นย่อยอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยพบขณะทำการศึกษาและเห็นว่าน่าสนใจ ผู้สนใจสามารถนำไปศึกษาต่อยอดต่อไปได้

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา ผู้วิจัยได้จำแนกหัวข้อในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมโดยทั่วไป 2) หลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) ในวีดิทัศน์เชิงพาณิชย์ 3) กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ และ 4) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมโดยทั่วไป

2.1.1 นิยามการแปลและวัฒนธรรม

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 “แปล” เป็นคำกริยา หมายถึง “ถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง, ทำให้เข้าใจความหมาย” นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลหลายท่านยังได้ให้นิยามของการแปลไว้แตกต่างกันไป โดย Peter Newmark (1988: 5) ผู้เชี่ยวชาญทฤษฎีการแปลชาวอังกฤษ เสนอว่า การแปลคือการถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับไปสู่ภาษาปลายทางให้ตรงกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ส่วน Eugene Nida นักภาษาศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญทฤษฎีการแปลชาวอเมริกัน กล่าวว่า การแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายอย่างใกล้เคียงที่สุดและเป็นธรรมชาติที่สุดจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาแปล โดยมุ่งถ่ายทอดความหมายเป็นลำดับแรก และถ่ายทอดลีลาการเขียนเป็นลำดับที่สอง (1969 อ้างถึงใน วรรณถ วิมลเฉลา, 2543: 3) ส่วนวรรณถ แสดงอร่ามเรือง สรุปว่า การแปลเป็นการจัดเรียงเรียงตัวบทเสียใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดไว้ และจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทาง (2542 อ้างถึงใน สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2555:5)

ส่วนนิยามของวัฒนธรรมนั้น พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ระบุว่า

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สืบสาน ปลูกฝัง สืบ

ทอด เรียนรู้ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งในด้านจิตใจ ทางด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน (พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553:1-2)

นอกจากนั้น อมรา พงศาพิชญ์ (2547: 25) ยังได้ให้คำนิยามไว้ว่า วัฒนธรรม คือระบบในสังคมที่มนุษย์สร้างหรือกำหนดขึ้น ไม่ใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม ความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน วัฒนธรรมถือเป็นระบบสัญลักษณ์ที่จะทำให้สมาชิกในสังคมเดียวกันเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมตรงกัน และยังเป็นสิ่งที่ต้องมีการเรียนรู้และถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังอีกด้วย

นิยามข้างต้นสอดคล้องกับนิยามที่เสนอโดยสมาคมสังคมวิทยาอเมริกัน หรือ The American Sociological Association (2008) กล่าวคือ วัฒนธรรมหมายถึง มรดกหรือสิ่งที่สืบทอดต่อกันมา (heritage) ที่ผู้คนในสังคมใดสังคมหนึ่งมีส่วนร่วมกัน ประกอบด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี คุณค่า ค่านิยม ภาษา ความคิด ตลอดจนสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ ส่วน Newmark (1988: 94) ก็ได้ให้นิยามวัฒนธรรมไว้เช่นกัน โดยกล่าวว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตและการแสดงออกซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนหนึ่ง โดยกลุ่มชนดังกล่าวมีภาษาที่ใช้ในการแสดงออกเป็นของตนเอง

จากนิยามการแปลและวัฒนธรรมทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การแปลคือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นทางมาเป็นภาษาปลายทาง โดยคำนึงถึงเจตนาที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อและบริบทของวัฒนธรรมปลายทางเป็นสำคัญ ส่วนวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งร่วมกันสร้างหรือกำหนดขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมเดียวกันเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมตรงกัน เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม วัฒนธรรมสืบทอดจากอดีตมาสู่ปัจจุบันได้ผ่านการเรียนรู้และพัฒนาการของสมาชิกในสังคม ที่จะต้องธำรงรักษาวัฒนธรรมนั้นเพื่อความเป็นระเบียบแบบแผนและความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมของตน

2.1.2 การจำแนกประเภทของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

Eugene Nida (1964: 91 อ้างถึงใน Qianqian, 2015: 56) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ นิเวศวิทยา วัฒนธรรมทางวัตถุ วัฒนธรรมทางสังคม วัฒนธรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมทางภาษา การจัดประเภทของ Nida คล้ายคลึงกับประเภทของวัฒนธรรมที่เสนอโดย

ประภาศรี สีหอำไพ (2550) ที่แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุหรือวัฒนธรรมสสาร วัฒนธรรมทางศิลปกรรม วัฒนธรรมทางจิตใจหรือวัฒนธรรมทางคติธรรม วัฒนธรรมทางเนติธรรม วัฒนธรรมทางสทธรรม และวัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี จะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภททางวัฒนธรรมนั้นไม่มีเกณฑ์ที่ตายตัว เช่นเดียวกับการจำแนกประเภทของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

ส่วน Newmark (1988: 94) ได้ยกตัวอย่างคำศัพท์ทางวัฒนธรรมเพื่อขยายความนิยามของวัฒนธรรมที่ตนเสนอไว้ โดยกล่าวว่า คำทางวัฒนธรรมไม่ใช่คำที่เป็นสากล (universal) คำอย่างเช่น ตาย อยู่ ดวงดาว วายน้ำ หรือคำเรียกวัตถุที่พบเห็นได้เกือบทุกหนแห่ง เช่น กระจก โตะ เก้าอี้ จัดเป็นคำสากลที่นักแปลมักจะแปลได้อย่างไรปัญหา แต่คำอย่างเช่น มรสุม (monsoon) พุ่มหญ้าสเตปป์ (steppe) ดาชะ (dacha) ซึ่งหมายถึงบ้านพักตากอากาศของรัสเซีย ตัลยาเทลเล (tagliatelle) ซึ่งเป็นชื่อเรียกพาสตาเส้นแบนยาวแบบดั้งเดิมของอิตาลี คำเหล่านี้จัดเป็นคำทางวัฒนธรรม และหากวัฒนธรรมต้นฉบับกับวัฒนธรรมของผู้รับสารปลายทางมีส่วนที่แตกต่างกัน ก็จะทำให้เกิดปัญหาในการแปลตามมา

นอกจากนั้น Mona Baker (1992: 21) ยังเสนอไว้ว่า คำเฉพาะวัฒนธรรมคือ คำในภาษาต้นฉบับที่อาจแสดงความคิดหรือมโนทัศน์ซึ่งไม่เป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมปลายทาง เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม และอาจสื่อถึงความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมในสังคม หรือแม้แต่ประเภทอาหาร ส่วน Díaz-Cintas (2007: 21) ระบุว่า คำศัพท์ทางวัฒนธรรมคือการอ้างถึงสิ่งที่ผูกติดกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือภูมิศาสตร์ของประเทศหนึ่ง และมักสร้างความท้าทายอย่างมากในการแปล

จากนิยามทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คำศัพท์ทางวัฒนธรรม คือคำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะวัฒนธรรมต้นทาง ไม่ใช่คำสากลที่ใช้กันแพร่หลายในทุกวัฒนธรรม สื่อถึงสิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมปลายทาง เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม และสะท้อนวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชนกลุ่มนั้น ส่วนการจำแนกประเภทของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยได้ยกมานำเสนอทั้งหมด 2 แนวทาง ได้แก่

1) แนวทางของ Peter Newmark

Newmark (1988: 95) ได้จำแนกคำทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 หมวดหมู่ โดยปรับมาจากแนวทางของ Eugene Nida พร้อมยกตัวอย่างประกอบ ดังต่อไปนี้

(1) นิเวศวิทยา (*ecology*) ได้แก่ พืช สัตว์ ภูมิประเทศ อากาศ เช่น *honeysuckle* (ต้นฮันนี่ซัคเคิล มีถิ่นกำเนิดในซีกโลกเหนือ) *downs* (แนวสันเขาหินซอล์กที่มีหญ้าปกคลุม พบในทางตอนใต้ของอังกฤษ) *sirocco* (ลมร้อนและมีฝุ่นที่พัดจากทะเลทรายซาฮาราไปยังยุโรปใต้) *pampas* (ทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ในทวีปอเมริกาใต้ กินพื้นที่ประเทศอาร์เจนตินา อุรุกวัย และบราซิล)

(2) วัฒนธรรมทางวัตถุหรือสิ่งประดิษฐ์ (*material culture* หรือ *artefacts*) ได้แก่ อาหาร เช่น *zabaglione* (ขนมพื้นเมืองของอิตาลี) *sake* (เหล้าสาเกของญี่ปุ่น) *Kaiserschmarrn* (ขนมหวานของออสเตรีย) เครื่องแต่งกาย เช่น *anorak* (เสื้อแจ็กเก็ตตัวหนาและใหญ่ มีหมวก คิดขึ้นโดยชาวอินูอิต) *kanga* (ผ้าคลุมตัวของชาวแอฟริกันตะวันออก มักมีลวดลายและสีสดใส) *sarong* (โสร่ง ผ้านุ่งของชาวเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) *dhoti* (โสร่งสำหรับผู้ชายแถบเอเชียใต้ มีลักษณะคล้ายกางเกง) ที่อยู่อาศัย เช่น *kampong* (ชื่อเรียกหมู่บ้านขนาดเล็กในแหลมมลายู) *bourg* (ตลาดในเมืองของฝรั่งเศส มักอยู่ติดกับปราสาท) *chalet* (บ้านแถบเทือกเขาแอลป์) *low-rise* (อาคารที่สูงเพียง 2-3 ชั้น มักไม่มีลิฟต์) การคมนาคม เช่น *rickshaw* (รถลาก ลักษณะเป็นเกวียนสองล้อ ใช้คนลาก) *Moulton* (จักรยานล้อเล็กแบบโมลตัน) *cabriolet* (รถยนต์เปิดประทุน) *tilbury* (รถม้าสองล้อเปิดประทุน น้าหนักเบา ใช้กันมากในยุโรปศตวรรษที่ 19)

(3) วัฒนธรรมทางสังคม (*social culture*) ได้แก่ การดำรงชีพ งาน ดนตรี กิจกรรมยามว่าง เช่น *amah* (ผู้หญิงที่ถูกจ้างให้เป็นทั้งพี่เลี้ยงเด็กและคนรับใช้ในบ้านแถบเอเชียใต้) *condottiere* (นายทหารรับจ้างอิตาลีในยุคคลาง) *biwa* (เครื่องดนตรีประเภทพิณของญี่ปุ่น) *sitar* (เครื่องสายในแถบภาคเหนือของอินเดีย) *raga* (ระบบโน้ตดนตรีของอินเดีย) *reggae* (ดนตรีเร็กเก) *fives* (กีฬาอังกฤษ เล่นโดยตีลูกขนาดผลมะนาวใส่กำแพงที่ล้อมรอบอยู่)

(4) การจัดระเบียบทางสังคม (*social organization*) รวมถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี กิจกรรม กระบวนการ ความคิด และมโนทัศน์ต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง ประกอบด้วยชื่อตำแหน่ง เช่น ประมุขของรัฐ นายกรัฐมนตรี ชื่อสภา กระทรวง สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น *Camera dei Deputati* (รัฐสภาของสาธารณรัฐอิตาลี) *Bundestag* (รัฐสภาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี) *British Council* (องค์กรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านโอกาสทางการศึกษา และศิลปวัฒนธรรมจาก สหราชอาณาจักร) *prefect*

(เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ในฝรั่งเศสหรืออิตาลี) ประวัติศาสตร์ เช่น *procureur général* (อัยการศาลชั้นอุทธรณ์ในศาลยุติธรรมสูงสุดของฝรั่งเศส *Le Grand Siècle* (ยุคสมัยของฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ภายใต้การปกครองของพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 และ 14) *Anschluss* (การผนวกออสเตรียเข้าสู่นาซีเยอรมนีในปี ค.ศ. 1938) *Kulturkampf* (การต่อสู้ทางวัฒนธรรมระหว่างราชอาณาจักรปรัสเซียกับ ศาสนจักรคาทอลิกช่วงคริสต์ทศวรรษ 1870) องค์การระหว่างประเทศ เช่น *World Health Organization* (องค์การอนามัยโลก หรือ WHO) *International Labour Organization* (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ หรือ ILO) *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO) *United Nations Children's Fund* (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ UNICEF) ศาสนา เช่น *dharma* (ธรรมะในพุทธศาสนา) *karma* (กรรม หรือ กฎแห่งกรรม) *temple* (วัดวาอาราม) *Le Saint-Siège* (สันตะสำนัก หรือสถาบันฝ่ายปกครองศาสนาในกำกับของมุขนายกแห่งกรุงโรม) *Pharisees* (ฟาริสี หรือขบวนการทางสังคมและการเมืองในศาสนายูดาห์ช่วง 167 ปีก่อนคริสตกาลจนถึงปี ค.ศ. 73) ศิลปะ เช่น *the Leipzig Gewandhaus* (วงซิมโฟนีออร์เคสตราของเมืองไลพ์ซิก ประเทศเยอรมนี) *the Royal Concertgebouw* (อาคารจัดแสดงคอนเสิร์ตในกรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์) *Art nouveau* (ลักษณะศิลปะและสถาปัตยกรรมซึ่งได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี ค.ศ.1890-1905) *Bauhaus* (โรงเรียนสอนศิลปะที่โด่งดังในประเทศเยอรมนีช่วงปี ค.ศ. 1919-1933) รวมถึงชื่ออาคาร พิพิธภัณฑสถาน และโรงละครต่าง ๆ

(5) *กิริยาท่าทางและอุปนิสัยใจคอ (gestures and habits)* เช่น *cock a snook* (ยกนิ้วโป้งแตะจมูกและกางนิ้วอื่นออก ในอังกฤษถือกันว่าเป็นท่าทางดูถูกเหยียดหยาม) *spitting* (เผ่นมาไซในประเทศเคนยาและประเทศแทนซาเนียอวยพรกันด้วยการถ่มน้ำลาย)

2) แนวทางของ Jorge Díaz-Cintas

นอกจากนั้น Díaz-Cintas (2007) ยังได้นำเสนอแนวทางการจำแนกหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ไว้อย่างละเอียดโดยดัดแปลงมาจากแนวทางการจำแนกประเภทของ Diederik Grit (1997 อ้างถึงใน Vandeweghe, 2005) ตามแนวทางที่

ดัดแปลงมานี้ Díaz-Cintas เสนอว่า คำศัพท์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะคำที่พบในบริบททางประวัติศาสตร์ สามารถจำแนกหมวดหมู่ได้โดยละเอียดพร้อมตัวอย่างดังต่อไปนี้

(1) คำทางภูมิศาสตร์

- ภูมิศาสตร์กายภาพ เช่น *savannah* (ทุ่งหญ้าสะวันนา) *mistral* (ลมเหนือที่แห้งและหนาวเย็น พัดแถบภาคใต้ของฝรั่งเศสและบริเวณใกล้เคียง) *tornado* (พายุทอร์นาโด)

- วัตถุทางภูมิศาสตร์ เช่น *downs* (แนวสันเขาหินชอล์กที่มีหญ้าปกคลุม พบในทางตอนใต้ของอังกฤษ) *plaza mayor* (จัตุรัสกลางกรุงมาดริด ประเทศสเปน)

- สัตว์และพืชเฉพาะถิ่น เช่น *sequoia* (ต้นซีควอยา) *zebra* (ม้าลาย)

(2) คำเกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

- วัตถุสิ่งของในชีวิตประจำวัน: *tapas* (อาหารว่างชิ้นเล็ก ๆ รับประทานคนเดียวหมด มีต้นกำเนิดจากประเทศสเปน) *trattoria* (คำเรียกร้านอาหารระดับกลาง ๆ ในประเทศอิตาลี) *igloo* (กระท่อมน้ำแข็งรูปร่างคล้ายโดมของชาวอินูอิต)

- อาชีพและการงาน เช่น *gaucho* (คนขี่ม้าเลี้ยงวัวตามทุ่งหญ้าในอเมริกาใต้) *machete* (มีดยาวอเนกประสงค์ ใช้กันมากในลาตินอเมริกา) *ranch* (ฟาร์มปศุสัตว์ในแคนาดาและทางตะวันตกของสหรัฐอเมริกา)

- ศิลปะและวัฒนธรรม เช่น *blues* (ดนตรีบลูส์) *Thanksgiving* (วันขอบคุณพระเจ้า) *Romeo and Juliet* (ละครโศกนาฏกรรมเรื่องโรเมโอและจูเลียต ประพันธ์โดยวิลเลียมเชกสเปียร์)

- การสืบเชื้อสาย เช่น *gringo* (ชื่อเรียกชาวต่างชาติที่ไม่ได้พูดภาษาสเปน หรือเรียกผู้ที่มีภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่) *Cockney* (ชาวกรุงลอนดอนตะวันออก มีสำเนียงการพูดเป็นของตัวเอง) *Parisienne* (ชาวกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส)

- มาตรฐานวัดต่าง ๆ เช่น *inch* (นิ้ว) *once* (ออนซ์) *euro* (สกุลเงินยูโร) *pound* (สกุลเงินปอนด์)

(3) คำเกี่ยวกับสังคมและการเมือง

- หน่วยการปกครองหรืออาณาเขต เช่น *county* (เทศมณฑล หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา) *bidonville* (ชุมชนแออัดหรือสลัมนอกเมืองในประเทศฝรั่งเศสและแอฟริกาเหนือ) *state* (มลรัฐของสหรัฐอเมริกา)

- สถาบันและบทบาทหน้าที่ เช่น *Reichstag* (รัฐสภาของจักรวรรดิเยอรมันและสาธารณรัฐไวมาร์ช่วงปี ค.ศ. 1871-1933) *sheriff* (นายอำเภอในสหรัฐอเมริกา) *Congress* (รัฐสภาอเมริกัน)

- สังคมและวัฒนธรรม เช่น *Ku Klux Klan* (ขบวนการคูคลักซ์แคลน) *Prohibition* (ยุคที่มีการห้ามผลิต ขนส่ง หรือจำหน่ายสุราในสหรัฐอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1920-1933 อันเป็นผลมาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 18) *landed gentry* (ชนชั้นทางสังคมในประวัติศาสตร์อังกฤษ ประกอบด้วยเจ้าของที่ดินผู้มั่งคั่ง)

- การทหาร เช่น *Feldwebel* (ยศจ่าสิบตรีของเยอรมนีในอดีต) *marines* (นาวิกโยธินสหรัฐอเมริกา) *Smith & Wesson* (สมิธแอนด์เวสสัน บริษัทผลิตอาวุธปืนที่ใหญ่ที่สุดในสหรัฐอเมริกา)

อย่างไรก็ตาม Díaz-Cintas (2007: 201) ได้กล่าวเพิ่มเติมด้วยว่า การจัดทำหมวดหมู่ข้างต้นนั้นไม่ใช่วิธีที่ตายตัวเพียงวิธีเดียว ผู้แปลสามารถเพิ่ม ลด ตลอดจนปรับเปลี่ยนหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมได้ตามเนื้อหาที่ผู้แปลพบและตามวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์คำศัพท์เหล่านั้น จากแนวคิดการจำแนกประเภทคำศัพท์ทางวัฒนธรรมสองแนวคิดข้างต้น ประกอบกับความเห็นของ Díaz-Cintas ผู้วิจัยจึงทำการจำแนกหมวดหมู่ย่อยของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมด้วยตนเองโดยอิงจากคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่จริงในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสาและแนวคิดของ Newmark และ Díaz-Cintas ที่ได้นำเสนอไว้ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอการจำแนกหมวดหมู่ย่อยดังกล่าวเพื่อใช้สำหรับงานวิจัยนี้โดยเฉพาะในบทต่อไป

2.2 กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในต้นฉบับทั่วไป

ก่อนจะวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปล ผู้วิจัยจำเป็นต้องระบุให้ได้เสียก่อนว่ากลวิธีการแปลที่ผู้แปลเลือกใช้กับคำศัพท์ทางวัฒนธรรมนั้น ๆ มีอะไรบ้าง ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลหลายท่านได้เสนอกลวิธีการแปลสิ่งที่เป็นความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมเอาไว้ ผู้วิจัยได้เลือกกลวิธีที่เสนอ

โดย Peter Newmark (1988) จำนวน 15 กลวิธี กลวิธีที่เสนอโดย Jean-Paul Vinay and Jean Darbelnet (1995) จำนวน 7 กลวิธี และกลวิธีที่เสนอโดย Mona Baker (1992) จำนวน 8 กลวิธี มานำเสนอประกอบตัวอย่างไว้ในบทนี้ เนื่องจากมีความหลากหลายและครอบคลุมที่สุด

1) กลวิธีที่เสนอโดย Peter Newmark

Newmark (1988) ได้เสนอกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ใช้สำหรับประโยค และหน่วยของภาษาที่เล็กกว่าประโยคพร้อมคำอธิบายและตัวอย่างประกอบไว้ทั้งหมด 15 กลวิธี ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นกลวิธีที่ครอบคลุมและสามารถนำไปปรับใช้ได้ จึงขอยกมาสรุปไว้ดังต่อไปนี้

(1) การทับศัพท์ (*transference or loan word or transcription*) คือการแปลโดยยืมคำในต้นฉบับภาษาต้นทางไปอยู่ในภาษาปลายทางโดยคงรูปเดิมไว้ทั้งหมด คำแปลที่ ถูกยืมมานี้มักจะกลายเป็นคำยืม (loan word) ในภาษาปลายทางในที่สุด เช่น *coup d'etat* (รัฐประหาร) ในภาษาฝรั่งเศส หรือ *dachshund* (สุนัขพันธุ์ดัชชุน) ในภาษาเยอรมัน ที่กลายมาเป็นคำยืมในภาษาอังกฤษ กลวิธีนี้มักใช้กับคำทางวัฒนธรรมในภาษาต้นทางที่มีความเฉพาะตัว มากเสียจนผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทางไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคย (Newmark, 1988: 81) เช่น ชื่อ บุคคล (ยกเว้นชื่อที่มีคำแปลอย่างเป็นทางการแล้ว เช่น ชื่อพระสันตะปาปา หรือชื่อกษัตริย์) ชื่อ สถานที่ ชื่อหนังสือพิมพ์ ชื่อวรรณกรรม บทละคร หรือภาพยนตร์ที่ยังไม่เคยมีการแปล ชื่อบริษัท หรือองค์กรเอกชน เป็นต้น และยังสามารถใช้ประกอบกับกลวิธีการใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งาน (functional equivalent) ได้อีกด้วย เพื่อเสริมความหมายให้ผู้รับสารเข้าใจได้ว่าคำที่ยกมานี้คือ คน สิ่งของ สถานที่ ฯลฯ ประเภทใด นอกจากนั้น กลวิธีการทับศัพท์ยังรวมถึงการถ่ายตัวอักษร (transliteration) ที่เป็นการเปลี่ยนตัวอักษรของภาษาหนึ่งไปเป็นตัวอักษรที่มีรูปร่างต่างของอีก ภาษาหนึ่งอีกด้วย เช่น เปลี่ยนตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น ไปเป็นตัวอักษรโรมันในภาษาอังกฤษ เช่น **すき焼き** (ซุกียะกิ) – Sukiyaki

(2) การแปลงเสียงให้เข้ากับภาษาปลายทาง (*naturalization*) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อจากการยืมคำไปยังภาษาปลายทาง (transference) ทำได้โดยแปลงคำต้นฉบับให้เข้ากับระบบเสียงและรูปคำปกติของภาษาปลายทาง เช่น แปลงคำภาษาอังกฤษให้เข้ากับรูปคำและการออกเสียงของภาษาฝรั่งเศส *Thatcherism* – (le) thatchérisme *Edinburg* – Édimbourg ส่วนในภาษาไทย มีปรากฏการณ์ที่สามารถเทียบเคียงกับกลวิธีนี้ได้เช่นกัน คือ การลากเข้าความ หมายถึง การแปลงเสียงคำภาษาต่างประเทศ คำโบราณ หรือภาษาถิ่น ให้กลายมาเป็นคำหรือ

เสียงในภาษาไทย (อนุমানราชชน, พระยา. 2522: 220 อ้างถึงใน นิตยา กาญจนวรรณ, 2550: 168) เช่น *Bradley* (Dr. Dan Beach Bradley) - บลัดเลย์, ปลัดเล (ดร.แดน บีช แบรดลีย์) *Hunter* (ชื่อหรือนามสกุลชาวต่างชาติ) - หันแตร *Portugal* (โปรตุเกส) - ปะตุกัน

(3) การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม (*cultural equivalent*) คือการแปลคำทางวัฒนธรรมในภาษาต้นทางโดยใช้คำทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง เช่น *Baccalauréat* (ประกาศนียบัตรสอบจบมัธยมศึกษาตอนปลายในฝรั่งเศส มีหลายสาขา) แทนที่ด้วย “the French A-level” (วุฒิการศึกษาระดับมัธยมปลายในสหราชอาณาจักร ได้จากการสอบวัดความรู้) *Montecitorio* (พระราชวังในประเทศอิตาลี ใช้เป็นที่ประชุมรัฐสภา) แทนที่ด้วย “the Italian Westminster” (ชื่อพระราชวังในสหราชอาณาจักร ใช้เป็นที่ประชุมรัฐสภา) นอกจากนั้น Newmark (1988: 83) ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าแม้กลวิธีนี้จะไม่ได้ให้คำแปลที่เที่ยงตรงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (เช่น *Baccalauréat* กับ A-level ย่อมไม่ใช่การสอบอย่างเดียวกัน เพียงแต่คล้ายกันเท่านั้น) แต่ก็สามารถนำไปใช้แปลข้อความทั่วไป ใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือใช้อธิบายอย่างคร่าว ๆ ให้ผู้รับสารที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมต้นทางได้เห็นภาพ

(4) การใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งาน (*functional equivalent*) คือการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้คำปราศจากวัฒนธรรม (*culture-free word*) มาแทนที่ ถือเป็นกรทำให้ความหมายของคำต้นฉบับเป็นกลางขึ้น (*neutralize*) หรืออยู่ในหมวดหมู่ที่ใหญ่ขึ้น (*generalize*) เช่น *baccalauréat* แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “French secondary school leaving exam” *Sejm* แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Polish parliament” Newmark (1988: 83) กล่าวว่า กลวิธีที่เกิดจากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรม แล้วลบลัทธิวัฒนธรรมออกไป (*deculturalize*) นี้ ถือเป็นกลวิธีที่เที่ยงตรงและแม่นยำที่สุด แม้อาจจะทำให้นัยความหมายหายไปบ้าง โดยเฉพาะในการแปลคำศัพท์เฉพาะวงการที่ไม่มีคำที่เทียบเท่ากันได้ในวัฒนธรรมปลายทาง เช่น คำว่า *cot death* ในภาษาอังกฤษ แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “mort subite du nourrisson” (การเสียชีวิตอย่างกะทันหันของทารก) ซึ่งแม้จะเป็นคำแปลที่ได้ใจความ แต่ยังคงเก็บความหมายของ *cot death* ได้ไม่ครบ กล่าวคือ นอกจากจะเป็นการตายกะทันหันแล้ว ยังมีนัยความหมายว่าเป็นการตายที่เหนือความคาดหมาย และไม่ทราบสาเหตุอีกด้วย

(5) การบรรยายลักษณะ (*descriptive equivalent*) มักใช้ร่วมกับกลวิธีการใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งาน (*functional equivalent*) เพื่อให้สามารถอธิบายความหมายของสิ่งใด

สิ่งหนึ่งได้อย่างครบถ้วน เช่น คำว่า *machete* ในภาษาสเปน สามารถบรรยายลักษณะ (description) ได้ว่า “เครื่องมือขนาดยาวและหนัก ใช้กันมากในลาตินอเมริกา” และระบุหน้าที่ (function) ได้ว่า “ใช้ตัดหรือถาง” หรือคำว่า *Samurai* สามารถบรรยายได้ว่าเป็น “ชนชั้นสูงของญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 11-19” และมีหน้าที่ “รักษาความสงบเรียบร้อย”

(6) การแทนที่ด้วยคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน (synonymy) กลวิธีนี้จะใช้แปลคำในภาษาต้นฉบับที่ไม่มีคำที่เทียบเท่าได้ในลักษณะหนึ่งต่อหนึ่งในภาษาปลายทาง และใช้เมื่อคำนั้นไม่สำคัญกับเนื้อหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำคุณศัพท์ (adjective) และคำวิเศษณ์ (adverb) ที่บ่งบอกคุณลักษณะ เช่น *หน้าตาออกแนวบ้าน ๆ อยู่สักหน่อย* - simple/ordinary looks (สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2562: 59) อย่างไรก็ตาม Newmark (1988: 84) กล่าวว่าควรใช้คำพ้องความหมายในการแปลก็ต่อเมื่อไม่สามารถแปลตรงตัว (literal translation) ได้ และคำนั้นไม่สำคัญจนต้องใช้วิธีวิเคราะห์ความหมายของคำ (componential analysis) เพื่อแปล การแปลโดยใช้คำพ้องความหมายนี้เป็นกลวิธีที่ถือว่าความสะดวกมาก่อนความถูกต้องแม่นยำ

(7) การแปลส่วนประกอบของคำแบบตรงตัว (through-translation) เป็นกลวิธีที่ใช้ในการแปลคำปรากฏร่วม (collocations) ชื่อองค์กร คำประสม (เช่น *superman* แปลเป็นภาษาเยอรมันว่า *Urbemann* หรือ *horsepower* แปลเป็นภาษาไทยว่า แรงม้า) หรือกลุ่มคำ (เช่น *compliments de la saison* (ภาษาฝรั่งเศส) แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า *compliments of the season* หรือ *under this situation* แปลเป็นภาษาไทยว่า ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้) โดยปกติแล้ว กลวิธีนี้ควรใช้กับคำที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในภาษาปลายทางแล้วเท่านั้น

(8) การเปลี่ยนตำแหน่งคำ (shifts or transpositions) คือการเปลี่ยนแปลงไวยากรณ์ของภาษาต้นทางไปเป็นไวยากรณ์ในภาษาปลายทาง เช่น คำในภาษาต้นทางเป็นรูปเอกพจน์ แต่คำในภาษาปลายทางต้องใช้รูปพหูพจน์เสมอ จึงต้องแปล *furniture* เป็นภาษาฝรั่งเศสว่า *des meubles* หรือตำแหน่งของคำคุณศัพท์ในประโยคต่างกัน จึงต้องแปล *the white house* เป็นภาษาไทยว่า บ้านสีขาวหลังนั้น

(9) การเปลี่ยนมุมมอง (modulation) คือการสื่อความหมายของต้นฉบับออกไปในรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนมุมมองหรือจุดเน้นไปจากข้อความเดิม ใช้ในกรณีที่มุมมองในภาษาต้นทางกับภาษาปลายทางแตกต่างกัน และไม่สามารถใช้กลวิธีการแปลคำต่อคำกับต้นฉบับได้เนื่องจากบทแปลจะไม่เป็นธรรมชาติ เช่น ประโยคต้นฉบับเป็นกรรมวาจก (passive voice) แต่แปลเป็น

กรรตุวาท (active voice) “*He is said to be serious.*” แปลเป็น “ว่ากันว่าเขาเป็นคนเคร่งเครียด” หรือเปลี่ยนรูปประโยคปฏิเสธเป็นประโยคบอกเล่า เช่น “*Il n'est pas lâche.*” (เขาไม่ใช่คนขี้ขลาด) แปลเป็น “*He is extremely brave.*”

(10) การใช้คำแปลที่เป็นทางการหรือเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในภาษาปลายทาง (*recognized translation*) คือการที่ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้คำแปลที่เป็นทางการหรือคำที่ปรากฏใช้กันทั่วไปในภาษาปลายทาง เช่น *common sense* ควรแปลว่า สามัญสำนึก ไม่ใช่สำนึกร่วมกัน หรือ *caretaker government* ควรแปลว่ารัฐบาลรักษาการ ไม่ใช่รัฐบาลผู้ดูแล

(11) การทำเครื่องหมายให้เห็นว่าเป็นคำแปล (*translation label*) เป็นการแปลแบบชั่วคราว (*provisional translation*) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำ ๆ นั้นเป็นคำใหม่ ความหมายยังไม่เป็นที่รับทราบกันอย่างคงที่ ผู้แปลสามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนโดยการใส่เครื่องหมายอัฒภาคเดี่ยว (‘ ’) หากในภายหลังคำแปลนั้นเป็นที่รู้จักกันดีแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องใส่อัฒภาคเดี่ยวอีก (สุพรรณิ ปันมณี, 2562: 60) ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างคำว่า *freegan* – ‘ฟรีแกน’ (ผู้รับประทานแต่ “ของฟรี” เช่นอาหารจากซูเปอร์มาร์เก็ตที่ขายไม่หมดหรือที่เพิ่งหมดอายุ) *new normal* – ‘ความปกติใหม่’ ‘ฐานวิถีชีวิตใหม่’

(12) การชดเชย (*compensation*) เมื่อการแปลทำให้เกิดการสูญเสียความหมายเสียงประกอบ (*sound-effect*) คำอุปมาอุปไมย หรือผลในทางปฏิบัติที่คำในต้นฉบับนั้นทำให้เกิดขึ้น ผู้แปลจะชดเชยสิ่งที่หายไปโดยประโยคถัดไปหรือในส่วนอื่นของงานแปล เช่น ในกรณีของภาษาฝรั่งเศส จะมีสรรพนามบุรุษที่สองเอกพจน์สองคำ คือ *tu* และ *vous* โดย *tu* (เธอ, เอ็ง, แก) ใช้กับคนสนิทคุ้นเคย ส่วน *vous* (คุณ, ท่าน) เป็นรูปสุภาพ ใช้กับคนที่ไม่สนิทหรือคนที่ต้องการแสดงความเคารพ หากแปลเป็นภาษาไทยจะไม่เกิดปัญหาเพราะภาษาไทยมีสรรพนามบุรุษที่สองที่มีระดับความสุภาพตรงกับภาษาฝรั่งเศส แต่หากแปลเป็นภาษาอังกฤษที่มีสรรพนามบุรุษที่สองเพียงตัวเดียวคือ *you* ผู้แปลก็อาจต้องเพิ่มเติมรายละเอียดเพื่อชดเชยความหมายที่หายไป เช่น *Avez-vous déjeuné?* (คุณรับประทานอาหารเช้าหรือยังครับ/คะ) อาจแปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า *Have you had lunch, sir?*

(13) การวิเคราะห์ความหมายของคำ (*componential analysis*) เป็นการเปรียบเทียบคำในภาษาต้นทางและคำในภาษาปลายทางที่มีความหมายใกล้เคียงกันแต่ไม่ได้เทียบเท่ากันแบบหนึ่งต่อหนึ่ง โดยการแจกแจงองค์ประกอบที่เหมือนกัน ตามด้วยองค์ประกอบที่

แตกต่างกัน ดังตัวอย่างการแยกองค์ประกอบของคำในภาษาฝรั่งเศสเพื่อนำไปแปลเป็นภาษาอังกฤษ ดังต่อไปนี้

- *portière* (ประตูรถ) = ‘door’ (+ of railway carriage or car, therefore with window) จากการแจกแจงนี้จะเห็นว่า ‘door’ คือองค์ประกอบความหมายที่คำในคู่ภาษานี้มีเหมือนกัน ส่วน ‘of railway carriage or car, therefore with window’ คือองค์ประกอบที่แตกต่างกัน การแจกแจงทำให้เห็นว่าหากแปลว่า ‘door’ เพียงคำเดียว นัยความหมายของการทำหน้าที่เป็นประตูของรถยนต์หรือรถไฟจะหายไป

- *pleurs* (น้ำตา) = ‘tears’ (+ ‘refined’ style) จากการแจกแจงนี้จะเห็นว่าแม้ความหมายหลักของทั้งสองคำจะแปลว่าน้ำตาเหมือนกัน แต่ ‘pleurs’ ถือเป็นคำระดับไพเราะสละสลวย เหมาะสมสำหรับใช้ในงานเขียน

นอกจากนั้น Newmark (1988: 116) ยังกล่าวว่าโดยปกติแล้วคำในภาษาต้นทางจะมีความหมายเฉพาะเจาะจงมากกว่าคำในภาษาปลายทาง ผู้แปลจึงมักจะต้องเพิ่มองค์ประกอบความหมายอีกหนึ่งหรือสองอย่างเข้าไปในคำภาษาปลายทางเพื่อให้สื่อความหมายครบถ้วนหรือใกล้เคียงต้นฉบับมากขึ้น

(14) การลดความและการขยายความ (reduction and expansion) Newmark (1988: 90) ให้ความเห็นว่ากลวิธีนี้มักจะพบในบทแปลที่คุณภาพไม่ค่อยดีนัก เพราะอาจทำให้ความหมายเดิมคลาดเคลื่อนไป แต่ในบางครั้งผู้แปลก็จำเป็นต้องใช้กลวิธีนี้เพื่อขยายความให้ชัดเจนหรือเพื่อตัดทอนให้เพียงพอกับพื้นที่ เช่น *science linguistique* (แปลตรงตัวได้ว่า *linguistic science*) แปลโดยลดคำเหลือเพียง *linguistics* ส่วนคำว่า *cheveux égaux* (แปลตรงตัวได้ว่า *equal hair*) แปลโดยขยายความเป็น *evenly cut hair*

(15) การถอดความ (paraphrase) เป็นการอธิบายและขยายความหมายของต้นฉบับ โดยเฉพาะต้นฉบับที่มีความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมที่ผู้รับสารปลายทางอาจไม่เข้าใจ เช่น การแปลสำนวนที่มีที่มาจากกีฬาคริกเก็ตของอังกฤษ *He is on a sticky wicket.* (*wicket* คือเสาไม้เล็ก ๆ สามเสา ตั้งอยู่สุดปลายทั้งสองของลาน คริกเก็ต มีผู้ทำหน้าที่ถือไม้ตีป้องกัน *wicket* ทีมละคน หากผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามตีลูกมาโดนเสา *wicket* จนล้ม ผู้ป้องกันจะถูกปรับออกจากเกม โดยหากบริเวณรอบ ๆ *wicket* เปียกฝนเฉอะแฉะ จะทำให้เล่นได้ยากขึ้น) แปลเป็น

ภาษาไทยได้ว่า เขากำลังตกที่นั่งลำบาก อย่างไรก็ตาม ข้อเสียของกลวิธีนี้คือบทแปลที่ได้จะไม่ตรงกับต้นฉบับ ดังนั้นผู้แปลควรใช้กลวิธีเมื่อจำเป็นเท่านั้น

นอกจากนั้น Newmark (1988: 91) ยังระบุว่า นักแปลสามารถเลือกใช้ 2-4 กลวิธี (couplets or triplets or quadruplets) ประกอบกันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการแปลคำทางวัฒนธรรมได้ ถือเป็นเรื่องปกติที่นักแปลจะทำเช่นนั้นในการแปลเรื่องราวที่มีความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรม เช่น ใช้กลวิธีทับศัพท์ (transference) ควบคู่ไปกับการแปลโดยใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งาน (functional equivalent) หรือการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม (cultural equivalent) จึงจะสมบูรณ์ได้ เป็นต้น

2) กลวิธีที่เสนอโดย Jean-Paul Vinay and Jean Darbelnet

Vinay and Darbelnet (1995) กล่าวว่ากลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่มีผู้เสนอไว้หรือมีผู้ใช้ผู้นั้นสามารถยุบรวมกันให้เหลือเพียง 7 กลวิธี โดยเรียงลำดับความซับซ้อนจากน้อยไปมาก และผู้แปลสามารถเลือกใช้แต่ละกลวิธีเดี่ยว ๆ หรือใช้ร่วมกับกลวิธีอื่นด้วยได้เช่นกัน กลวิธีการแปลทั้ง 7 กลวิธีที่ Vinay and Darbelnet เสนอไว้สามารถสรุปพร้อมตัวอย่างประกอบได้ดังนี้

(1) *การยืมโดยไม่แปล (borrowing)* คือการยืมคำในภาษาต้นทางมาใส่ในบทแปลโดยไม่เปลี่ยนรูป ถือเป็นกลวิธีการแปลที่เรียบง่ายที่สุดและสามารถช่วยเติมช่องว่างระหว่างทั้งสองภาษาได้ ดังตัวอย่างที่เสนอโดย Cristina Cela Gutiérrez (2018: 37) เป็นการแปลจากภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาสเปน โดยยกคำว่า *marketing* ในภาษาอังกฤษไปใส่โดยไม่แปล เพื่อรักษาความหมายไว้

The marketing campaign of his company was very successful.

(สเปน) La campaña de marketing de su empresa tuvo mucho éxito.

นอกจากนั้นเมื่อเวลาผ่านไป คำยืมที่ใช้กันในภาษาปลายทางอย่างแพร่หลายก็สามารถกลายเป็นส่วนหนึ่งของภาษานั้นได้ เช่น *déjà vu* (อาการที่รู้สึกเหมือนเหตุการณ์ที่กำลังพบเจอนั้นคล้ายคลึงกับที่เคยพบเจอมาแล้ว) หรือ *rendezvous* (การนัดพบ) ทั้งสองคำเป็นคำภาษาฝรั่งเศสที่ถูกนำมาใช้กันทั่วไปในภาษาอังกฤษจนกลายเป็นคำศัพท์ที่บรรจุในพจนานุกรมภาษาอังกฤษไปแล้ว

(2) การยืมแบบแปล (*calque*) คือการยืมกลุ่มคำหรือสำนวนในภาษาต้นทางมาใส่ในบทแปล แล้วแปลคำย่อยในกลุ่มคำหรือสำนวนนั้นด้วยวิธีการแปลตรงตัว (*literal translation*) โดยไม่เปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ของคำย่อยเหล่านั้น เช่น *Nouvelle Vague* (คลื่นลูกใหม่, กระแสนิยมใหม่) ในภาษาฝรั่งเศส แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า *New Wave* หรือ *point de vue* (มุมมอง) ในภาษาฝรั่งเศส แปลเป็นภาษาสเปนว่า *punto de vista* (Cela Gutiérrez, 2018: 38)

(3) การแปลคำต่อคำโดยรักษารูปแบบให้ตรงกัน (*literal translation*) เป็นกลวิธีที่มักใช้ในการแปลคู่ภาษาในตระกูลเดียวกันและมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ทำได้โดยการแปลตรงตัวแบบคำต่อคำโดยไม่เปลี่ยนโครงสร้างประโยคในบทแปล เช่น การแปลจากภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาฝรั่งเศสในกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

I left my spectacles on the table downstairs.

(ฝรั่งเศส) *J'ai laissé mes lunettes sur la table en bas.*

อย่างไรก็ตาม ผู้แปลควรหลีกเลี่ยงกลวิธีนี้หากแปลออกมาแล้วได้บทแปลภาษาปลายทางที่ผิดหลักไวยากรณ์ หรือความหมายคลาดเคลื่อน

(4) การเปลี่ยนตำแหน่งคำ (*transposition*) เป็นกลวิธีที่เกิดขึ้นในระดับไวยากรณ์ ทำได้โดยการเปลี่ยนชนิดของคำ (*part of speech*) ให้ได้บทแปลที่ถูกต้องตามหลักของภาษาปลายทาง แต่ยังคงความหมายเดิมไว้ ดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้ที่เสนอโดย Cela Gutiérrez (2018: 42)

- เปลี่ยนคำคุณศัพท์เป็นคำนาม

The student finds it difficult to learn for the English exam.

(สเปน) El estudiante tiene dificultades para estudiar el examen de inglés

- เปลี่ยนคำนำหน้านามแสดงความเป็นเจ้าของเป็นคำนำหน้านามชี้เฉพาะ

Your feet are too big to fit in those boots.

(สเปน) Tienes los pies demasiados grandes para que te quepan en esas botas.

(5) การเปลี่ยนมุมมอง (modulation) กลวิธีนี้เป็นการเปลี่ยนจุดเน้นหรือมุมมองของประโยคในต้นฉบับเพื่อให้ได้บทแปลที่เป็นธรรมชาติ เพราะบางครั้งแม้บทแปลที่ได้จะถูกหลักไวยากรณ์ของภาษาปลายทาง แต่ก็อาจฟังดูแปลก ๆ ไม่เหมือนที่ผู้รับสารในภาษาปลายทางมักใช้กัน เช่น การแปลจากภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาฝรั่งเศสในกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

The time when... (when เป็นคำที่ใช้กล่าวถึงเวลา) แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า *Le moment où...* (หากแปลกลับสู่ภาษาอังกฤษ จะเป็น *The time where...* เนื่องจาก *où* ใช้กล่าวถึงสถานที่)

It is not difficult to show... (*ไม่ใช่เรื่องยากที่จะแสดงว่า...*) *Il est facile de démontrer...* (เป็นเรื่องง่าย ๆ ที่จะแสดงว่า...)

(6) การถ่ายทอดความหมายเดิมในรูปแบบใหม่ (equivalence) คือการผลิตซ้ำความหมายของต้นฉบับด้วยรูปแบบหรือคำที่แตกต่างออกไป โดยที่ทั้งต้นฉบับและบทแปลนั้นสื่อความหมายในทางเดียวกันให้แก่ผู้รับสาร กลวิธีนี้มักใช้ในการแปลสำนวน สุภาษิต คำอุทาน และคำเลียนเสียงธรรมชาติ ดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้ที่เสนอโดย Cela Gutiérrez (2018: 46)

It is raining cats and dogs. (แปลตรงตัวได้ว่า ฝนตกเป็นหมาเป็นแมว แต่เป็นสำนวนหมายถึง ฝนตกหนักมาก)

(สเปน) *Está lloviendo a cántaros.* (แปลตรงตัวได้ว่า ฝนตกเป็นเหยือก ๆ แต่เป็นสำนวนหมายถึง ฝนตกหนักมาก)

Cock-a-doodle-do (เสียงไก่ขันในภาษาอังกฤษ)

(สเปน) Quiquiriquí (เสียงไก่ขันในภาษาสเปน)

หรือ *Ouch!* (คำอุทานแสดงความเจ็บปวดในภาษาอังกฤษ) สามารถถ่ายทอดมาในบทแปลภาษาไทยได้ว่า “โอย”

(7) การปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมปลายทาง (adaptation) ผู้แปลจะใช้กลวิธีนี้เมื่อผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทางไม่รู้จักหรือไม่เข้าใจวัฒนธรรมต้นทางที่ต้นฉบับกล่าวถึง ผู้แปลจึงต้องหาสิ่งที่เทียบเท่าได้ในวัฒนธรรมปลายทางมาแทนที่ เช่นการแปลจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาอังกฤษในกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

(ฝรั่งเศส) *En un clin d'œil* (แปลตรงตัวได้ว่า ในชั่วกะพริบตาหนึ่งครั้ง และเป็นสำนวนแปลว่า ชั่วพริบตาเดียว, ในทันทีทันใด)

Before you could say Jack Robinson. (แปลตรงตัวได้ว่า ก่อนที่คุณจะพูดว่า แจ็ค โรบินสัน จบเสียอีก แต่เป็นสำนวนแปลว่า ชั่วพริบตาเดียว, ในทันทีทันใด)
He became popular after the whole school realized he looked like Leonardo DiCaprio. (เขาโด่งดังขึ้นมาหลังจากคนทั้งโรงเรียนค้นพบว่าเขาหน้าเหมือนลีโอนาร์โด ดิแคพรีโอ) อาจแปลเป็นภาษาไทยให้กับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมตะวันตกได้ว่า เขาโด่งดังขึ้นมาหลังจากคนทั้งโรงเรียนค้นพบว่าเขาหน้าเหมือนมาริโอ เมาริโอ

3) กลวิธีที่เสนอโดย Mona Baker

Baker (1992: 21) ได้เสนอกลวิธีที่นักแปลมืออาชีพใช้ในการแก้ปัญหาความไม่เท่ากันในการแปลระดับคำเอาไว้ ซึ่งหนึ่งในปัญหาความไม่เท่ากันที่พบบ่อยคือความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้นเมื่อคำในภาษาต้นทางสื่อถึงความคิดหรือมโนทัศน์ที่ไม่เป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมปลายทาง โดย Baker (2011) ได้เพิ่มเติมตัวอย่างเพื่ออธิบายกลวิธีที่ตนเสนอด้วย กลวิธีและตัวอย่างประกอบทั้งหมด 8 กลวิธีตามแนวคิดของ Baker มีดังต่อไปนี้

(1) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ (*translation by a more general word (superordinate)*) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่า ทั่วไปกว่า ครอบคลุมกว่า หรือเป็นคำบอกประเภทหรือหมวดหมู่ที่ใหญ่กว่า เพื่อชดเชยที่ภาษาปลายทางไม่มีคำเฉพาะที่สามารถเทียบเคียงกับต้นฉบับได้ เป็นหนึ่งในกลวิธีที่ใช้กันแพร่หลายที่สุด และสามารถใช้แก้ปัญหาความไม่เท่ากันในการแปลได้หลายประการ

ตัวอย่าง ข้อความบนฉลากแชมพูสระผมยี่ห้อ Wella เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาสเปน

ต้นฉบับภาษาอังกฤษใช้ว่า

Shampoo the hair with a mild WELLA-SHAMPOO and lightly towel dry.

แปลเป็นภาษาสเปนได้ว่า

Lavar el cabello con un champú suave de WELLA y frotar ligeramente con una toalla.

แปลจากบทแปลภาษาสเปนกลับมาเป็นภาษาอังกฤษโดย Baker (2011: 24) เพื่อเทียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

Wash hair with a mild WELLA shampoo and rub lightly with a towel.

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า “การสระผม” (shampoo) เป็นประเภทย่อยของ “การล้าง” (lavar/wash) จึงถือว่าเป็นการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ

(2) การแปลโดยใช้คำที่เป็นกลางกว่าต้นฉบับ (*translation by a more neutral/less expressive word*) คือการแปลโดยใช้คำที่ไม่ได้แสดงนัยความหมายมากเท่าต้นฉบับ หรือมีรายละเอียดทางความหมายน้อยกว่าต้นฉบับ

ตัวอย่าง ข้อความจากศูนย์อนุรักษ์แพนด้าในประเทศจีน เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาจีน

Many of the species growing wild here are familiar to us as plants cultivated in European gardens – species like this **exotic** lily.

Baker (2011: 27) ได้แปลจากบทแปลภาษาจีนกลับมาเป็นภาษาอังกฤษเพื่อเทียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

We are familiar with many varieties of the wild life here, ... - varieties like this **strange unique** lily flower.

จากตัวอย่าง Baker (2011: 27) อธิบายว่า ภาษาจีนไม่มีคำที่เทียบเท่ากับ “exotic” (ผิดแผกไปจากที่เคยพบเห็นเพราะเป็นของที่มาจากต่างถิ่น) จึงต้องแปลว่า “strange unique” ซึ่งแสดงนัยความหมายน้อยกว่าต้นฉบับ

(3) การแทนที่ด้วยคำทางวัฒนธรรมปลายทาง (*translation by cultural substitution*) คือการแปลโดยเปลี่ยนคำที่มีความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมในภาษาต้นทาง ไปเป็นคำที่มีความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง โดยทั้งสองคำนั้นทำหน้าที่เหมือนกันในวัฒนธรรมของตนเองและทำให้เกิดผลกับผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทางแบบเดียวกับในวัฒนธรรมต้นทาง

ตัวอย่าง ข้อความโฆษณาพิพิธภัณฑ์รถยนต์คลาสสิก The Patrick Collection เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาไทย

The Patrick Collection has restaurant facilities to suit every taste – from the discerning gourmet, to the Cream Tea expert.

แปลเป็นภาษาอิตาลีได้ว่า

...di soddisfare tutti i gusti: da quelli del gastronomo esigente a quelli dell'esperto in pasticceria.

Baker (2011: 31) ได้แปลจากบทแปลภาษาอิตาลีกลับมาเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเทียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

...to satisfy all tastes: from those of the demanding gastronomist to those of the expert in pastry.

จากตัวอย่าง “cream tea” เป็นมี้อบายแบบอังกฤษ ประกอบด้วยชาร้อนและสโคน รับประทานกับครีมชั้นและแยม ผู้แปลคาดว่าผู้อ่านชาวอิตาลีจะไม่รู้ว่า cream tea คืออะไร เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมของเกาะอังกฤษ จึงแทนที่ด้วย “pasticceria/pastry” (ขนมอบ) ที่ชาวอิตาลีคุ้นเคยมากกว่า

(4) การแปลโดยใช้คำยืมอย่างเดี่ยว หรือใช้คำยืมประกอบคำอธิบาย (translation using a loan word or loan word plus explanation) นักแปลมักใช้กลวิธีนี้ในการแปลคำเฉพาะวัฒนธรรม แนวคิดใหม่ ๆ ในตอนนั้น หรือศัพท์เฉพาะ การมีคำอธิบายประกอบจะช่วยให้มากหากคำนั้นปรากฏบ่อยครั้งในงานแปล หากเพิ่มคำอธิบายไปในครั้งแรก ครั้งต่อไปก็สามารถใช้คำยืมนั้นเดี่ยว ๆ ได้ ไม่ต้องอธิบายซ้ำอีก

ตัวอย่างของการแปลโดยใช้คำยืมอย่างเดี่ยว ข้อความโฆษณาพิพิธภัณฑ์รถยนต์คลาสสิก The Patrick Collection เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาเยอรมัน

The Patrick Collection has restaurant facilities to suit every taste – from the discerning gourmet, to the Cream Tea expert.

แปลเป็นภาษาเยอรมันได้ว่า

... vom anspruchsvollen Feinschmeckern bis zum ‘Cream-Tea’-Experten.

Baker (2011: 33) ได้แปลจากบทแปลภาษาเยอรมันกลับมาเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเทียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

...from demanding gourmets to **‘Cream-Tea’-experts.**

จากตัวอย่าง ผู้แปลตัดสินใจว่าผู้อ่านภาษาเยอรมันที่สนใจเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์นี้ น่าจะรู้จักธรรมเนียม “cream tea” ของอังกฤษ จึงยืมมาใช้ไว้ในบทแปลโดยไม่อธิบายเพิ่มเติม

ตัวอย่างของการแปลโดยใช้คำยืมประกอบคำอธิบาย ข้อความบนฉลากแชมพูสระผมยี่ห้อ Kolestral Super เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาอาหรับ

For maximum effect, cover the hair with a plastic **cap** or towel.

Baker (2011: 34-35) ได้แปลจากบทแปลภาษาอาหรับกลับมาเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเทียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

For obtaining maximum effectiveness, the hair is covered by means of a **‘cap’, that is a plastic hat which covers the hair,** or by means of a towel.

จากตัวอย่าง ผู้แปลใส่เครื่องหมายอัฒภาคเดี่ยวกำกับคำว่า “cap” เพื่อให้รู้ว่า เป็นคำจากภาษาต่างประเทศ แล้วเพิ่มคำอธิบายโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับคือ “hat” และบอกหน้าที่ว่าใช้ “cover the hair”

(5) การถอดความโดยใช้คำที่เกี่ยวข้องกับต้นฉบับ (translation by paraphrase using a related word) ใช้เมื่อในภาษาปลายทางมีโนทัศน์ (concept) ของคำนั้น ๆ ปรากฏอยู่ แต่อยู่ในรูปแบบอื่นที่แตกต่างไปจากภาษาต้นทาง หรือเมื่อในภาษาต้นทางมีคำที่ต้องการแปลนั้นปรากฏอยู่บ่อยครั้งจนหากแปลมาเป็นภาษาปลายทางแล้วจะไม่ใช่ธรรมชาติ

ตัวอย่าง ข้อความบนฉลากแชมพูสระผมยี่ห้อ Kolestral Super เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาอาหรับ

The rich and **creamy** KOLESTRAL-SUPER is easy to apply and has a pleasant fragrance.

Baker (2011: 37) ได้แปลจากบทแปลภาษาอาหรับกลับมาเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเทียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

Kolestral Super is rich and concentrated in its make-up which gives a product **that resembles cream** ...

จากตัวอย่าง ผู้แปลเป็นภาษาอาหารับถอดความคำว่า “creamy” โดยใช้วิธีเปรียบเทียบให้เห็นภาพ และคำแปลมีคำว่า “cream” เช่นเดียวกับต้นฉบับ

(6) การถอดความโดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้องกัต้นฉบับ (translation by paraphrase using unrelated word) แม้ในภาษาปลายทางจะไม่มีคำที่แสดงมโนทัศน์ (concept) ของคำในภาษาต้นทางอยู่เลยไม่ว่าในรูปแบบใด การแปลก็ยังสามารถเป็นไปได้ในบางบริบท โดยผู้แปลสามารถใช้คำที่กว้างกว่าในการสื่อความหมาย หรืออาจ “แกะกล่อง” ความหมายทั้งหมดของคำในต้นทางออกมาแปล ในกรณีนี้คำนั้นมีความหมายซับซ้อน

ตัวอย่าง ข้อความจากศูนย์อนุรักษ์แพนด้าในประเทศจีน เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาจีน

...the lower mixed broadleaf forests ... are the areas most **accessible** to and disturbed by Man.

Baker (2011: 41) ได้แปลจากบทแปลภาษาจีนกลับมาเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

... the mixed broadleaf forests of the lowland area ... are the places **where human beings enter most easily** and interfere most.

จากตัวอย่าง ผู้แปลถอดความหมายของ “accessible” (เข้าถึงได้) ออกมาแปลโดยไม่มีคำที่เหมือนหรือสื่อถึงคำต้นฉบับ

(7) การตัดออก (translation by omission) กลวิธีนี้สามารถใช้ได้ในกรณีที่พบคำที่ยากต่อการแปล และความหมายของคำที่ตัดออกไปนั้นไม่ได้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดกับต้นฉบับ ผู้แปลสามารถตัดคำนั้นออกไปได้ ดีกว่าที่จะต้องอธิบายเพิ่มเติมอย่างยืดเยื้อจนเบนความสนใจของผู้อ่านไป

ตัวอย่าง ข้อความโฆษณาพิพิธภัณฑ์รถยนต์คลาสสิก The Patrick Collection เปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษกับบทแปลภาษาฝรั่งเศส

This is your chance to remember the way things were, and for younger visitors to see **in real-life detail** the way their parents, and their parents before them lived and travelled.

แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสได้ว่า

Voici l'occasion de retrouver votre jeunesse (qui sait?) Et pour les plus jeunes de voir comment leurs parents et grands-parents vivaient et voyageaient.

Baker (2011: 42) ได้แปลจากบทแปลภาษาฝรั่งเศสกลับมาเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเทียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า

Here is the chance to rediscover your youth (who knows?) and for the younger ones to see how their parents and grandparents used to live and travel.

จากตัวอย่าง ผู้แปลได้ตัด “in real-life detail” ออกไปจากบทแปล เนื่องจากเป็นคำที่ไม่สำคัญ สื่อความหมายซ้ำซ้อน และหากตัดออกก็ไม่ได้ทำให้สูญเสียใจความหลักของบทแปลแต่อย่างใด

(8) การแปลโดยใช้ภาพประกอบ (translation by illustration) กลวิธีนี้สามารถใช้ได้หากคำในต้นฉบับซึ่งไม่มีคำแปลที่เทียบเท่ากันในภาษาปลายทางมีลักษณะทางวัตถุที่สามารถวาดออกมาเป็นภาพได้ กลวิธีนี้มีประโยชน์ในงานแปลที่มีพื้นที่จำกัดและไม่ควรแปลเป็นข้อความยาว ๆ เช่นฉลากสินค้าหรือป้ายโฆษณา

ตัวอย่าง กล่องบรรจุชาผงยี่ห้อลิปตันฉลากเหลืองที่วางขายในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ ผู้แปลหรือผู้ออกแบบบรรจุภัณฑ์เห็นว่าการแปลคำว่า “tagged teabags” (ถุงชาพร้อมป้าย) เป็นภาษาอาหรับนั้น จะต้องเพิ่มเติมคำอธิบายที่ยาวเกินไปจนไม่เหมาะสมสำหรับบรรจุภัณฑ์ที่ต้องการให้ผู้ซื้อเข้าใจตัวสินค้าได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย ผู้ผลิตจึงเลือกใส่รูปถุงชาพร้อมป้ายไว้บนกล่องแทน

ภาพที่ 2.1 กล่องบรรจุชาผงยี่ห้อลิปตันฉลากเหลืองที่วางขายในประเทศที่ใช้ภาษาอาหรับ

2.3 หลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) ในวีดิทัศน์เชิงพาณิชย์

พจนานุกรมออนไลน์ Macmillan Dictionary ได้ให้ความหมายของ Subtitles ซึ่งเป็นคำนามพหูพจน์ไว้ว่า “a translation of what people are saying in a foreign language film or television programme, that appears at the bottom of the screen” หรือ “บทแปลของคำพูดในภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ที่เป็นภาษาต่างประเทศ ปรากฏอยู่ด้านล่างของจอภาพ” ความหมายนี้สอดคล้องกับนิยามที่ Díaz-Cintas and Remael (2007) อธิบายไว้โดยละเอียดดังต่อไปนี้

บทบรรยายภาพยนตร์ หรือ subtitles คือวิธีการแปลที่มีการแสดงข้อความบนหน้าจอซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะอยู่บริเวณด้านล่างของหน้าจอ ข้อความดังกล่าวจะบอกเล่าบทสนทนาของผู้พูดในเรื่อง รวมถึงองค์ประกอบอื่นที่ปรากฏในฉากทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับบทสนทนานั้น เช่น ข้อความในจดหมาย ข้อความบนป้ายประกาศ หรือใบปลิว เป็นต้น และบอกเล่าข้อมูลอื่นที่อยู่ในเสียงประกอบภาพยนตร์ (soundtrack) เช่น เพลง เสียงพากย์ ... บทบรรยายภาพยนตร์จะต้องปรากฏขึ้นในเวลาเดียวกันกับภาพและบทสนทนา จะต้องสื่อความหมายที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกันอย่างเหมาะสมกับบทสนทนาในภาษาต้นทาง และค้างอยู่บนจอานานพอที่จะให้ผู้ชมอ่านได้ทัน (2007: 9)

Díaz-Cintas (2012: 274) ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การแปลบทบรรยายภาพยนตร์ถือเป็นการแปลที่มีข้อจำกัด หรือที่ Tittford (1982 อ้างถึงใน Díaz-Cintas, 2012) เรียกว่า “Constrained Translation” หรือ “การแปลแบบมีเงื่อนไขบังคับ” เนื่องจากผู้แปลต้องมุ่งหาวิธีสร้างความสมดุลระหว่างเสียงและภาพ โดยต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงที่ผู้ชมต้องอ่านบทบรรยายภาพยนตร์ให้ทันภายในเวลาและความเร็วที่กำหนดไว้ และในขณะเดียวกันก็ต้องดูภาพบนจอไปด้วย แม้ปัจจุบันจะยังไม่มีข้อสรุปที่เป็นรูปแบบเดียวกันอย่างสมบูรณ์ว่าจะกำหนดเวลาและจัดตำแหน่งบทบรรยายภาพยนตร์บนจอภาพอย่างไร แต่ก็มี ความพยายามทำให้บทบรรยายภาพยนตร์อยู่ในรูปแบบเดียวกันด้วยธรรมชาติของบทบรรยายภาพยนตร์ที่เป็นการบุกรุกหรือรุกรานเข้ามาบนหน้าจอตลอดเวลา ในวงการผลิตบทบรรยายภาพยนตร์จึงถือกันว่า บทบรรยายภาพยนตร์ควรดึงดูดความสนใจของผู้ชมให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.3.1 ข้อกำหนดในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) ในวิดีโอทัศน์เชิงพาณิชย์

Álvarez, Arzelus and Etchegoyhen (2014) กล่าวว่า ที่ผ่านมามีข้อกำหนดในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) จากหลายแหล่งที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ โดยแหล่งที่มีชื่อเสียงคือ Ofcom’s Guidance on Standards for Subtitling, BBC’s Online Subtitling Editorial Guidelines, ESIST’s Guidelines for Production and Layout of TV Subtitles, the Spanish UNE 153010 norm และทฤษฎีเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ของ Díaz-Cintas and Remael (2007) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม แนวปฏิบัติของแต่ละบริษัทที่เป็นผู้เผยแพร่บทบรรยายภาพยนตร์นั้นอาจแตกต่างกันได้ โดยยึดประสิทธิภาพในการอ่านของผู้ชมเป็นสำคัญ

2.3.2 จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดและความเร็วในการอ่านในภาคทฤษฎี

ในปัจจุบัน แม้ทั่วโลกจะมีการผลิตบทบรรยายภาพยนตร์กันอย่างแพร่หลาย แต่กลับยังไม่มี การระบุความเร็วในการอ่าน (reading speed) ที่เป็นสากลและสามารถนำไปใช้กับผู้ชมทุกกลุ่มได้ อุตสาหกรรมบทบรรยายภาพยนตร์จึงเสนอทางเลือกไว้มากมาย ทางเลือกที่ใช้สืบต่อกันมาเป็นธรรมเนียมโดยเฉพาะในสื่อโทรทัศน์นั้นมาจากกฎ 6 วินาที (Díaz-Cintas and Remael: 2007) ที่กล่าวว่า เราสามารถอ่านบทบรรยายภาพยนตร์ 2 บรรทัดที่มีจำนวนตัวอักษรเต็มที่บรรทัดละ 35 ตัวอักษร (รวมเป็น 70 ตัวอักษร) ได้อย่างสบาย ๆ ใน 6 วินาที ในกรณีที่เวลานั้นสั้นกว่านั้น โปรแกรมสร้างบท

บรรยายภาพยนตร์จะคำนวณสัดส่วนให้โดยอัตโนมัติ หากใช้กฎ 6 วินาทีนี้ แปลว่าความเร็วในการอ่านจะอยู่ที่ 12 ตัวอักษรต่อวินาที (character per second หรือ cps) หรือเท่ากับ 130 คำต่อนาที (word per minute หรือ wpm)

อย่างไรก็ตาม แม้อัตรานี้จะใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการทำบทบรรยายภาพยนตร์อาชีพ แต่ก็ยังถือกันว่าเป็นอัตราการอ่านที่ค่อนข้างช้า ทำให้หลายบริษัทไม่ยึดตามอัตรานี้ เนื่องจากผู้ชมในปัจจุบันคุ้นเคยกับการอ่านข้อความบนจอมากกว่าผู้คนในอดีต ทำให้สามารถอ่านได้ในอัตราที่เร็วขึ้น อัตราความเร็วการอ่านมาตรฐานในปัจจุบันจึงเพิ่มขึ้นเป็น 15 ตัวอักษรต่อวินาที หรือ 160 คำต่อนาที หรืออาจเร็วได้ถึง 17 ตัวอักษรต่อวินาที หรือ 180 คำต่อนาที หรือมากกว่านั้นในตลาดดีวีดีและอินเทอร์เนต (Díaz-Cintas, 2012: 276)

Díaz-Cintas (2012) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า สำหรับบทบรรยายที่ใช้ในภาพยนตร์เชิงพาณิชย์ (professional subtitles) ที่มีการฉายในโรงภาพยนตร์ทั่วไปและในรูปแบบแผ่นดีวีดีที่ลอกเนกประสงค์ หรือดีวีดี (DVD) ในกรณีที่เป็นอักษรโรมัน (เช่นเดียวกับบทบรรยายภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา) มักใช้แบบอักษรเดียวกันทั้งเรื่อง และมีบรรทัดฐานของจำนวนตัวอักษรสูงสุดอยู่ที่ไม่เกิน 40 ตัวอักษรต่อบรรทัด รวมบรรทัดตอนและเครื่องหมายวรรคตอน

2.3.3 จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดและความเร็วในการอ่านในภาคปฏิบัติ

นอกเหนือจากทฤษฎีแนวปฏิบัติในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ที่เสนอโดย Díaz-Cintas and Remael (2007) ผู้วิจัยได้ยกแนวปฏิบัติในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ของผู้ให้บริการสื่อและแพร่ภาพกระจายเสียงในปัจจุบันมาแสดงไว้ในรูปแบบตารางด้วย เพื่อให้เห็นการใช้งานจริง ผู้วิจัยคัดเลือกแนวทางเหล่านี้มาจากรายการที่สมาคมเพื่อการศึกษาด้านการแปลสื่อโทรทัศน์แห่งยุโรป (The European Association for Studies in Screen Translation หรือ ESIST) รวบรวมไว้ในปี พ.ศ. 2563 โดยเป็นแนวทางของหน่วยงานและบริษัทดังต่อไปนี้

1) *Ofcom (The Office of Communications)* คือหน่วยงานที่กำกับดูแลควบคุมสื่อทั้งหมดในสหราชอาณาจักร ทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ การสื่อสารไร้สาย และไปรษณีย์ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2546 มีความคล้ายคลึงกับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในประเทศไทย

2) บริษัทแพร่ภาพกระจายเสียงอังกฤษ หรือ บีบีซี (British Broadcasting Corporation หรือ BBC) เป็นองค์การกระจายเสียงสาธารณะของสหราชอาณาจักร ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2465

3) เน็ตฟลิกซ์ (Netflix) เป็นบริษัทข้ามชาติผู้ให้บริการสื่อแบบส่งต่อเนื่องตามคำขอทางอินเทอร์เน็ตทั่วโลก (ยกเว้นในบางพื้นที่) และผู้ให้บริการเช่ายืมดีวีดีและแผ่นบลูเรย์ทางไปรษณีย์ ในสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540

4) องค์การเพื่อการเข้าถึงสื่อแห่งออสเตรเลีย (Media Access Australia หรือ MAA) เป็นองค์การการกุศลไม่แสวงหาผลกำไรของเครือรัฐออสเตรเลียที่มุ่งเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสื่อออนไลน์และดิจิทัลให้กับผู้พิการและทุพพลภาพ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2548

5) ช่อง 4 (Channel 4) เป็นเครือข่ายโทรทัศน์ประเภทบริการสาธารณะสัญชาติอังกฤษ ที่ผู้ชมสามารถเปิดรับได้ทั่วไปโดยไม่ต้องเสียค่าบริการ ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2525 ถือเป็นช่องลำดับที่สี่ของสหราชอาณาจักรถัดจากบีบีซี 1 (BBC One) บีบีซี 2 (BBC Two) และไอทีวี (ITV)

หน่วยงานหรือบริษัท	ความเร็วในการอ่านสูงสุด (คำต่อนาที)	จำนวนตัวอักษร สูงสุดต่อบรรทัด	จำนวน บรรทัด	อ้างอิง
Ofcom	160-180	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ	Ofcom's Code on Television Access Services, 2019
BBC	160-180	37	2	BBC Subtitle Guidelines Version 1.1.8, 2019
MAA	180-200	37	2	Captioning Guidelines, Media Access Australia, 2012
Netflix	204	42	2	Netflix Castilian & Latin American Spanish Timed Text Style Guide, 2020
Channel 4	228	38	2	Channel 4 Subtitling Guidelines for Foreign-Language Programmes, 2020

ตารางที่ 2.1: แนวทางเกี่ยวกับความยาวของบทบรรยายภาพยนตร์และความเร็วในการอ่านบทบรรยายภาพยนตร์ของหน่วยงานและบริษัทผู้ให้บริการสื่อและแพร่ภาพกระจายเสียงในปัจจุบัน (เฉพาะสื่อสำหรับคนทั่วไป ไม่ใช่สื่อสำหรับเด็กโดยเฉพาะ)

จากข้อสังเกตของ Diaz-Cintas and Remael (2007) และแนวทางเกี่ยวกับความยาวของบทบรรยายภาพยนตร์และความเร็วในการอ่านบทบรรยายภาพยนตร์ของหน่วยงานและบริษัทข้างต้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บทบรรยายภาพยนตร์เชิงพาณิชย์ในปัจจุบัน รวมทั้งภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา ควรมีจำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดสูงสุดไม่เกิน 40 ตัวอักษร รวมวรรคตอนและเครื่องหมายวรรคตอน และมีจำนวนบรรทัดไม่เกิน 2 บรรทัด หากอยู่ในเกณฑ์นี้ ก็จะสามารถรักษาความเร็วในการอ่านที่เหมาะสม ไม่เร็วเกินไปจนผู้ชมอ่านไม่ทัน และไม่ช้าเกินไปจนผู้ชมเริ่มอ่านบทบรรยายภาพยนตร์ซ้ำเป็นรอบที่สองและถูกเบี่ยงเบนความสนใจไปจากภาพยนตร์

2.4 กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ (subtitles) ในวิดีโอทัศน์เชิงพาณิชย์

Díaz-Cintas and Remael (2007) ได้เสนอกลวิธีการแปลที่นักแปลมักใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ไว้ 9 กลวิธี โดยดัดแปลงมาจากแนวคิดของ Jorge Díaz-Cintas (2003) และ Laura Santamaria Guinot (2001) แต่เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าหนึ่งกลวิธีที่เป็นกลวิธีย่อยและสามารถนำไปรวมไว้กับกลวิธีอื่นได้ ผู้วิจัยจึงลดกลวิธีที่เสนอโดย Díaz-Cintas and Remael (2007) จาก 9 กลวิธี เหลือ 8 กลวิธี ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อนี้ กลวิธีเหล่านั้นพร้อมตัวอย่างประกอบมีดังต่อไปนี้

2.4.1 การยืมคำ (loan) คือกลวิธีการแปลโดยใช้การยืมคำ หรือการรวมคำหรือวลีในภาษาต้นทางเข้าไปเป็นหนึ่งเดียวกับข้อความในภาษาปลายทาง ใช้ในกรณีที่คำนั้นไม่สามารถแปลได้ อีกทั้งภาษาต้นทางและภาษาปลายทางใช้คำนั้นเหมือนกัน คำที่ใช้กลวิธีนี้ในการแปลมักเป็นคำจากภาษาต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น อาหารหรือเครื่องดื่มที่มีเฉพาะวัฒนธรรม เช่น *คอนยัค (cognac)* *มัฟฟิน (muffin)* ชื่อสถานที่ที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น *ซานฟรานซิสโก (San Francisco)* หรือชื่อเรียกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น *เปเรสตรอยกา (perestroika)*

2.4.2 การยืมแบบแปล (calque) หรือเรียกว่าการแปลตรงตัว (literal translation) เช่น แปล *Secretary of State* เป็นภาษาสเปนว่า *Secretario de Estado* แต่หากแปลเป็น *Ministro de Asuntos Exteriores* จะเป็นสำนวนแปลที่ใช้กันแพร่หลายและสื่อความหมายได้ตรงกว่า คำแปลที่ได้จากกลวิธีการแปลแบบนี้อาจต้องมีคำอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นปัญหาในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ เนื่องจากไม่มีจำนวนตัวอักษรเหลือพอสำหรับคำอธิบาย แต่หากบริบทหรือภาพในฉากนั้น

ช่วยสื่อความหมาย ผู้ชมก็จะเข้าใจคำแปลได้มากขึ้น ดังนั้นประสิทธิภาพของคำแปลที่ใช้กลวิธีนี้จะไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

2.4.3 การทำให้ความหมายชัดเจนขึ้น (explicitation) กลวิธีการแปลนี้จะทำให้กลุ่มผู้ชมเป้าหมายสามารถเข้าใจความหมายของตัวบทต้นฉบับได้ด้วยการพบกันครึ่งทาง สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเภทตามความหมายของคำแปลที่เลือกใช้ ได้แก่

1) การแปลโดยใช้คำที่แคบลง (hyponym) หรือคำที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น (specification) เช่น ผู้แปลอาจเลือกแทนคำว่า ดอกไม้ ในภาษาต้นทาง ด้วยชื่อพันธุ์ดอกไม้ เช่น เดซี่ หรือ ทิวลิป หรือแทนคำว่า สุนัข ในภาษาต้นทาง ด้วย หลังกาน หรือ บางแก้ว

2) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่า (hypernym) ทัวไปกว่า (generalization) หรือเป็นคำบอกหมวดหมู่ที่ใหญ่กว่า (superordinate) ถือเป็นกลวิธีที่มีการใช้มากที่สุดในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ เนื่องจากการใช้คำที่มีความหมายกว้างหรือทัวไปกว่านั้นถือเป็นการอธิบายคำศัพท์นั้นไปด้วยในตัว ในกรณีนี้ ผู้แปลอาจแทนที่ ประเทศไทย ด้วย หนังสือพิมพ์รายวันของไทย (บอกหมวดหมู่) หรือลดทอน รถตุ๊กตุ๊กหัวกบ เหลือเพียง รถตุ๊กตุ๊ก (ลดความเฉพาะเจาะจงของความหมาย ทำให้ความหมายกว้างขึ้น) ขึ้นอยู่กับพื้นที่ในบทบรรยายภาพยนตร์นั้นและขึ้นอยู่กับว่ามีความจำเป็นต้องอธิบายความหมายโดยละเอียดมากน้อยเพียงใด

ถึงกระนั้น การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่า (hypernym) ก็มีข้อเสียเช่นกัน แม้ว่าคำแปลที่ได้จะช่วยให้เข้าใจความหมายโดยตรง (denotation) แต่ก็สูญเสียกลิ่นอายเฉพาะของท้องถิ่นในภาษาปลายทางไป มักจะเห็นได้จากการแปลชื่อเฉพาะ เช่น ลดทอน *สถานีโทรทัศน์สีทองที่พบกช่องเจ็ด* เหลือเพียง สถานีโทรทัศน์ อย่างไรก็ตาม การสูญเสียความเฉพาะตัวนี้ถือกำเนิดขึ้นเป็นปกติในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์

3) การเติมคำหรือข้อความ (additions) ตามข้อเสนอของ Díaz-Cintas and Remael (2007: 207) กลวิธีนี้จัดเป็นกลวิธีหลักลำดับที่ 9 ไม่ใช่กลวิธีย่อย อย่างไรก็ตาม ทั้งสองได้ระบุไว้ชัดเจนในคำอธิบายกลวิธีนี้ว่า การเติมคำหรือข้อความจัดเป็นส่วนหนึ่งของกลวิธีรับนัยความหมายของคำ (explicitation) เสมอ (2007: 207) ผู้วิจัยจึงนำมารวมไว้ด้วยกันเพื่อความเป็นระเบียบ

ในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์โดยทั่วไปนั้น มีการใช้กลวิธีการเติมคำหรือข้อความด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อต้องการอ้างอิงวัฒนธรรมต้นทางที่ผู้แปลคาดว่าผู้ชมปลายทางจะเข้าใจได้ยาก และเป็นเนื้อหาสำคัญในฉากหรือในเรื่องนั้น ๆ จนไม่สามารถตัดออกได้ ในกรณีดังกล่าว ผู้แปล

จะเพิ่มเติมข้อมูลเข้าไปในบทบรรยายภาพยนตร์ เช่น *Now, you can send him to the chair*. แปลเป็นภาษาสเปนว่า *Podéis mandarle a la silla eléctrica*. ในกรณีนี้ ผู้แปลทราบว่า “เก้าอี้” ในต้นฉบับ หมายถึง “เก้าอี้ไฟฟ้า” ที่ใช้สำหรับประหารชีวิตนักโทษ จึงเพิ่มคำขยายคำว่าเก้าอี้ให้ เฉพาะเจาะจงมากขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจด้วย

จากกลวิธีนี้ จะเห็นได้ว่าแม้บทบรรยายภาพยนตร์จะมีเนื้อที่จำกัด แต่นักแปลก็ไม่สามารถ เลือกลงใช้แต่คำแปลที่สั้นที่สุดได้เสมอไป เนื่องจากความเข้าใจของผู้ชมต้องมาก่อนเสมอ

2.4.4 การแทนที่เมื่อมีพื้นที่จำกัด (substitution) เป็นกลวิธีที่แยกออกมาจากการทำให้ ความหมายชัดเจนขึ้น (explicitation) และมักใช้ในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์โดยเฉพาะ นัก แปลจะใช้กลวิธีนี้เมื่อวัฒนธรรมต้นทางกับวัฒนธรรมปลายทางมีค่าที่ตรงกัน แต่ไม่สามารถใช้คำนั้นได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางพื้นที่ในบทบรรยายภาพยนตร์ ตัวอย่างที่มักพบการใช้กลวิธีนี้ในการแปลคือชื่อ อาหารต่างประเทศที่เป็นที่รู้จักกันดีในประเทศอื่นด้วย เช่น *sauce hollandaise* ของฝรั่งเศส กับ *hollandaisesaus* ของเนเธอร์แลนด์ คือชื่อประเภทเดียวกัน ทำมาจากเนย ไข่แดง ผสมน้ำมะนาว นักแปลสามารถใช้ทั้งสองคำแทนกันได้ แต่หากเนื้อที่ในบทบรรยายภาพยนตร์มีจำกัด นักแปลต้อง เลี่ยงไปใช้คำว่า *botersaus* หรือซอสเนย ซึ่งถือเป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่า (hypernym) หรือคำ บอกรวมหมวดหมู่ที่ใหญ่กว่า (superordinate) แทน

2.4.5 การแทนที่ทางวัฒนธรรม (transposition) เป็นการแทนที่มโนทัศน์ในวัฒนธรรมต้น ทางด้วยมโนทัศน์ในวัฒนธรรมปลายทาง มักใช้ในกรณีที่แปลโดยใช้การยืมคำ (loan) หรือยืมแบบ แปล (calque) แล้วผู้ชมไม่เข้าใจเนื่องจากไม่ใช่สิ่งที่คุ้นเคยในวัฒนธรรมของตน หากจะใช้กลวิธีทำให้ ความหมายชัดเจนขึ้น (explicitation) ก็ไม่สามารถทำได้เนื่องด้วยข้อจำกัดทางพื้นที่ของบทบรรยาย ภาพยนตร์ เช่น แปลชื่อร้าน *Marks & Spencer's* ของประเทศอังกฤษเป็น HEMA (ร้านค้าปลีกของ เนเธอร์แลนด์ ได้รับความนิยมและมีสาขาทั่วโลกในลักษณะเดียวกับร้าน *Marks & Spencer's*) เพื่อให้ผู้ชมในประเทศเนเธอร์แลนด์เข้าใจ หรือแปลสกุลเงินต่างประเทศให้เป็นสกุลเงินในประเทศ ของผู้ชม อย่างไรก็ตาม กลวิธีนี้อาจทำให้ผู้ชมรู้สึกขัดแย้งกับภาพหรือเสียงพูดในภาพยนตร์ต้นฉบับที่ ปรากฏอยู่บนจอในขณะนั้น นักแปลจึงต้องชั่งน้ำหนักกว่าจำเป็นต้องใช้กลวิธีนี้หรือไม่และใช้เมื่อใด

2.4.6 การสร้างคำศัพท์ (lexical recreation) เป็นการสร้างคำศัพท์ใหม่ขึ้นมาในภาษา ปลายทาง ผู้แปลอาจต้องใช้กลวิธีนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในกรณีที่ผู้พูดในภาษาต้นทางประดิษฐ์คำศัพท์ ใหม่ขึ้นมาเช่นกัน เมื่ออยู่ในบทบรรยายภาพยนตร์ คำศัพท์ใหม่ที่สร้างขึ้นมานี้จะมีเครื่องหมาย

อัญประกาศกำกับไว้ด้วย เช่น *This definitely rates about a 9.0 on my weird shit-o-meter.* แปลเป็นภาษาสเปนว่า *Esto merece un 9 en mi "rarezometro."* ในกรณีนี้ shit-o-meter เป็นการผสมคำของต้นฉบับเพื่อเน้นความรู้สึกตกใจหรือไม่คาดฝัน โดยผู้พูดต้องการจะสื่อว่า สิ่งนี้แปลก/หายากระดับ 9 (ระดับสูงมาก) และผู้แปลภาษาสเปนก็เลือกแปลว่า "rarezometro" ซึ่งเป็นการผสมคำขึ้นมาใหม่เช่นเดียวกัน โดยมาจาก rareza (หายาก) และ metro (ที่วัดความยาว, ตลับเมตร) ซึ่งถือว่าสื่อความหมายเหมือนกับคำต้นฉบับ

2.4.7 การชดเชย (compensation) ผู้แปลจะใช้กลวิธีนี้ในการชดเชยความหมายที่หายไประหว่างกระบวนการแปล ด้วยการแปลเกินความ (overtranslate) หรือเพิ่มความหมายอื่นเข้าไปด้วย เป็นอีกกลวิธีที่ได้รับความนิยมในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ และถือว่ามีประสิทธิภาพมากในการแปลภาพยนตร์ตลก แม้จะไม่สามารถใช้ได้เสมอไปเนื่องจากธรรมชาติของบทบรรยายภาพยนตร์ที่ผู้ชมจะต้องอ่านบทแปลควบคู่ไปกับการฟังเสียงพูดและดูภาพในจอเสมอ ดังนั้น ในกรณีที่คาดว่าผู้ชมสามารถเข้าใจภาษาต้นทางได้บ้าง เช่น ภาษาอังกฤษ นักแปลก็ไม่ควรแปลเกินความมากเกินไปจนบทแปลเบี่ยงเบนไปจากบทสนทนาที่ผู้ชมกำลังได้ยิน

2.4.8 การตัดคำหรือข้อความ (omission) คือการลดหรือตัดคำหรือข้อความเมื่อภาษาต้นทางมีความเยิ่นเย้อ เนื้อหาซ้ำกัน หรือตัดทิ้งคำหรือข้อความที่ไม่ใช่ประเด็นหรือไม่เกี่ยวข้อง หรือหากข้อความนั้น ๆ ปรากฏอยู่จะทำให้ผู้อ่านสับสนได้ หรือในกรณีของการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ อาจต้องตัดคำหรือข้อความทิ้งเนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ หรือในกรณีที่คำนั้น ๆ ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมปลายทาง ยากแก่การเข้าใจ แต่ไม่สามารถอธิบายได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผู้แปลต้องคำนึงถึงความสำคัญของคำหรือข้อความที่จะตัดออกด้วย เช่น *I thought we'd have a light dinner, you know, because we had a rich lunch at Twenty-One.* แปลเป็นภาษาสเปนว่า *Cenaremos algo ligero, después de esa comilona.* ในกรณีนี้ผู้แปลตัดชื่อร้านอาหารออกเพราะคาดว่าผู้ชมในประเทศที่ใช้ภาษาสเปนจะไม่รู้จักร้านนี้

จากการศึกษาวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในต้นฉบับทั่วไปของ Newmark (1988) Vinay and Darbelnet (1995) และ Baker (1992) รวมทั้งกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ของ Díaz-Cintas and Remael (2007) เพื่อจะระบุกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ชุดเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสาวดี ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

พร้อมคำแปลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทุกกลวิธีที่นำเสนอมา และเลือกเฉพาะกลวิธีที่ผู้แปลบรรยายภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ในการแปลมาศึกษาเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอกลวิธีเหล่านั้นในบทถัดไป

2.5 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปล

ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีต่าง ๆ ที่ผู้แปลเลือกใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ชุดเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานไว้ว่า แนวทางการแปลที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำให้คำแปลสามารถสื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับ อีกทั้งยังตรงตามหลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับความเทียบเท่าดังต่อไปนี้ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสื่อความหมายของบทแปล

2.5.1 การแปลที่ยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการแปลเป็นหลัก

ในการแปลนั้น แม้ตัวบทต้นทางจะมีบทบาทสำคัญในฐานะองค์ประกอบพื้นฐานในกระบวนการแปล แต่ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตงานแปล ไม่ว่าจะเป็นลักษณะและข้อจำกัดของภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง มโนทัศน์ในภาษาและวัฒนธรรมต้นทางและปลายทาง บรรทัดฐานหรือธรรมเนียมในการแปล รวมไปถึงข้อกำหนดจากผู้ว่าจ้าง ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน (Hatim, 2012) โดยเฉพาะปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และหน้าที่ของงานแปล ที่นักภาษาศาสตร์และนักวิชาการด้านการแปลได้ศึกษาวิจัยและเสนอทฤษฎีไว้ดังนี้

Werner Koller (1979 อ้างถึงใน Pym 2014: 46) เสนอว่า เมื่อนักแปลทำงานแปลขึ้นหนึ่ง ๆ หน้าที่ของตัวบทต้นทางที่กำลังแปลจะเป็นตัวบ่งบอกให้นักแปลทราบว่าบทแปลของตนควรบรรลุความเทียบเท่ากับตัวบทต้นทางในระดับใด เช่น หากผู้แปลกำลังแปลกวีนิพนธ์ที่เน้นรูปแบบเฉพาะตัว ก็ควรทำให้เกิดความเทียบเท่าในระดับรูปแบบ นอกจากนั้น Koller ยังระบุว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว แนวทางการแปลที่ผู้แปลใช้มักขึ้นอยู่กับประเภทของตัวบทต้นทาง

แนวคิดของ Koller ข้างต้นสอดคล้องกับทฤษฎี Skopostheorie (die funktionale Translationstheorie) ที่เสนอโดย Katharina Reiss และ Hans Vermeer (1984) ซึ่งวรรณมาแสกร่วมเรื่อง (2563) ได้ศึกษาและให้นิยามไว้ว่า เป็นทฤษฎีการแปลที่ยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย

ของการแปลเป็นหลัก แนวคิดนี้สอดคล้องกับกลวิธีการแปล 1 ใน 5 วิธีที่ Reiss (1995 อ้างถึงใน วรรณา แสงอร่ามเรือง, 2563) ได้เสนอไว้¹ นั่นคือ การแปลแบบสื่อสาร (kommunikative Übersetzung) ซึ่งนิยมใช้กันในปัจจุบัน เป็นวิธีการแปลให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางอ่านแล้วไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นงานแปล และจะพยายามรักษาหน้าที่ด้วยบทแปลปลายทางให้ตรงกับด้วยบทต้นทาง โดยเฉพาะในการแปลข้ามวัฒนธรรมที่ผู้แปลจะต้องสามารถสื่อความให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจสิ่งที่ด้วยบทต้นทางต้องการจะสื่อให้ได้ แม้จะต้องเผชิญความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมหนึ่ง แต่ไม่มีในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์ แนวความคิด หรือสิ่งของก็ตาม อีกทั้งจะต้องใช้ภาษาที่ไม่ทำให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทางอ่านแล้วเกิดความรู้สึกแปลกแยก

Reiss และ Vermeer ยังมองว่าการแปลจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทาง เพราะเป็นการผล่ออกจากวัฒนธรรมในด้วยบทต้นทางมาสู่วัฒนธรรมปลายทาง หากด้วยบทต้นทางมีคำหรือสำนวนที่ไม่ใช้กันในวัฒนธรรมปลายทาง ผู้แปลก็ควรเรียบเรียงให้เป็นคำพูดที่นิยมใช้และเป็นที่น่าสนใจในวัฒนธรรมปลายทาง เพื่อให้ตรงกับการใช้งานหรือวัตถุประสงค์ และให้ผู้รับสารปลายทางเข้าใจ (1986, อ้างถึงใน วรรณา แสงอร่ามเรือง, 2563: 18)

ทั้งนี้ ด้วยบทต้นทางหนึ่ง ๆ อาจมีบทแปลได้หลายบทแปล ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และการนำบทแปลไปใช้งาน ซึ่ง Anthony Pym (2014) ได้ยกตัวอย่างกรณีการแปลสัญญาทางกฎหมาย ซึ่งอาจแปลให้เข้ากับระบบกฎหมายของวัฒนธรรมปลายทาง แปลให้ตรงกับรูปแบบของด้วยบทต้นทาง หรือแปลแบบคำต่อคำหากต้องใช้เป็นหลักฐานในชั้นศาล เนื่องจากด้วยบทแต่ละด้วยบทนั้นถูกผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง ผลิตขึ้นโดยมีเป้าหมาย และเพื่อนำไปใช้งานอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น บทแปลจึงควรที่จะสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือหน้าที่นั้นได้ เช่นเดียวกับกับด้วยบทต้นทาง (Vermeer 1989a: 20; Nord, ผู้แปล, 1997: 29 อ้างถึงใน Pym, 2014: 45)

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เพื่อให้ต้นฉบับของภาษาต้นทางกับภาษาปลายทางมีความเทียบเท่ากัน โดยเฉพาะในมิติด้านการใช้งาน ต้นฉบับภาษาปลายทางจะต้องทำหน้าที่สื่อสารตรงกันกับต้นฉบับต้นทาง เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกับด้วยบทต้นทางนั่นเอง

¹ กลวิธีการแปล 5 วิธีของ Reiss ได้แก่ 1) การแปลคำต่อคำ 2) การแปลตรงตัว 3) การแปลเชิงวิชาการ 4) การแปลแบบสื่อสาร และ 5) การแปลแบบปรับเปลี่ยน (1995 อ้างถึงใน วรรณา แสงอร่ามเรือง, 2563: 260-262)

2.5.2 ทฤษฎีกรอบของความเทียบเท่า (frameworks of equivalence)

Reiss และ Vermeer (1984 อ้างถึงใน วรรณภา แสงอร่ามเรือง, 2563) กล่าวว่า ในการแสวงหาความเทียบเท่าในการแปลงานชิ้นหนึ่ง ๆ ผู้แปลอาจไม่สามารถทำให้งานแปลของตนเทียบเท่ากับต้นฉบับทางได้ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความหมาย หน้าที่ ผลที่เกิด หรืออื่น ๆ เพราะงานแปลนั้นอาจต้องทำหน้าที่ในการสื่อสารอื่นสำหรับผู้อ่านในภาษาปลายทางที่แตกต่างไปจากหน้าที่ของต้นฉบับที่มีต่อผู้อ่านในภาษาต้นฉบับนั้น ด้วยเหตุนี้ งานแปลจะมีสัดส่วนเทียบเท่าหรือมีค่าเท่ากับต้นฉบับทางทั้งหมดไม่ได้ เพราะจะมีเพียงบางส่วนที่เทียบเท่าได้เท่านั้น เพราะฉะนั้นแล้ว ผู้แปลจะต้องวิเคราะห์ต้นฉบับทางว่าต้องการแปลให้ส่วนใดของต้นฉบับเกิดความเทียบเท่าเป็นอันดับแรก เมื่อทราบเป้าหมายที่ชัดเจน ก็ให้เลือกแนวทางการแปลที่จะทำให้ได้บทแปลปลายทางที่ตรงกับจุดประสงค์ในการแปล และใช้งานได้จริงในวัฒนธรรมปลายทาง โดยคำนึงถึงหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของการแปลเป็นหลัก

เพื่อวัดระดับความเทียบเท่าของคำแปลภาษาสเปนในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดหนึ่งที่ Werner Koller (1979) นำเสนอไว้ นั่นคือ ทฤษฎีการแปลที่เชื่อมโยงระหว่างต้นฉบับกับสถานการณ์ในการสื่อสารของผู้รับสารปลายทาง นั่นคือทฤษฎีระดับของความเทียบเท่า (frameworks of equivalence) Koller ระบุว่า ความเทียบเท่าในการแปล (translation equivalence) สามารถเกิดขึ้นได้ในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ดังต่อไปนี้ (1979 อ้างถึงใน Hatim, 2012: 32-33)

1) *ความเทียบเท่าระดับรูป (formal equivalence)* เกิดขึ้นเมื่อคำในต้นฉบับและคำในบทแปลมีลักษณะทางรูปและเสียงตรงกัน

2) *ความเทียบเท่าระดับความหมายอ้างอิง (referential/denotative equivalence)* เกิดขึ้นเมื่อคำในต้นฉบับและคำในบทแปลกล่าวถึงสิ่งใด สิ่งนั้นหมายถึงสิ่งเดียวกันในโลกความเป็นจริง ผู้รับสารมีความเข้าใจตรงกัน

3) *ความเทียบเท่าระดับความหมายแฝง (connotative equivalence)* เกิดขึ้นเมื่อคำในต้นฉบับและคำในบทแปลกล่าวถึงสิ่งใด สิ่งนั้นก่อให้เกิดมโนทัศน์หรือความรู้สึกร่วม (associations) ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันในใจของผู้ใช้ภาษาต้นฉบับและผู้ใช้ภาษาปลายทาง

4) *ความเทียบเท่าระดับบริบท (text-normative equivalence)* เกิดขึ้นเมื่อมีการใช้คำในต้นฉบับและคำในบทแปลในบริบทที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันในภาษาของตนเอง

5) ความเทียบเท่าระดับวัจนกรรม (*pragmatic or dynamic equivalence*) เกิดขึ้นเมื่อ คำในต้นฉบับและคำในบทแปลก่อให้เกิดผล (effect) อย่างเดียวกันต่อผู้อ่านต้นฉบับและผู้อ่านบทแปล เป็นการแปลให้เหมาะสมกับผู้อ่านในกลุ่มต่าง ๆ ผู้แปลต้องวิเคราะห์เงื่อนไขในการสื่อสารของกลุ่มผู้อ่านที่แตกต่างกันไป

อย่างไรก็ตาม Koller ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับทฤษฎีระดับความเทียบเท่าของตนไว้ด้วยว่า ทฤษฎีนี้ยังต้องการการการขัดเกลาและพัฒนาต่อไป บทแปลบางอย่างสามารถปรับใช้กับทฤษฎีนี้ได้อย่างง่ายดายและเหมาะสม แต่บางบทแปลก็อาจใช้ไม่ได้เช่นกัน (1995: 198 อ้างถึงใน Hatim, 2012: 34)

บทที่ 3

คำศัพท์ทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลที่พบ

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำทางวัฒนธรรมทั้งหมดที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา ทั้งคำต้นฉบับภาษาไทยที่ตัวละครพูดในภาพยนตร์ และคำแปลภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ แล้วนำมาจัดหมวดหมู่โดยอ้างอิงจากแนวทางการจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 จากนั้นจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบคำต้นฉบับในภาษาไทยกับคำแปลภาษาสเปนเพื่อระบุกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมเหล่านั้นจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน

3.1 หมวดหมู่ของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

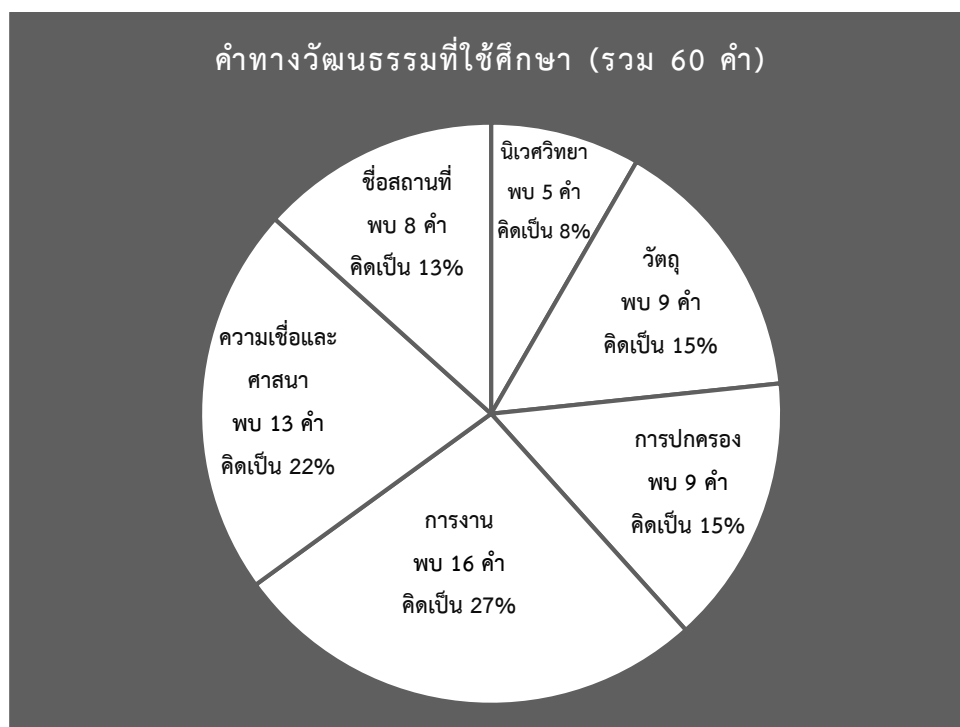
คำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา มีจำนวนทั้งหมด 60 คำ นำมาจัดประเภทโดยอ้างอิงจากแนวทางการจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมที่เสนอโดย Nida (1964) และ Newmark (1988) แต่ปรับหมวดหมู่ให้ย่อยลงตามคำศัพท์ที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องนี้ จำแนกได้ทั้งหมด 6 หมวดหมู่ ดังตารางที่ 3.1

คำศัพท์ทางวัฒนธรรม			
1) <u>หมวดหมู่เวทวิทยา</u> ประกอบด้วยคำเรียกสัตว์ พืช และปรากฏการณ์ธรรมชาติ พบทั้งหมด 5 คำ			
ไก่สียอดอกหมาก	เสลดพังพอน	หวาย	พระเจ้าห้าพระองค์
ฤดูน้ำหลาก			
2) <u>หมวดวัตถุ</u> ประกอบด้วยคำเรียกอาหาร สถานที่ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และศิลปะ พบทั้งหมด 9 คำ			
ขนมต้ม	ชานหมาก	ค่ายคูประตูหอรบ	ประตูผี
ตำหนัก	พลับพลา	ผ้าถุง	ทำโจง
พ็อน			
3) <u>หมวดการเมืองการปกครอง</u> ประกอบด้วยคำเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง และการทหาร พบทั้งหมด 9 คำ			
กฏมณฑลยี่รบาล	หัวเมือง	ลงหวาย	อาญาสิทธิ์
วังหน้า	มณฑล	พันคอริบเรื่อน	พยุหโยธา
ประเทศราช			

4) <u>หมวดการงาน</u> ประกอบด้วยคำบ่งบอกอาชีพ ตำแหน่ง และบรรดาศักดิ์ พบทั้งหมด 16 คำ			
เสนาบดี	ชาววัง	แม่นม	ข้าหลวง
พระโหราธิบดี	บาทบริจาริกา	เด็กวัด	เณร
พระยา-	พระ-	ออกญา-	ขุน-
มหาเถร	หลวงตา	ยุพราช	ไพร่
5) <u>หมวดความเชื่อและศาสนา</u> ทั้งหมด 13 คำ			
อาเพศ	บารมี	พระจักรพรรดิราช	มัจจุราช
ทศทิศ	ทศพิธราชธรรม	บุพเพสันนิวาส	พระรัตนตรัย
วิปัสสนากรรมฐาน	บวชเณร	บอกบาลี	ศีล
ราชภัย			
6) <u>หมวดชื่อสถานที่</u> ทั้งหมด 8 คำ			
พระพิฆณุโลกสองแคว	อโยธยาศรีรามเทพนคร	สรรเพชญปราสาท	มะขามจ่อม
โยเดีย	หงสาวดี	กำแพงเพชร	สุโขทัย

ตารางที่ 3.1 : คำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา ทั้งหมด 60 คำ จำแนกตามหมวดหมู่

โดยแสดงผลภาพรวมหมวดหมู่ของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบแผนภูมิวงกลมได้ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1: ร้อยละของจำนวนคำศัพท์ทางวัฒนธรรมแต่ละหมวดหมู่ที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์

คำศัพท์ทางวัฒนธรรมทั้งหมดที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์ มีจำนวน 60 คำ โดยคำในหมวดหมู่ การงานมีจำนวนมากที่สุด คือ 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมาคือหมวดความเชื่อและศาสนา จำนวน 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 22 ตามด้วยหมวดวัตถุ จำนวน 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 15 หมวดการเมือง การปกครอง จำนวน 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 15 หมวดชื่อสถานที่ จำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 13 และ หมวดที่พบจำนวนน้อยที่สุดคือ หมวดนิเวศวิทยา จำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 8 โดยคำนวณจาก จำนวนคำศัพท์ทางวัฒนธรรมทั้งหมดที่พบ

3.2 การระบุกลวิธีการแปล

หลังจากจัดหมวดหมู่คำทางวัฒนธรรมแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบคำต้นฉบับในภาษาไทย กับคำแปลภาษาสเปน² เพื่อระบุกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมเหล่านั้นจากภาษาไทย เป็นภาษาสเปน โดยอ้างอิงจากกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมในต้นฉบับทั่วไปที่เสนอโดย Newmark (1988) Vinay and Darbelnet (1995) และ Baker (1992) รวมทั้งกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมใน บทบรรยายภาพยนตร์ของ Díaz-Cintas and Remael (2014)

จากการวิเคราะห์และระบุกลวิธีการแปลโดยจำแนกตามหมวดหมู่ ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีที่ผู้แปล เลือกใช้มีทั้งหมด 5 กลวิธี ได้แก่ การทับศัพท์ การใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง การแทนที่ ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน และการตัดออก จากนั้น ผู้วิจัยได้สรุปจำนวนครั้งที่ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแต่ละกลวิธีเพื่อแปลคำทางวัฒนธรรมแต่ละหมวดหมู่ ดังตารางที่ 3.2

หมวดหมู่ \ กลวิธีแปล	ทับศัพท์	เป็นที่รู้จัก ปลายทาง	วัฒนธรรม เทียบเท่า	การใช้งาน เทียบเท่า	ตัดออก
นิเวศวิทยา				7	
วัตถุ				9	
การเมืองการปกครอง				12	2
การงาน	1		4	14	2
ความเชื่อและศาสนา				12	

² รายการคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องนี้ พร้อมความหมายภาษาไทยและภาษาสเปน รวมทั้ง รายละเอียดของบริบทแวดล้อม สามารถดูได้ในภาคผนวก ก

หมวดหมู่ \ กลวิธีแปล	ทับศัพท์	เป็นที่รู้จัก ปลายทาง	วัฒนธรรม เทียบเท่า	การใช้งาน เทียบเท่า	ตัดออก
ชื่อสถานที่	4	4		1	
จำนวนครั้ง รวม	5	4	4	55	4

ตารางที่ 3.2 : จำนวนครั้งในการใช้กลวิธีการแปลเพื่อแปลคำทางวัฒนธรรมในหมวดหมู่ต่าง ๆ

จากผลที่แสดงในตารางที่ 3.2 จะเห็นได้ว่า กลวิธีที่มีการใช้มากที่สุดในการแปลคำทางวัฒนธรรมทุกหมวด (ยกเว้นหมวดชื่อสถานที่) คือกลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน ซึ่งจำนวนครั้งที่ใช้กลวิธีนี้มีมากกว่ากลวิธีอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ส่วนกลวิธีการแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง มีการใช้กลวิธีนี้เฉพาะในการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดชื่อสถานที่เท่านั้น และกลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม ปรากฏใช้เฉพาะในการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดการงานเท่านั้น

ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างกรณีการแปล 26 กรณี ซึ่งเป็นกรณีการแปลที่น่าสนใจ และแสดงถึงลักษณะการใช้กลวิธีการแปลแต่ละกลวิธีได้อย่างชัดเจนมาอธิบาย เพื่อให้เห็นว่าลักษณะแนวทาง และตัวอย่างการใช้กลวิธีการแปลที่พบในงานวิจัยนี้เป็นอย่างไร นอกเหนือจากนั้น หากบริบท บทสนทนาในภาพยนตร์ และภาพที่ปรากฏในฉากของภาพยนตร์ มีผลต่อการใช้กลวิธีการแปลเหล่านั้น ผู้วิจัยจะระบุข้อมูลดังกล่าวประกอบการอธิบายด้วย ตัวอย่างกรณีการแปลมีดังต่อไปนี้

3.2.1 การทับศัพท์ (transference หรือ transcription)

คือการแปลโดยยืมคำในต้นฉบับภาษาต้นทางไปอยู่ในภาษาปลายทางโดยคงรูปเดิมไว้ทั้งหมด โดยรูปในที่นี้อาจหมายถึงการคงเสียงเดิมไว้ หรือการเปลี่ยนตัวอักษรของภาษาหนึ่งไปเป็นตัวอักษรที่มีรูปต่างกันของอีกภาษาหนึ่งก็ได้ ตัวอย่างการใช้กลวิธีทับศัพท์ที่พบในงานวิจัยนี้ได้แก่

- 1) (ทุ่ง)มะขามจ่อม³ ทับศัพท์เป็น *Makhamjom*
- 2) โยเดีย ทับศัพท์เป็น *Yodia*

³ ชื่อทุ่งในภาพยนตร์เรื่องนี้ควรเป็น “มะขามหย่อง” ไม่ใช่ “มะขามจ่อม” เนื่องจากตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บริเวณที่เคยเป็นสมรภูมิรบไทย-พม่า และเป็นพื้นที่ที่พระสุริโยทัยกับพระเจ้าแปรทำยุทธหัตถีกันคือ ทุ่งมะขามหย่อง ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขต ต.บ้านใหม่ อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา (ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2559) โดยในกรณีนี้ผู้วิจัยคาดว่า อาจเกิดจากความคลาดเคลื่อนของบทภาพยนตร์หรือการออกเสียงของตัวนักแสดง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบทแปลภาษาสเปน ยึดการออกเสียงตามที่ปรากฏในภาพยนตร์ต้นทาง โดยทับศัพท์เป็น “*Makhamjom*” ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์โดยใช้คำว่า “มะขามจ่อม – *Makhamjom*” เพื่อคงคำแปลเดิมที่ผู้แปลเลือกใช้เอาไว้

3.2.2 การแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง (recognized translation)

คือการที่ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้คำแปลที่เป็นทางการหรือคำที่ปรากฏใช้กันทั่วไปในภาษาปลายทาง การใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทางที่พบในงานวิจัยนี้ได้แก่

1) พระพิษณุโลกสองแคว แปลเป็น *Phitsanulok*

2) อโยธยาศรีรามเทพนคร แปลเป็น *Ayutthaya*

ในสองกรณีนี้ หากทับศัพท์หรือแปลตรงตัวอาจทำให้ผู้รับสารปลายทางที่ไม่รู้จักชื่อดั้งเดิมของเมืองพิษณุโลกและกรุงศรีอยุธยาเกิดความสับสนได้ การแปลเป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในปัจจุบันจะทำให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจได้ง่ายกว่า

3.2.3 การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม (cultural equivalent)

คือการแปลโดยเปลี่ยนคำที่มีความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมในภาษาต้นทาง ไปเป็นคำที่มีความเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมในภาษาปลายทาง โดยทั้งสองคำนั้นทำหน้าที่เหมือนกันในวัฒนธรรมของตนเองและทำให้เกิดผลแบบเดียวกันต่อผู้อ่านในทั้งสองวัฒนธรรม ตัวอย่างการใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรมที่พบในงานวิจัยนี้ได้แก่

1) *หลวงตา* แปลเป็น *El padre*

บริบท

ศรีอ่องพยายามเกลี้ยกล่อมให้พระนเรศวรนำไ่พระเจ้าห้าพระองค์ไปชนแข่งกับไ่พม่าที่บ่อนท้ายหมู่บ้าน เพราะเห็นว่าเป็นไ่ลักษณะดี น่าจะต่อสู้เก่ง แต่พระนเรศวรลังเลเพราะคิดว่ามหาเถรคันฉ่อง (ที่ทั้งพระนเรศวรและศรีอ่องเรียกว่าหลวงตา) คงไม่เห็นด้วย เนื่องจากการชนไ่ถือเป็นบาป ทำให้สี่ตัวบาดเจ็บ

บทสนทนา

พระนเรศวร: หลวงตาคงจะไม่ชอบ

El padre no lo aprobaría.

ศรีอ่อง: ก็อย่าให้หลวงตารู้สิเนร

Entonces no se lo digas.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระนเรศวรและศรีอ่องยืนคุยกันข้ามกำแพงฝั่งลานวัดโยเดีย

บทวิเคราะห์

หลวงตา เป็นคำที่ชาวไทยใช้เรียกพระภิกษุที่สูงวัยใกล้เคียงตา (พ่อของแม่) ของตนด้วยความเคารพ ผู้แปลได้เลือกแทนที่คำว่าหลวงตาด้วย *El padre* หรือ “คุณพ่อ” ซึ่งเป็นคำที่ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางใช้เรียกบาทหลวงในศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกด้วยความเคารพเช่นกัน ในกรณีนี้ผู้แปลอาจเห็นว่าการแปลโดยนำคำที่มีบทบาทคล้ายคลึงกันในวัฒนธรรมปลายทางมาแทนที่จะทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายกว่าการทับศัพท์หรือใช้กลวิธีอื่น

2) *พระยา*- แปลเป็น *Lord*-

บริบท

พระมหาดรรชนีเดินทางมาพบพระเจ้าบุเรงนองที่กรุงหงสาวดีเพื่อขอภัยโทษให้กับพระยาพุกามและพระยาเสื่อหาญที่ได้รับมอบหมายจากหงสาวดีให้มาช่วยกองทัพพิษณุโลกต่อสู้กับทัพล้านช้าง แต่ทำเกินคำสั่งจนทำให้เกิดผิดพลาด เสียไพร่พลไปมากจนพระเจ้าบุเรงนองโกรธและจะลงโทษ เมื่อขบวนเสด็จพระมหาดรรชนีมาถึงกรุงหงสาวดี มหาเถรคันทองจิ่งอธิบายให้พระนเรศวรรู้ว่าพระบิดามาทำอะไร

บทสนทนา

มหาเถร: ...ก็เพื่อแก้ต่างแทน ให้กับพระยาพุกาม และพระยาเสื่อหาญ

a ayudar a Lord Phukaam y a Lord Suahan.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระนเรศวรและมหาเถรคันทองจิ่งยืนคุยกันอยู่ในลานวัดโยเดีย

บทวิเคราะห์

พระยา คือ บรรดาศักดิ์ข้าราชการผู้ใหญ่สูงกว่าพระ ต่ำกว่าเจ้าพระยา ส่วน Lord เป็นคำนำหน้าชื่อขุนนางระดับสูง ในการแปลกรณีนี้ เป็นไปได้ว่าผู้แปลอาจยึดตามคำแปลภาษาอังกฤษ ที่ผู้แปลภาษาอังกฤษเองก็ใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรมในการแปลเช่นกัน เนื่องจากทั้ง “พระยา” และ “Lord” เป็นคำนำหน้าที่บ่งบอกว่าเจ้าของชื่อนั้นเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสูงในระบบราชการแผ่นดิน บวกกับบริบทในเรื่องที่ทำให้เข้าใจได้อยู่แล้วว่าทั้งพระยาพุกามและพระยาเสื่อหาญมีตำแหน่งสูงถึงขั้นแม่ทัพ เพราะสามารถบัญชากองทัพใหญ่ ๆ ได้ ผู้แปลจึงอาจเห็นว่าการแปลโดยการนำคำที่ผู้รับสารปลายทางสามารถเข้าใจได้ง่ายกว่าเพราะมีความใกล้เคียงกับวัฒนธรรมของตนมากกว่ามาแทนที่นั้นจะทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายกว่าการทับศัพท์หรือใช้กลวิธีอื่น

3.2.4 การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน (functional equivalent)

คือการแปลคำทางวัฒนธรรมโดยการแทนที่ด้วยคำปราศจากวัฒนธรรมที่มีบทบาทหน้าที่ในบริบทนั้นเหมือนกันกับคำต้นฉบับ หรือส่งผลต่อสถานการณ์ในบริบทนั้นเหมือนกันกับต้นฉบับ กลวิธีนี้ใช้เพื่อชดเชยที่ภาษาปลายทางไม่มีคำเฉพาะที่เทียบเท่ากับคำต้นฉบับได้แบบหนึ่งต่อหนึ่ง โดยในงานวิจัยนี้ พบการใช้กลวิธีนี้ทั้งหมด 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำเหนือกลุ่ม (superordinate) การระบุหน้าที่หรือคุณสมบัติ และการใช้คำที่อ้างถึงสิ่งที่ต่างประเภทกับคำต้นฉบับแต่มีหน้าที่ คุณสมบัติ หรือก่อให้เกิดผลแบบเดียวกัน ตัวอย่างการใช้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานที่พบในงานวิจัยนี้ได้แก่

1) ขนมต้ม แปลเป็น *comida*

บริบท

เป็นการพบกันครั้งแรกของพระนเรศวรกับบุญทิ่ง เด็กกำพร้าเร่ร่อนที่ภายหลังจะกลายเป็นขุนศึกคู่ใจของพระนเรศวร ฉากนี้เริ่มด้วยพระนเรศวรกำลังขี่ม้าชมตลาดของเชลยสยามในหงสาวดี แต่จู่ ๆ ในตลาดก็เกิดวุ่นวายเพราะบุญทิ่งมาแอบขโมยขนมต้มที่วางขายอยู่แล้วถูกจับได้ ขณะกำลังถูกคนในตลาดทรมาน พระนเรศวรได้เข้ามาห้ามปรามและช่วยบุญทิ่งไว้ ด้วยเหตุผลว่าบุญทิ่งขโมยเพียงขนมต้มเล็กน้อยเพื่อประทังชีวิตเท่านั้น เราเป็นชาวสยามเหมือนกัน ก็ควรมีน้ำใจแบ่งปันกันบ้าง

บทสนทนา

คนในตลาด: ไอ้เด็กคนนี้นมันขโมย ขโมยมาหลายครั้งแล้ว ต้องสั่งสอนให้มันหลาบจำเสียบ้าง

Él siempre anda robando. Necesita una lección.

พระนเรศวร: มันขโมยอันใดเถา

¿Qué te ha robado?

แม่ค้า: ขนมต้มเจ้าค่ะ

Comida, Su Alteza.

พระนเรศวร: มันคงจะหิว ของเล็กน้อยจะให้อิ่มก็ได้หรือ เราชาวสยามด้วยกัน

Probablemente tiene hambre. ¿Es mucho pedir un poco de comida?

Todos somos siameses aquí.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

บรรดาแม่ค้าและชาวบ้านในตลาดต่างพากันรุมทูปัญญาทั้งที่มาขโมยขนมต้ม พระนเรศวร หุยม้าลงใกล้ ๆ แล้วร้องห้าม ทุกคนจึงหยุดมืออย่างไม่เต็มใจนัก และเมื่อพระนเรศวรบอกว่าควรมีน้ำใจแบ่งปันแก่ชาวสยามด้วยกัน เหล่าแม่ค้าจึงยอมแยกย้ายกลับไปขายของต่อ

บทวิเคราะห์

การพยายามแปลหรืออธิบายชื่อขนมไทยโบราณชนิดนี้อาจทำให้บทแปลยาวเกินไป ประกอบกับคำนี้ไม่ได้สำคัญกับเนื้อเรื่องมากนัก เนื่องจากบทสนทนาตอนนั้นมุ่งแสดงให้เห็นเพียงว่าพระนเรศวรได้ช่วยชีวิตบุญทึ่งไว้ และพระนเรศวรมีสำนึกมั่นคงในความเป็นชาวสยาม ผู้แปลจึงเลือกแปลโดยใช้คำที่กว้างขึ้น บอกหมวดหมู่ที่ใหญ่ขึ้นของขนมต้ม คือเป็น *comida* (อาหาร) ก็เพียงพอต่อการสื่อความแล้ว เพราะผู้ชมย่อมเข้าใจได้ว่าโดยปกติอาหารที่มีขายกันในตลาดชาวบ้านนั้นก็จะเป็นอาหารที่หาได้โดยทั่วไป ไม่ใช่อาหารหรูหราราคาแพงจนไม่สามารถแบ่งให้เด็กเร่ร่อนได้

2) *พ็อน* แปลเป็น *bailes*

บริบท

หลังจากทัพหงสาวดีมีชัยเหนือกรุงอโยธยา พระเจ้าบุเรงนองได้สถาปนาพระมหาธรรมราชาเป็นกษัตริย์ปกครองอโยธยาแทนพระรามศวร จากนั้นจึงเข้าไปประทับในพระราชวังของอโยธยา และให้มีการพ็อนรำเพื่อสร้างความบันเทิงและผ่อนคลายให้กับแม่ทัพนายกองพม่าหลังเสร็จศึก

บทสนทนา

พระเจ้าบุเรงนอง: สวยงามเหลือเกิน พ็อนอย่างนี้ข้าไม่เคยเห็นมาก่อนในหงสาวดี หรือแม้กระทั่งตองอู
Esto es hermoso. Nunca habia visto bailes así en Hongsawadee. Ni siquiera en Toungoo.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

หลังจากชนะอโยธยาได้ พระเจ้าบุเรงนองและแม่ทัพนายกองพม่าได้เข้ามาพักผ่อนในพระราชวังที่ประทับของกษัตริย์อโยธยา พร้อมด้วยพระมหาธรรมราชา ทางอโยธยาที่บัดนี้ตกอยู่ในฐานะประเทศราช ได้จัดนางรำของพระสุพรรณกัลยาพ็อนถวาย เป็นที่พอใจแก่ฝ่ายหงสาวดีที่ไม่เคยเห็นการพ็อนแบบนี้

บทวิเคราะห์

ผู้แปลไม่ได้อธิบายลักษณะเฉพาะของพ็อนว่าเป็นร่ำ⁴ของทางภาคเหนือและภาคอีสานของไทย แต่แปลโดยใช้คำที่เป็นหมวดหมู่ที่ใหญ่กว่าของพ็อน คือการร้ายร่ำ (bailes) ซึ่งเมื่อแทนที่แล้วพบว่าสารที่ภาพยนตร์ฉากนั้นจะสื่อไม่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ พระเจ้าบุเรงนองตรัสถามพระมหาธรรมราชาหลังทอดพระเนตรการแสดงพ็อนว่า “พ็อนอย่างนี้ ข้าไม่เคยเห็นมาก่อนในหงสาวดี” ฉบับแปลภาษาสเปนใช้ว่า “ข้าไม่เคยเห็นการร้ายร่ำเช่นนี้มาก่อนในหงสาวดี (Nunca habia visto bailes así en Hongsawadee.)”

3) หัวเมือง แปลเป็น *las ciudades*

บริบท

เป็นบทบรรยายเปิดเรื่อง เล่าถึงสถานการณ์ระหว่างอโยธยากับหงสาวดีหลังพระสุริโยทัยสิ้นพระชนม์เป็นต้นมา

บทสนทนา

เสียงผู้บรรยาย: พระเจ้าบาเยงนอง... ได้กรีธาทัพมอญ พม่า เข้ามาทางด่านแม่ละเมา เพื่อทำศึกกับหัวเมืองฝ่ายเหนือของราชอาณาจักรอโยธยา

...el príncipe Bayinnong... guió a su ejército más allá de la frontera con Maelamao apoderándose de las ciudades del norte en camino al reino de Ayutthaya.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

ภาพแผนที่ทางเหนือของสยามกำลังถูกเผาไหม้ เปลวไฟลามมาจากพม่า คู่ไปกับบทบรรยายว่าพระเจ้าบุเรงนองได้นำทัพหงสาวดีมาทำศึกกับหัวเมืองเหนือของอโยธยา

บทวิเคราะห์

ผู้แปลแปลโดยใช้คำที่กว้างขึ้น คือคำว่าเมือง โดยไม่ได้ลงรายละเอียดเพิ่มเติมตามความหมายเดิม (หัวเมือง เป็นคำโบราณ แปลว่า เมืองใหญ่ที่มีเมืองน้อยมาขึ้น) แต่เนื่องจากหัวเมืองจัดเป็นเมืองแบบหนึ่งเช่นกัน ดังนั้น แม้ความหมายของการเป็น “เมืองใหญ่ที่มีเมืองน้อยมาขึ้น” จะหายไป ความหมายหลักในบริบทนี้ก็ยังคงเดิม

⁴ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 “ร่ำ” เป็นคำนาม หมายถึง การแสดงที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายไปตามลีลาดนตรี ใช้ผู้แสดงตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป มีลีลาและแบบท่าร่ำสวยงาม

4) กฎมณเฑียรบาล แปลเป็น *las leyes de nuestro reino*

บริบท

หลังจากตีกรุงอโยธยาได้และสถาปนาพระมหากษัตริย์ขึ้นเป็นกษัตริย์ได้อาณัติของหงสาวดี พระเจ้าบุเรงนองได้ขอตัวพระสุพรรณกัลยา พี่สาวของพระนเรศวรกลับมาด้วย เมื่อพระสุพรรณกัลยามาถึงหงสาวดี ก็ได้ส่งนางกำนัลไปถวายภัตตาหารแต่พระสงฆ์ที่วัดโยเดีย แต่ตัวพระสุพรรณกัลยานั้นออกมาพบพระนเรศวรเองไม่ได้

บทสนทนา

นางกำนัล: พระพี่นางสุพรรณกัลยามีพระประสงค์ที่จะมาเฝ้าองค์ดำ แต่ติดอยู่ที่กฎมณเฑียรบาล ก็เลยเสด็จออกมาจากวังหลวงไม่ได้เจ้าค่ะ

La princesa Suphankalaya desea ver a Ong Dam, pero las leyes de nuestro reino le prohíben dejar el palacio.

มหาเถร: องค์ดำทรงเข้าพระทัยดี โยมจงอย่าเดือดร้อนไปเลย

Ong Dam lo entenderá.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

(ในวัดโยเดีย) นางกำนัลกำลังเข้าเฝ้าถวายภัตตาหารแด่มหาเถรคณฆ้อง พลาสนทนากัน

บทวิเคราะห์

ผู้แปลแปลโดยใช้คำที่กว้างขึ้น คือ กฎหมาย (las leyes) และอธิบายเสริมความเพียงกว้าง ๆ ว่าเป็นกฎหมายแห่งราชอาณาจักรของเรา (de nuestro reino) ไม่ได้ให้ข้อมูลตามความหมายของคำว่ากฎมณเฑียรบาลที่เป็นข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก อย่างไรก็ตาม บทแปลนี้ยังรักษาหน้าที่เดิมของคำว่ากฎมณเฑียรบาลในบริบทของภาพยนตร์ฉากนั้นไว้ได้ กล่าวคือ พระสุพรรณกัลยาทรงออกมาพบพระนเรศวรที่วัดโยเดียไม่ได้เนื่องจาก “ติดอยู่ที่กฎมณเฑียรบาล” ซึ่งก็ถือว่าเป็นกฎหมายแห่งราชอาณาจักร นั่นเอง

5) พระโหราธิบดี แปลเป็น *un adivino*

บริบท

พระนเรศวรสงสัยว่าเครื่องราชศัสดราวุฑ์ที่มหาเถรคณฆ้องนำมาเก็บไว้ที่วัดโยเดียเป็นของผู้ใด มหาเถรจึงอธิบายให้ฟังว่า พระโหราธิบดีได้ทำนายไว้ว่าพระเจ้าบุเรงนองยังไม่มีบารมีมากพอที่จะครอบครองราชศัสดราวุฑ์เหล่านี้ได้ พระเจ้าบุเรงนองจึงนำมาฝากไว้กับมหาเถรที่วัดนี้

บทสนทนา

มหาเถรคณฉ่อง: หากแต่ว่าภายหลังเกิดอาเพศหลายประการ พระโหราธิบดี ทักว่าบารมีพ้ออยู่หัว
บาเยงนองมีพ้อ...

*Sin embargo, hubo muchas profecías y un adivino vaticinó que el rey Bayinnong aún
no tenía la suficiente virtud...*

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระนเรศวรกับมหาเถรคณฉ่องนั่งสนทนากันอยู่หน้าแท่นบูชาพระพุทธรูปองค์หนึ่งในวัดโยเดีย

บทวิเคราะห์

ชื่อตำแหน่ง “โหราธิบดี” มาจาก โหร + อธิบดี (ผู้เป็นใหญ่, หัวหน้า) เป็นคำสมาสที่แปลว่า
ตำแหน่งอธิบดีแห่งโหร หรือโหรหลวงประจำราชสำนัก แต่อาจเป็นเพราะข้อจำกัดทางพื้นที่หรือ
เพราะตำแหน่งของโหรที่กล่าวถึงในภาพยนตร์ไม่สำคัญต่อเนื้อเรื่อง ผู้แปลจึงเลือกแทนที่ด้วยบทบาท
หน้าที่ของพระโหราธิบดี คือ “โหร” คนหนึ่ง ตรงกับคำแปลภาษาสเปนที่ผู้แปลเลือกใช้ว่า adivino
(โหร, หมอดู) โดยไม่ได้เก็บนัยความหมายของ “อธิบดี” เอาไว้

6) *ไกสียอดอกหมาก* แปลเป็น *es muy fuerte*

บริบท

พระนเรศวรถามมหาเถรคณฉ่องว่าไก่ชนของตนสามารถเอาชนะไก่ชนของมังสามเกียรติได้
หรือไม่ โดยในใจอยากชนะมังสามเกียรติเพื่อเปรียบให้เห็นว่าเฉลยสยามนั้นหากสู้ยิบตาก็เอาชนะพม่า
ได้เช่นกัน

บทสนทนา

พระนเรศวร: (ไก่ของพระนเรศวร) มันเอาชนะไก่พม่าของมังสามเกียรติ ได้ถ้าไม่ขอรับ

¿Puede derrotar al gallo de Mangsamkiat?

มหาเถร: ไก่ของมังสามเกียรติเข้าลักษณะ ไกสียอดอกหมาก คล่องกว่าพระเจ้าห้าพระองค์ของบรม
บพิตรหนักหนา มันตีสามหน ไก่ของบรมบพิตรตีได้หนเดียว มีทันกัน

*El gallo de Mangsamkiat es muy fuerte. Es más grande que el tuyo. Puede atacar tres
veces en el tiempo que le toma al tuyo atacar una vez.*

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระนเรศวรยืนคุยกับมหาเถรคณฉ่องอยู่บนศาลาไม้ในวัด มีบุญทึงยืนฟังอยู่ไม่ไกล

บทวิเคราะห์

ผู้แปลไม่ได้แปลความหมายของโกสียอดอกหมาก ซึ่งเป็นชื่อเรียกสีของโกชนพม่า ถือเป็นโกสี เก่ง มีชั้นเชิงการตีน้อย แต่มีความไวสูงและตีแม่นยำ เนื่องจากถ้าพยายามแปล นอกจากจะไม่มีคำที่เทียบเคียงกันได้ภาษาปลายทางแล้ว หากจะใช้วิธีถอดเสียง ก็จะต้องอธิบายเพิ่มเติมอีกว่าโกสีนี้มีลักษณะอย่างไร ทักษะการต่อสู้เป็นอย่างไร ประกอบกับชื่อลักษณะของโกชนของมังสามเกียรตินี้ไม่ใช่สิ่งสำคัญในบริบทนี้ เป็นคำที่ปรากฏในภาพยนตร์เพียงครั้งเดียว นอกนั้นใช้ว่าโก(พม่า)ของมังสามเกียรตินั้น ผู้แปลจึงเลือกแทนที่ชื่อเรียกสีของโกด้วยคำเทียบเท่าด้านการใช้งาน นั่นคือคุณสมบัติของโกสียอดอกหมาก เพื่อให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจได้ง่ายขึ้นว่าโกของพระนเรศวรนั้นยังด้อยกว่าโกของมังสามเกียรตินั้น ดีกว่าพยายามแปลคำว่าโกสียอดอกหมาก

7) *ประตู่ผี* แปลเป็น *el cementerio*

บริบท

ออกญาจักรีที่ลอบเข้ามาเป็นไส้ศึกให้กับหงสาวดีเพื่อหาทางตีกรุงศรีอยุธยาให้แตก จะต้องลอบส่งดินดำไปให้กองทัพพม่าเพื่อใช้ยิงปืนไฟ โดยพระวิสุทธิกษัตริย์ พระชายาของพระมหาธรรมราชา จะต้องอำนวยความสะดวกให้เพราะพระเจ้าบุเรงนองสั่งผ่านพระสวามีมา (พระมหาธรรมราชาอยู่ในสถานะตัวประกันของหงสาวดี จึงปฏิเสธไม่ได้) โดยออกญาจักรีวางแผนว่าจะใส่ดินดำลงในหีบศพนางกำนัลของพระวิสุทธิกษัตริย์ที่เพิ่งเสียชีวิต และขนออกทางประตูผีไปยังบริเวณสุสานนอกเมืองเพื่อส่งต่อให้กองทัพหงสาวดีต่อไป

บทสนทนา

พระวิสุทธิกษัตริย์: นี่ขุนพิเรนทร์หมายใจจะให้ข้าลอบส่งดินดำไปให้ทัพหงสาเช่นนี้นั้นฤา

¿Quiere que robe pólvora de Ayutthaya para Hongsa?

ออกญาจักรี: ...หากพระนางบัญชาข้า ให้ข้าได้นำดินดำใส่ลงในหีบศพของนางพระกำนัล แล้วให้สับหรือนำออกไปนอกเมือง ทางด้านประตูผี...

Si Su Alteza me permitiera ocultar pólvora en su ataúd y permitir que el sepulturero lo saque de la ciudad y lo lleve al cementerio...

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

หีบศพของนางกำนัลถูกแบกออกไปฝังนอกเมืองในบริเวณสุสานที่มีหลุมฝังศพเรียงกันอยู่ เมื่อคนของทางอโยธยาฝังหีบศพเสร็จและกลับเข้าเมืองหมดแล้ว ทหารฝ่ายหงสาวดีที่ซุ่มรออยู่ก็ออกมาขุดหีบศพนั้นขึ้นมาและนำกลับไป

บทวิเคราะห์

ผู้แปลไม่ได้แปลโดยยึดความหมายของ “ประตู่ผี” ซึ่งเป็นคำโบราณ หมายถึงประตูที่เป็นทางนำศพออกจากภายในเขตกำแพงเมืองเพื่อไปฝังในบริเวณสุสาน แต่แปลเป็นคำว่า *el cementerio* (สุสาน) ที่ทำหน้าที่เหมือนกันและสามารถทดแทนกันได้บริบทของภาพยนตร์ฉากนั้น จะเห็นได้ว่าผู้แปลไม่ได้ลงรายละเอียดของเส้นทางที่ต้องผ่านประตู่ผี แต่เลือกแปลโดยมองภาพรวมว่าออกญาจักรีให้คนขนหีบศพออกไปยัง “สุสาน” ที่เป็นจุดหมายปลายทาง และเป็นคำที่ผู้ชมรู้จักกันโดยทั่วไปอยู่แล้ว

8) *เสลดพังพอน* แปลเป็น *este unguento*

บริบท

มณีจันทร์ไปเก็บดอกบัวแถววัดร้างจนถูกงูกัด พระนเรศวรกับบุญทิ่งจึงรีบพามาให้มหาเถรคันฉ่องรักษา มหาเถรได้นำใบเสลดพังพอนมาทำเป็นยาสมุนไพรมะลิจันทร์พอกแผลงูกัด

บทสนทนา

มหาเถร: เจ้าเอาใบเสลดพังพอนนี้ พอกแผลที่ถูกงูกัดสิ ขบ เพียงเท่านี้อาการปวดเจ็บก็จะทุเลา ไม่เกินวันพรุ่งนี้ก็จะหายขาด

Usa este unguento en la herida. Deberías empezar a sentirte mejor mañana.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระนเรศวร มณีจันทร์ และบุญทิ่ง นั่งกันอยู่ในบริเวณที่พักของมหาเถรคันฉ่อง มหาเถรกำลังโหลกยาในชามใบเล็ก แล้วยื่นใ้บุญทิ่งทาลงบนแผลงูกัดที่ขาของมณีจันทร์

บทวิเคราะห์

เนื่องจากเสลดพังพอนไม่ใช่พืชท้องถิ่นที่ผู้ชมปลายทางคุ้นเคย และหากแปลด้วยการหาชื่อพืชอื่นมาแทนที่ก็อาจทำให้สรรพคุณหรือแหล่งที่พบพืชเปลี่ยนแปลงไปจากต้นฉบับ หรือหากใช้พืชต่างประเทศก็อาจจะไม่เข้ากับบริบทในภาพยนตร์ ผู้แปลจึงเลือกแทนที่ด้วยคำที่บ่งบอกหน้าที่ของ

เสลดพังพอนที่ภาพยนตร์แสดงให้เห็น คือคำว่า *ungüento* ที่แปลว่ายาขี้ผึ้งใส่แผล ใช้ทาภายนอก เป็นคำสากลที่ไม่มีนัยทางวัฒนธรรม และมีบทบาทหน้าที่ในบริบทนั้นเหมือนกันกับคำต้นฉบับ

9) ฤดูน้ำหลาก แปลเป็น *los monzones*

บริบท

แม่ทัพนายกองหงสาวดีกำลังหารือกันเครื่องเครื่องอยู่ในค่ายหลวงพระเจ้าบุเรงนอง เนื่องจากกองโยธยาตั้งรับกองทัพหงสาวดีได้แข็งแกร่งกว่าที่คาด บุคโจอมที่อยู่นานก็ยังเอาชนะไม่ได้ หากเวลาล่วงเลยไปจนเข้าฤดูน้ำหลาก น้ำเหนือจะไหลบ่าลงมาท่วมรอบกรุงโยธยา กองทัพหงสาวดีก็ต้องถอนทัพกลับไป นับว่าเปลืองเวลาและไพร่พลเป็นอันมาก

บทสนทนา

พระเจ้าบุเรงนอง: พมารามัญเราเล่นศึกมากินานโข แต่ต้นคิมหันต์ จะเข้าปลายวสันต์ ก็ยังเหยียบเกาะโยธยาไม่ได้

Ya llevamos bastante tiempo en guerra, desde el fin del verano, y todavía no los derrotamos.

นันทบุเรง: นี่หากเข้าฤดูน้ำหลาก ซึ่งก็อีกมีช้านาน เราคงต้องถอนพลกลับหงสา

Pronto regresarán los monzones y tendremos que retirarnos.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระเจ้าบุเรงนอง อุปราชนันทบุเรง และแม่ทัพนายกองหงสาวดี กำลังนั่งกันอยู่ในค่ายหลวงของพระเจ้าบุเรงนองที่ยกมาตั้งใกล้กรุงโยธยา นันทบุเรงแสดงสีหน้าถ่มมึงทิ้ง และพูดกับบุเรงนองเรื่องฤดูน้ำหลากด้วยน้ำเสียงเคร่งเครียด

บทวิเคราะห์

ในกรณีนี้ จะเห็นได้ว่าฤดูน้ำหลากกับ *los monzones* (มรสุม, ลมฝน, พายุใหญ่) เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติสองอย่างที่มีลักษณะต่างกัน ในฤดูน้ำหลากหรือช่วงปลายฤดูฝน น้ำเหนือจะไหลลงมาท่วมบริเวณโดยรอบกรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ เหลือเพียงเกาะกลางที่น้ำท่วมไม่ถึง ดังคำอธิบายต่อไปนี้

เกาะเมืองอยุธยาในยามฤดูน้ำหลากนั้น ภายนอกเกาะน้ำจะเอ่อท่วมเป็นบริเวณกว้างคล้ายกับทะเล แต่ภายในเกาะเมืองน้ำจะไม่ท่วม ประดุจเป็นเกาะกลางทะเล ... ที่เป็นเช่นนี้เนื่องด้วยตัวเกาะเมืองกรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่บนสันดินธรรมชาติริมลำน้ำ

(Natural Levee) ... ส่วนพื้นที่นอกเกาะด้านนอกกำแพงเมืองเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง (Floodplain) ซึ่งลุ่มต่ำและปีหนึ่ง ๆ จะมีน้ำท่วมขังสูงเป็นเวลานานถึงกว่า 4-5 เดือน (สิทธารถ ศรีโคตร, 2555)

เมื่อเข้าฤดูน้ำหลาก กองทัพพม่าที่ยกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยาอยู่ในขณะนั้นจึงต้องถอนทัพกลับ มิเช่นนั้นทั้งกองทัพและค่ายที่ตั้งไว้จะถูกน้ำท่วมหมด ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางอาจไม่รู้จักรสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในฤดูนี้ หากจะแปลว่าน้ำท่วม ก็อาจเกิดข้อสงสัยได้ว่าแล้วน้ำท่วมนั้นมาจากไหนมาได้อย่างไร เหตุใดตัวละครจึงคาดเดาล่วงหน้าได้ว่าจะมีน้ำท่วมที่นี่ ส่วนมรสุมนั้นเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ผู้ชมปลายทางคุ้นเคยดี และคาดเดาได้ว่าหากเข้าหน้ามรสุมก็จะมีฝนตกหนักและน้ำท่วม หากตั้งทัพอยู่ก็ควรถอนทัพกลับเช่นกัน ผู้แปลจึงแยกลักษณะและหน้าที่ของฤดูน้ำหลากออกมา จะเห็นได้ว่าทั้งฤดูน้ำหลากและมรสุมมีหน้าที่เหมือนกัน (ส่งผลเหมือนกัน) ต่อกองทัพพม่า นั่นคือทำให้เกิดความเสียหายจนต้องถอนทัพหนี ดังนั้น การแปล ฤดูน้ำหลาก ด้วย *los monzones* (มรสุม) จึงเป็นการแปลแบบระบุหน้าที่ของทั้งสองคำ ว่าทำหน้าที่เหมือนกันในบริบทนี้

10) ตกแต่งค่ายคูประตูหอรบ แปลเป็น *han apostado soldados por toda su ciudad*

บริบท

พระเจ้าบุเรงนองแห่งกรุงหงสาวดีหมายจะตีเอากรุงอโยธยาเป็นเมืองขึ้น จึงเริ่มจากการส่งกองทัพมาโจมตีเมืองพิษณุโลกสองแควก่อน พระมหาธรรมราชาผู้ครองเมืองพิษณุโลกอยากจะขอความช่วยเหลือจากทางอโยธยาเพราะเคยมีบุญคุณกันมาแต่ก่อน แต่ได้รับรายงานว่าตอนนี้อโยธยากำลังรีบเร่งเตรียมการป้องกันบ้านเมืองของตนจากกองทัพหงสาวดี และไม่ยอมส่งกองกำลังมาช่วยเหลือพิษณุโลก

บทสนทนา

ทหาร: บัดนี้มหาจักรพรรดิแลเสนาบดี ต่างเร่งรัดตกแต่งค่ายคูประตูหอรบ มุ่งใช้พระนครหลวงรับศึกหงสาฝ่ายเดียว หาได้สนใจจัดแต่งทัพขึ้นมาเพื่อช่วยกู้พิษณุโลกแต่ประการใด

El rey Chakkraphat de Ayutthaya y sus hombres han apostado soldados por toda su ciudad para defenderse. No van a buscar ayuda.

พระมหากษัตริย์: มันน่าน้อยใจนัก เมื่อคราวโยธยามีภัย... เราแลขุนนางหัวเมืองฝ่ายเหนือ หาได้อาลัยแก่ชีวิตไม่ ยอมแลกเลือดแลกเนื้อ นำกำลังลงไปกู้กรุง... แต่มาบัดนี้ พิษณุโลกมีภัย อโยธยากลับคิดเอาตัวรอด หาได้เหลียวแลเราไม่

Es un insulto. Cuando Ayutthaya estuvo en peligro... nuestros aliados del norte y nosotros mismos arriesgamos nuestras vidas guiando un ejército a Ayutthaya para luchar por el reino... Ahora, en la hora más oscura de Phitsanulok, Ayutthaya nos ha abandonado.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

แม้ทัพนายกองของพิษณุโลกกำลังประชุมวางแผนการศึกอยู่กับพระมหากษัตริย์ในท้องพระโรง เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ฟังรายงานว่าทางอโยธยาเมินเฉย ไม่ยอมส่งไพร่พลมาช่วยพิษณุโลก ก็พุดตัดพ้อด้วยอาการเจ็บใจ

บทวิเคราะห์

ผู้แปลไม่ได้แปลความหมายของการตกแต่งค่ายคูประตูหอรบ และไม่ได้อธิบายให้ผู้ชมปลายทางเห็นภาพว่าค่ายคูประตูหอรบมีลักษณะเป็นสิ่งที่ก่อสร้างสำหรับป้องกันศัตรู ประกอบด้วยค่าย (ที่ตั้งทัพและที่กำบังตัวคน) คู (ขุดเป็นแนวล้อมรอบที่ตั้งทัพ) ประตู (ทางเข้าออก) และหอรบ (เชิงเทินยื่นออกไป เป็นระยะสำหรับยิงสกัดศัตรู) แต่เลือกถอดความหมายของการ “เตรียมพร้อมรับศึกสงคราม” มาแปลเป็นคำพูดที่เข้าใจง่ายและกระชับกว่าว่ากรุงศรีอยุธยา *han apostado soldados por toda su ciudad* (ได้วางกำลังทหารไว้ทั่วมือง) เพื่อเตรียมรับศึกกับกองทัพหงสาวดี เป็นการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน เพราะเมื่อแทนที่แล้วใจความสำคัญของประโยคที่จะสื่อว่าอโยธยากำลังเตรียมพร้อมรับศึกหงสาวดีโดยไม่แยแสพิษณุโลกนั้นไม่เปลี่ยนแปลงไป

11) *ราชภัย* แปลเป็น *la ira del rey*

บริบท

กองทัพหงสาวดีของพระเจ้าบุเรงนองที่กำลังพยายามฝักฝักแกงเมืองอยุธยาเข้ามาอยู่นั้น เกิดดินดำหมด ทำให้ไม่สามารถใช้ปืนไฟยิงโจมตีได้ พระเจ้าบุเรงนองจึงให้ออกญาจักรีผู้เป็นไส้ศึกให้กับหงสาวดี ไปบอกพระวิสุทธิกษัตริย์ มเหสีของพระมหากษัตริย์ ที่ขณะนั้นพำนักอยู่ในกรุงอโยธยา ให้หาทางลอบส่งดินดำออกไปให้ แต่พระวิสุทธิกษัตริย์ไม่ต้องการช่วยฝ่ายศัตรู ออกญาจักรีจึงเกลี้ยกล่อมแกมขู่ว่าหากพระองค์ไม่ยอมช่วย พระเจ้าบุเรงนองก็จะพิโรธและอาจสั่งลงโทษพระมหากษัตริย์

ราชาที่อยู่ในสถานะตัวประกันของหงสาวดี พระวิสุทธิกษัตริย์ห่วงความปลอดภัยของพระสวามีจึงยอมทำตาม

บทสนทนา

(ฉากในสนามรบ)

พระเจ้าบุเรงนอง: (น้ำเสียงและสีหน้าไม่พอใจ) ทำไมถึงไม่ยิงสีหนาทปืนไฟ

¿Por qué no están disparando?

ทหาร: ดินดำหมด พระพุทธเจ้าข้า เรากำลังรอ—

No tenemos pólvora, Su Majestad. Estamos esperando...

พระเจ้าบุเรงนอง: (ตวาด) ไม่จำเป็นต้องรอ พระมหาธรรมราชา ข้าอยากจะให้เจ้าส่งหนังสือไปให้ออกญาจักรี ให้ไปติดต่อพระวิสุทธิกษัตริย์ มเหสีของเจ้า

No hace falta esperar. Rey Thammaracha. Quiero enviarle un mensaje a Lord Chakri para que se comuniqué con su esposa.

(ฉากในตำหนักพระวิสุทธิกษัตริย์)

พระวิสุทธิกษัตริย์: (น้ำเสียงไม่พอใจ) นี่ขุนพิเรนทร์หมายใจจะให้ข้าลอบส่งดินดำไปให้ทัพหงสา เช่นนั้นฤ

¿Quiere que robe pólvora de Ayutthaya para Hongsa?

ออกญาจักรี: (น้ำเสียงราบเรียบ พยายามเกลี้ยกล่อม) พระมหาธรรมราชาทรงเป็นองค์ประกันเฉกเช่นเดียวกับข้าพระพุทธเจ้า หากไม่ทำตามบัญชาของพ่ออยู่หัวบาเญงนองแล้วไซ้ ภัยก็จะมาถึงองค์พระมหาธรรมราชาได้ ... หากพระนางบัญชาข้า ให้ข้าได้นำดินดำใส่ลงในหีบศพของนางพระกำนัลแล้วให้สับเหร่อนำออกไปนอกเมืองทางด้านประตูผี เพียงเท่านี้ พระมหาธรรมราชาก็จะทรงปลอดภัยจากราชภัยของพ่ออยู่หัวบาเญงนอง

El rey Thammaracha es tan prisionero como yo, Su Alteza. Si no se siguen las órdenes del rey Bayinnong, entonces el rey Thammaracha correrá peligro. ... Si Su Alteza me permitiera ocultar pólvora en su (la sirvienta) ataúd y permitir que el sepulturero lo saque de la ciudad y lo lleve al cementerio, entonces su esposo continuaría a salvo de la ira

del rey Bayinnong.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

ออกญาจักรีพยายามโน้มน้าวพระวิสุทธिक्षัตริย์ให้ยอมช่วยอำนวยความสะดวกในการลอบสังหารดินดำให้กองทัพหงสาวดี เมื่อเห็นว่าพระวิสุทธिक्षัตริย์ไม่ยอมช่วย ก็พูดเป็นนัยข่มขู่ว่าหากไม่ช่วยพระมหากษัตริย์จะเป็นอันตราย เพราะรู้ว่าพระวิสุทธिक्षัตริย์เป็นห่วงพระสวามี

บทวิเคราะห์

ผู้แปลไม่ใช้วิธีแปลตรงตัวในการแปลคำว่า ราชภัย ซึ่งแปลว่า ภัยอันเกิดจากพระราชา แต่เลือกแปลตามความหมายในบริบทว่า la ira del rey (ความพิโรธของพระราชา) ทำให้ได้บทแปลคือ ...entonces su esposo continuaría a salvo de la ira del rey Bayinnong. (พระสวามีของพระองค์ก็จะรอดพ้นจากราชภัยของพ่ออยู่หัวบาเยนนอง) ซึ่งส่งผลต่อสถานการณ์ในภาพยนตร์ฉากนั้น เหมือนกับคำต้นฉบับ กล่าวคือ หากพระเจ้าบุเรงนองพิโรธ ก็อาจสั่งลงโทษพระมหากษัตริย์ที่อยู่ในฐานะองค์ประกันได้ แต่หากรอดพ้นจากความพิโรธนั้น ก็ย่อมไม่มี “ราชภัย” เกิดขึ้นกับพระมหากษัตริย์

จากการวิเคราะห์การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ใช้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานทั้งหมดที่พบ ยังสามารถสรุปแนวทางการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้คำเหนือกลุ่ม (superordinate) สอดคล้องกับแนวทางการแปลโดยใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งานที่เสนอโดย Newmark (1988, p. 83) อาทิ *ขนมต้ม - comida* *ตำหนัก - esta residencia* *กฎหมายเตี๋ยรบาล - las leyes de nuestro reino* 2) การระบุหน้าที่หรือคุณสมบัติ สอดคล้องกับแนวทางการทำให้ความหมายของคำต้นฉบับเป็นกลางขึ้น (neutralize) เป็นไปตามแนวทางการแปลโดยใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งานที่เสนอโดย Newmark (1988, p. 83) อาทิ *พระโหราธิบดี - un adivino* *ไถ่ลือดอกหมาก - es muy fuerte* *ประตูผี - el cementerio* และ 3) การใช้คำที่อ้างถึงสิ่งที่ต่างประเภทกับคำต้นฉบับแต่มีหน้าที่คุณสมบัติ หรือก่อให้เกิดผลแบบเดียวกัน สอดคล้องกับแนวทางการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานที่เสนอโดย Nida & Taber (1969) อาทิ *ฤดูน้ำหลาก - los monzones* *เสลดพังพอน - unguento* *ราชภัย - la ira del rey*

3.2.5 การตัดออก (omission)

ในกรณีของการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ ผู้แปลสามารถใช้กลวิธีนี้ตัดคำหรือข้อความออกได้หากพื้นที่ไม่เพียงพอหรือคำแปลนั้นยาวเกินเกณฑ์จำนวนตัวอักษรที่กำหนดไว้ หรืออาจใช้กลวิธีนี้ในกรณีที่คำนั้น ๆ ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมปลายทาง ยากแก่การเข้าใจ แต่ไม่สามารถอธิบายได้เพราะพื้นที่จำกัดเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผู้แปลต้องคำนึงถึงความสำคัญของคำหรือข้อความที่จะตัดออกด้วย หากสำคัญต่อเนื้อเรื่องก็ควรคงไว้ แต่หากไม่สำคัญหรือมีฉากในภาพยนตร์ช่วยไว้ก็สามารถตัดออกได้ ตัวอย่างการใช้กลวิธีการตัดออกที่พบในงานวิจัยนี้ได้แก่

1) *อันราชธานีหงสาวดีในมณฑลรามัญเทศะนี้ มีประตูทั้งสิ้น 20 ประตู – Hay 20*

portales al reino de Hongsawadee.

บริบท

ตอนนี้เป็นฉากฉายให้เห็นวิถีชีวิตของพระนเรศวรหลังตกลงบวชเณรที่วัดโยเดีย หลังจากออกบิณฑบาตตอนเช้า ก็จะต้องกลับวัดมาร่ำเรียนสรรพวิชากับมหาเถรคันฉ่องและพระอาจารย์รูปอื่น ๆ ร่วมกับเณรในวัด โดยมีทั้งวิชารัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การสงคราม เช่น การจัดกระบวนทัพ รวมถึงเรียนรู้เกี่ยวกับกรุงหงสาวดีด้วย

บทสนทนา

พระอาจารย์จากวัดโยเดีย: *อันราชธานีหงสาวดีในมณฑลรามัญเทศะนี้ มีประตูทั้งสิ้น 20 ประตู*

Hay 20 portales al reino de Hongsawadee. El rey Bayinnong está ubicado en el centro de la ciudad.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระอาจารย์กำลังเดินนำแถวเณรในวัด (รวมทั้งพระนเรศวร) ไปตามทางเดินริมคูเมืองหงสาวดี เณรหลายรูปหันไปมองประตูเมือง กำแพงเมือง และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่อยู่ถัดจากคูเมืองด้วยความสนใจ

บทวิเคราะห์

ข้อความต้นฉบับที่ว่า “อันราชธานีหงสาวดีในมณฑลรามัญเทศะนี้ มีประตูทั้งสิ้น 20 ประตู” สามารถแปลความได้ว่า “อันกรุงหงสาวดีซึ่งเป็นเมืองหลวง (ราชธานี) ของ

อาณาจักรมอญ⁵นี้ มีประตู (เมือง) ทั้งหมด 20 ประตู” ในกรณีนี้ ผู้แปลตัดข้อมูลออก เหลือเพียง *Hay 20 portales al reino de Hongsawadee*. ซึ่งแปลได้ว่า “ใน ราชอาณาจักรหงสาวดีนี้ มีประตูเมืองทั้งหมด 20 ประตู” จะเห็นได้ว่าผู้แปลตัดชื่อ *มณฑลรามัญเทศะ* และตัดข้อมูลที่ว่าหงสาวดีเป็นเมืองหลวงของมณฑลรามัญเทศะ ออกไป อย่างไรก็ตาม แม้ภาพยนตร์ฉากนั้นจะไม่มีภาพมาช่วยชดเชยข้อมูลที่ถูกลบไป แต่การใช้กลวิธีตัดออกนี้ก็ไม่ได้กระทบต่อเนื้อหาแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ไม่ สำคัญ ไม่มีผลต่อเนื้อเรื่อง เป็นเพียงรายละเอียดเล็กน้อยในบทเรียนเกี่ยวกับกรุงหงสาวดีที่พระนเรศวรกับแฉกรูปอื่น ๆ กำลังเรียนกับพระมหาเถรอยู่เท่านั้น

2) *คิดว่าคงจะชนะโยธยาได้ง่าย ๆ เหมือนประเทศราชอื่น ๆ – si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente.*

บริบท

มหาเถรคันฉ่องมาเล่าให้พระนเรศวรฟังว่าพระเจ้าบุเรงนองยังไม่สามารถตีกรุงโยธยาให้แตกได้ เนื่องจากพระมหินทราราชรวางแผนรบพุ่งป้องกันเมืองได้อย่างดี

บทสนทนา

มหาเถรคันฉ่อง: พ่ออยู่หัวบาเยงนอง ต้องการไพร่พลเพิ่มอีก 500,000 คน เพื่อทดแทนไพร่พลที่ล้มตายไป

El rey Bayinnong busca a 500.000 hombres más para reemplazar a los que murieron.

พระนเรศวร: พ่ออยู่หัวบาเยงนองทรงคาดผิด คิดว่าคงจะชนะโยธยาได้ง่าย ๆ เหมือนประเทศราชอื่น ๆ พ่ออยู่หัวบาเยงนองไม่น่าจะดูแคลนชาวสยาม เพราะหากชาวสยามถูกรังแกแล้วไซ้ร้ ก็จะมีผู้ตายอย่างไม่คิดชีวิต

El rey Bayinnong se equivoca si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente. El rey Bayinnong no debería subestimar a los siameses, pues si se los presiona demasiado, se defenderán con todas sus fuerzas.

⁵ แคว้นรามัญเทศะ (Ramannadesa) เป็นถิ่นฐานในปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ครอบคลุมอาณาบริเวณพม่าตอนล่าง (Lower Burma) ตั้งแต่เมืองพะสิม ย่างกุ้ง พะโค (หรือหงสาวดี) สะโตง เมาะตะมะ และเมาะละหม่ง

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

มหาเถรคันฉ่องกับพระนเรศวรยืนคุยกันอยู่ใกล้ประตูวัด นอกกำแพงวัดมีไพร่พลกำลังเดินแถวเพื่อไปสมทบกับทัพหงสาวดี

บทวิเคราะห์

ประเทศราช คือ เมืองที่มีเจ้าผู้ครองเมืองของตนเอง แต่อยู่ภายใต้อำนาจควบคุมดูแลและคุ้มครองของพระมหากษัตริย์ของอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเจ้าเมืองประเทศราชนั้นมีหน้าที่ส่งเครื่องราชบรรณาการถวายเป็นประจำ และในเวลาเกิดศึกสงครามต้องเกณฑ์กำลังทหารเข้าร่วมกองทัพหลวงด้วย จากบทแปลที่ว่า ... si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente. (หาก (พระเจ้าบุเรงนอง) คิดว่าจะชนะอยุธยาได้ง่ายเพียงนั้น) จะเห็นได้ว่าผู้แปลละไม่แปลคำว่า ประเทศราช อาจเป็นเพราะไม่มีคำแปลที่สามารถเทียบเท่ากับความหมายของประเทศราชได้แบบหนึ่งต่อหนึ่ง หรือหากจะอธิบายความหมายก็ยาวเกินไป ประกอบกับความหมายในส่วนของประเทศราชไม่ใช่ความหมายหลักของบทพูดต้นฉบับนี้ (*พ่ออยู่หัวบาเยงนองทรงคาดผิด คิดว่าคงจะชนะอยุธยาได้ง่าย ๆ เหมือนประเทศราชอื่น ๆ พ่ออยู่หัวบาเยงนองไม่น่าจะดูแลคนชาวสยาม...*) เพราะใจความสำคัญที่พระนเรศวรต้องการสื่อคือ พระเจ้าบุเรงนองไม่ควรประมาทชาวสยามว่าจะไร้ความสามารถหรือจะอยู่เฉย ๆ ไม่สู้รบปกป้องแผ่นดินอยุธยา ดังนั้น แม้ในบทแปลภาษาสเปนจะละไม่แปลคำว่าประเทศราช ใจความหลักของฉากนี้ก็ยังคงเดิม

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา โดยเริ่มจากการจำแนกหมวดหมู่ของคำทางวัฒนธรรมออกเป็น 6 หมวดหมู่ ตามที่ได้นำเสนอไว้ในช่วงต้นของบท โดยประยุกต์ใช้แนวทางการจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมที่เสนอโดย Nida (1964) และ Newmark (1988) และได้ทำการระบุทฤษฎีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทภาพยนตร์เรื่องที่ใช้ศึกษา โดยอ้างอิงจากทฤษฎีการแปลข้ามวัฒนธรรมในต้นฉบับทั่วไปที่เสนอโดย Newmark (1988) Vinay and Darbelnet (1995) และ Baker (1992) รวมทั้งทฤษฎีการแปล

ข้ามวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ของ Díaz-Cintas and Remael (2014) ซึ่งสามารถระบุ
กลวิธีได้ทั้งหมด 5 กลวิธีแตกต่างกันไป ดังที่ได้แจกแจงไว้ในลำดับถัดมา

ต่อไปในบทที่ 4 ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่ผู้แปล
เลือกใช้ ว่าสามารถสื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์
และอภิปรายว่ากลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ผู้แปลเลือกใช้มีลักษณะการแปลอย่างไร

บทที่ 4

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของบทแปล

จากการศึกษากรณีของผู้แปลที่ใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา ซึ่งสรุปได้เป็นตารางแสดงผลการระบุกลวิธีการแปลและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ในบทที่ 3 จะเห็นได้ว่าผู้แปลใช้กลวิธีการแปลทั้งหมด 5 กลวิธีการในการแปลคำทางวัฒนธรรมดังกล่าว และในบทนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่ผู้แปลเลือกใช้ โดยผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานไว้ว่า แนวทางการแปลที่มีประสิทธิภาพจะต้องสื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับ และตรงตามหลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ที่ได้นำเสนอและสรุปไว้ในบทที่ 2 ดังนั้นจากสมมุติฐานดังกล่าว ผู้วิจัยจะประยุกต์แนวทางจากทฤษฎีกรอบของความเทียบเท่า (frameworks of equivalence) ที่เสนอโดย Werner Koller (1979) ซึ่งระบุว่าความเทียบเท่าในการแปล (translation equivalence) สามารถเกิดขึ้นได้ในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ (1979 อ้างถึงใน Hatim, 2012: 32-33) ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ มาทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย โดยจากระดับความเทียบเท่า 5 ระดับที่ Koller เสนอไว้ (ระดับรูป ระดับความหมายอ้างอิง ระดับความหมายแฝง ระดับบริบท และระดับวัฒนธรรม) ผู้วิจัยได้ปรับตามการสื่อความหมายของคำแปลที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์ที่ใช้ศึกษา กล่าวคือ ผู้วิจัยพบว่าในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทภาพยนตร์ดังกล่าว นั้น มีบางกรณีที่คำต้นทางและคำแปลสื่อถึงสิ่งเดียวกัน มีบางกรณีที่ต่ออาศัยบริบทและฉากในภาพยนตร์ประกอบ จึงจะทำให้ผู้ชมปลายทางเกิดความเข้าใจที่ตรงกันกับผู้ชมต้นทาง และมีบางกรณีที่คำต้นทางกับคำแปลเทียบเท่ากันด้านหน้าที่ในการสื่อสาร แต่รักษารายละเอียดของความหมายไว้ได้ไม่ครบถ้วนเท่ากับคำต้นทาง ผู้แปลจึงปรับระดับความเทียบเท่าของความหมายที่พบเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. ระดับความหมายอ้างอิง (referential meaning) เกิดขึ้นเมื่อคำในต้นฉบับและคำในบทแปลกล่าวถึงสิ่งใด สิ่งนั้นหมายถึงสิ่งเดียวกันในโลกความเป็นจริง ผู้รับสารมีความเข้าใจตรงกัน โดยผู้วิจัยจะพิจารณาว่าคำต้นฉบับภาษาไทยกับคำแปลภาษาสเปนมีความหมายอ้างอิงที่ตรงหรือใกล้เคียงกันหรือไม่ เช่น พระพิฆณุโลกสองแคว – Phitsanulok ที่แม้รูปคำจะต่างกัน แต่หมายความถึงเมืองพิฆณุโลกเหมือนกัน

2. ระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ (contextual equivalence) เป็นความหมายที่เกิดจากบริบทประกอบ กล่าวคือ เมื่ออยู่ในบริบทเดียวกันและในฉากเดียวกันของภาพยนตร์ ทั้งคำต้นฉบับและคำแปลจะต้องทำให้เกิดมโนทัศน์ (concept) หรือความรู้สึกเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยผู้ชมสามารถตีความความหมายระดับนี้ได้จากบริบท เนื้อเรื่อง ภาพ ตลอดจนน้ำเสียงของผู้พูดในภาพยนตร์ เช่น *หลวงตา (คำเรียกพระในพุทธศาสนา) – el padre (คำเรียกบาทหลวง หรือนักบวชในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก)* ซึ่งถึงแม้ว่าคำต้นฉบับและคำแปลจะหมายความถึงนักบวชต่างศาสนากัน แต่ก็ยังมีจุดร่วมกันอยู่ คือเป็นคำเรียกนักบวชเหมือนกัน เมื่อมีบริบทในภาพยนตร์ประกอบจึงทำให้ผู้ชมปลายทางสามารถตีความได้ว่าเป็นคำเรียกภิกษุรูปเดียวกัน (มหาเถรคันฉ่อง) เนื่องจากเป็นภิกษุรูปเดียวในเรื่องที่ดูมีพรรษามากและมีผู้เคารพนับถือมาก

3. ระดับความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน คำต้นฉบับกับคำแปลจะไม่มี ความเทียบเท่าระดับความหมายอ้างอิง เพราะต่างสื่อถึงสองสิ่งที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สามารถเทียบเท่ากันหรือใช้แทนกันได้เฉพาะด้านการใช้งาน เช่น *ราชภัย (ภัยอันเกิดจากพระราช) – la ira del rey (ความพิโรธของพระราช)* ซึ่งแม้จะเป็นสองสิ่งที่แตกต่างกัน แต่ก็ส่งผลต่อสถานการณ์ในภาพยนตร์ ฉากนั้นได้เหมือนกัน ผู้ชมปลายทางยังสามารถเข้าใจใจความสำคัญของภาพยนตร์ฉากนั้นได้

ในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจของกรณีการแปลที่พบ แบ่งตามกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปล โดยจะเป็นการวิเคราะห์ว่าคำต้นฉบับและคำแปลแต่ละกรณีมีความเทียบเท่าหรือใกล้เคียงกันของความหมายในระดับใดบ้าง อีกทั้งผู้วิจัยจะเสนอแนะคำแปลภาษาสเปนของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ใช้ศึกษา สำหรับกรณีที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรใช้คำแปลอื่นเพื่อให้มีความเทียบเท่ามากขึ้นได้ ดังต่อไปนี้

4.1 แปลโดยใช้กลวิธีการทับศัพท์

ระดับความเทียบเท่า	จำนวน (กรณี)
ความหมายอ้างอิง	2
ความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ	2
ความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน	1

ตารางที่ 4.1: ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการทับศัพท์ที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ

กรณีการแปล (ทุ่ง)มะขามจ่อม เป็น *Makhamjom* และ โยเดีย เป็น *Yodia* นั้น ถือว่ามี ความเทียบเท่าระดับความหมายอ้างอิง เพราะทั้งคำต้นฉบับและคำแปลสื่อถึงสถานที่เดียวกัน ในภาพยนตร์ ผู้ชมทั้งในวัฒนธรรมต้นทางและปลายทางได้รับข้อมูลเท่ากัน คือ ทุ่งมะขามจ่อมคือ ทุ่งที่พระมหารัชมหาราชเล่าว่าเป็นจุดที่เคยสู้กับพระเจ้าบุเรงนอง ส่วนโยเดียก็เป็นชื่อวัดที่มหาเถร ประจําอยู่ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของ *มะขามจ่อม - Makhamjom* ผู้แปลสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับประเภทของสถานที่ได้ เพื่อให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยอาจเพิ่มคำแปลเป็น *el campo de Makhamjom (ทุ่งมะขามจ่อม)* เช่นเดียวกับกรณีของวัดโยเดียที่ผู้แปลได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้านประเภทของสถานที่ไว้แล้ว เป็น *el templo de Yodia (วัดโยเดีย)*

ส่วนในกรณีการแปล *หงสาวดี* เป็น *Hongsawadee* นั้น จัดว่าเป็นความเทียบเท่าระดับ ความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ เนื่องจากชื่อที่ปรากฏใช้กันทั่วไปของหงสาวดีคือ *Hanthawaddy* (ออกเสียงตามภาษาพม่า) ส่วน *Hongsawadee* เป็นการทับศัพท์จากชื่อภาษาไทย ที่คนไทยเรียกเมืองดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ทั้งเนื้อเรื่องและการที่ทั้งชื่อและภาพกรุงหงสาวดีปรากฏขึ้น บ่อยในภาพยนตร์ ย่อมทำให้ผู้ชมปลายทางสามารถอนุมานได้ว่าหงสาวดีเป็นชื่ออาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ ของชาวพม่าและชาวมอญในอดีต โดยมีพระเจ้าบุเรงนองเป็นผู้ปกครอง จึงจัดว่าไม่กระทบต่อการทำ ความเข้าใจเนื้อเรื่องเพราะมีบริบทในภาพยนตร์ประกอบ เช่นเดียวกับกรณีการแปล *กำแพงเพชร* เป็น *Kamgaengphet* ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นการสะกดคลาดเคลื่อนไปจากการออกเสียงในภาพยนตร์ ที่ออกเป็น *กำแพงเพชร* ดังนั้นจึงควรทับศัพท์เป็น *Kampaengphet* แต่เพราะบริบทในภาพยนตร์ ระบุชัดเจนว่าเป็นหนึ่งในเมืองใต้การปกครองของกรุงอโยธยาที่พระเจ้าบุเรงนองยึดได้ และเนื้อความ ในส่วนนี้ไม่ใส่ใจความสำคัญ ผู้ชมปลายทางจึงยังเข้าใจเนื้อเรื่องที่ดำเนินไปได้

กรณีการแปลอีกหนึ่งกรณี คือการแปล *ขุนเดช* (ขุน คือบรรดาศักดิ์ข้าราชการรองจากหลวง ลงมา) ด้วยการทับศัพท์เป็น *Khun Dej* นั้นจัดว่าเป็นความหมายที่เทียบเท่ากันได้เฉพาะด้านการใช้ งาน เพราะการทับศัพท์จะทำให้ผู้ชมปลายทางไม่ทราบเลยว่าตัวละคร *ขุนเดช* นั้นมียศ มีอำนาจอยู่บ้าง ไม่ใช่ชาวบ้านร้านตลาดธรรมดา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบรรดาศักดิ์ของขุนเดชไม่ได้มีความสำคัญต่อ เนื้อเรื่องเท่าใดนัก จึงเป็นข้อมูลที่แม้ผู้ชมจะไม่ทราบ ก็ไม่ทำให้ใจความสำคัญของเรื่องเปลี่ยนไป และ ไม่ได้ทำให้เสียอรรถรสแต่อย่างใด จึงจัดว่ามีความเทียบเท่าในมิติการใช้งาน

สรุปจากผลที่พบได้ว่า โดยมากแล้ว กลวิธีการแปลโดยการทับศัพท์ในกรณีของชื่อสถานที่ สามารถทำให้ได้คำแปลที่เทียบเท่ากับต้นฉบับในระดับความหมายอ้างอิงได้ เพราะมักหมายถึงสิ่ง

เฉพาะสิ่งเดียวกันในภาพยนตร์ ยกเว้นบางกรณีอย่าง “ขุนเดช” ที่ผู้แปลอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่าเป็นชื่อคนเต็ม ๆ ไม่มีคำเรียกบรรดาศักดิ์อยู่ด้วย ก็จะทำให้สูญเสียข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครส่วนหนึ่งไป

4.2 แปลโดยใช้กลวิธีการใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง

ระดับความเทียบเท่า	จำนวน (กรณี)
ความหมายอ้างอิง	4
ความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ	-
ความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน	-

ตารางที่ 4.2: ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทางที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ

กรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง อาทิ *พระพิฆณุโลกสองแคว* แปลเป็น *Phitsanulok อโยธยาศรีรามเทพนคร* แปลเป็น *Ayutthaya* จัดว่ามีความเทียบเท่าในระดับความหมายอ้างอิงทั้งหมด เนื่องจากเป็นชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์เป็นที่รู้จัก ประกอบกับฉากในภาพยนตร์มีข้อความระบุชื่อสถานที่พร้อมภาพสถานที่นั้นให้เห็น ผู้ชมทั้งต้นทางและปลายทางจึงย่อมเข้าใจได้ในลักษณะเดียวกันว่าชื่อเหล่านี้หมายถึงสถานที่ใด

สรุปจากผลที่พบได้ว่า โดยมากแล้ว การแปลโดยใช้กลวิธีนี้จะทำให้คำต้นฉบับและคำแปลสามารถเทียบเท่ากันในระดับความหมายอ้างอิงได้ เพราะหมายถึงสิ่งเดียวกันที่มีอยู่จริง

4.3 แปลโดยใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม

ระดับความเทียบเท่า	จำนวน (กรณี)
ความหมายอ้างอิง	-
ความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ	4
ความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน	-

ตารางที่ 4.3: ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรมที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ

กรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องนี้ทำให้เกิดความเทียบเท่าระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบทุกกรณี อาทิ กรณีการแปล *หลวงตา* เป็น *El padre* ที่ความหมายอ้างอิงแตกต่างกันเนื่องจากหมายถึงนักบวช

จากคนละศาสนา แต่เมื่อวิเคราะห์ความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบจะพบว่าเป็นคำเรียกนักบวชเพศชายของทั้งสองศาสนาเหมือนกัน ส่วนกรณีการแปล *ออกญา-* เป็น *Lord-* ก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งสองเป็นคำนำหน้าชื่อขุนนางระดับสูงเช่นเดียวกัน เพียงแต่ปรับเป็น *Lord-* ให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจง่ายขึ้น

4.4 แปลโดยใช้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน

ระดับความเทียบเท่า	จำนวน (กรณี)
ความหมายอ้างอิง	6
ความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ	36
ความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน	13

ตารางที่ 4.4: ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ

จากการวิเคราะห์กรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานที่พบในบทภาพยนตร์นี้ ผู้วิจัยพบความเทียบเท่าทั้ง 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

4.4.1 ความเทียบเท่าระดับความหมายอ้างอิง

กรณีตัวอย่าง เช่น *ทศทิศ* แปลเป็น *todas estas tierras* โดยทั้งคำต้นฉบับและคำแปลสื่อถึงดินแดนทุกหนแห่ง หรือ *ทศพิศราชธรรม* แปลเป็น *las virtudes de un rey* โดยทั้งคำต้นฉบับและคำแปลสื่อถึงคุณธรรมของพระราชูปถัมภ์ครองบ้านเมือง

4.4.2 ความเทียบเท่าระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ

กรณีตัวอย่าง เช่น *เสลดพังพอน* แปลเป็น *este unguento* *ประตู่ผี* แปลเป็น *el cementerio* *ขนมต้ม* แปลเป็น *comida* *มัจจุราช* แปลเป็น *morir* จากการวิเคราะห์พบว่า คำต้นฉบับกับคำแปลในทั้ง 4 กรณีไม่มีความเทียบเท่าระดับความหมายอ้างอิง เนื่องจากสื่อถึงสองสิ่งที่แตกต่างกัน (เสลดพังพอน – ยาขี้ผึ้ง / ประตู่ผี – สุสาน / ขนมต้ม – ของกิน / เจ้าแห่งความตาย – ความตาย) แต่ยังมีสิ่งที่เป็นจุดร่วมกันอยู่ (เป็นยาทารักษาแผลเหมือนกัน / เป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการฝังศพเหมือนกัน / เป็นอาหารเหมือนกัน / เกี่ยวข้องกับความตายเหมือนกัน) และยังมี ความเทียบเท่าระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ เพราะบริบทแวดล้อมจากเนื้อเรื่องทำให้ทั้งคำต้นฉบับและคำแปลสามารถใช้แทนกันได้ กล่าวคือ เสลดพังพอนและยาขี้ผึ้งเมื่ออยู่ในบริบทใน

ภาพยนตร์ (มณีจันทร์ถูกงูกัด มหาเถรคันฉ่องจึงทำยาสมุนไพรจากใบเสลดพังพอนให้) ผู้ชมก็สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นสิ่งที่มหาเถรใช้รักษาแผลงูกัดให้มณีจันทร์ได้เหมือนกัน ประตู่ผีและสุสานเมื่อมีบริบท (ออกญาจักรีผู้เป็นไส้ศึกให้หงสาวดีวางแผนส่งดินดำไปให้กองทัพบุเรงนองด้วยการใส่ดินดำลงในหีบศพนางกำนัลของพระวิสุทธิกษัตริย์และขนออกทางประตู่ผีไปฝังในสุสานนอกเมืองเพื่อให้กองทัพหงสาวดีมาขุดไปใช้) และฉากในภาพยนตร์ (หีบศพของนางกำนัลถูกแบกผ่านช่องประตูในกำแพงเมืองออกไปฝังนอกเมืองในบริเวณสุสาน) ประกอบ ก็ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้แบบเดียวกันว่าทั้งประตู่ผีและสุสานเป็นการบอกทิศทางที่นำศพออกไปจัดการนอกเมืองเหมือนกัน ขนมต้มและของกินเมื่ออยู่ในบริบทและมีฉากในภาพยนตร์ประกอบก็ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ว่านั่นคือสิ่งที่บุญทิ้งขโมยมาจากแม่ค้าในตลาดเหมือนกัน และมีจรรยาชกับความตายนั้นเมื่ออยู่ในบริบทและมีฉากในภาพยนตร์ประกอบ (พระนเรศวรมาเข้าเฝ้าพระมเหษินที่กำลังป่วยหนักใกล้ตาย) ก็ทำให้เข้าใจได้ตรงกันว่าตัวละครกำลังพูดถึงความตาย

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีการแปลตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอว่าอาจเปลี่ยนคำแปลภาษาสเปนให้มีความหมายเข้าใจถึงความเทียบเท่าระดับอ้างอิงมากขึ้น พึงพาบบริบทประกอบน้อยลง และใกล้เคียงกับความหมายของคำต้นทางมากขึ้น ดังต่อไปนี้

- 1) เสลดพังพอน เปลี่ยนคำแปลจาก *ungüento* เป็น *Usa esta pasta en la herida*.
– ใช้ยาพอกนี้กับแผล ทั้งนี้ เมื่อเปลี่ยนคำแปลแล้ว พบว่าจำนวนตัวอักษรลดลงจาก 31 ตัว เป็น 28 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์
- 2) ขนมต้ม เปลี่ยนคำแปลจาก *comida* เป็น *Dulce, Su Alteza*. – (บุญทิ้งขโมย) ขนมหวานเจ้าค่ะ ทั้งนี้ เมื่อเปลี่ยนคำแปลแล้ว พบว่าจำนวนตัวอักษรลดลงจาก 20 ตัว เป็น 19 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์
- 3) มัจจุราช เปลี่ยนคำแปลจาก *morir* เป็น *no temo el Dios de muertos* – ข้าสิ้นกลัวเทพเจ้าแห่งความตาย ทั้งนี้ เมื่อเปลี่ยนคำแปลแล้ว พบว่าจำนวนตัวอักษรเพิ่มขึ้นจาก 14 ตัว เป็น 27 ตัว ซึ่งยังไม่เกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์

ส่วนในกรณีของคำว่า ประตู่ผี ผู้วิจัยทดลองปรับบทแปลจาก *el cementerio* เป็น *lo saque de la ciudad y lo lleve por el camino hacia el cementerio*. – นำ (หีบศพ) ออกจากเมืองไปตามทางเดินไปสุสาน แต่เมื่อปรับบทแปลแล้ว พบว่าจำนวนตัวอักษรเพิ่มขึ้นจาก 38 ตัว เป็น 52 ตัว ซึ่งมากเกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ที่ควรมีจำนวนไม่เกิน 40

ตัวอักษร ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการแปลกรณีนี้ สามารถคงคำแปลเดิมของผู้แปลภาษาสเปนไว้ได้ เนื่องจากต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านพื้นที่และข้อจำกัดของบทบรรยายภาพยนตร์เป็นสำคัญ

4.4.3 ความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน

คำต้นฉบับกับคำแปลที่มีความเทียบเท่าในระดับนี้จะไม่มีคำเทียบเท่าระดับความหมาย อ้างถึง มีเพียงความเทียบเท่าด้านการใช้งานเท่านั้น เนื่องจากสื่อถึงสองสิ่งที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม ผู้ชมปลายทางจะยังสามารถเข้าใจใจความสำคัญได้ เนื่องจากคำต้นฉบับกับคำแปลยังใช้แทนกันได้ในการใช้งาน ดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

1) ไก่สีเขียวดอกหมาก แปลเป็น *es muy fuerte*

คำต้นฉบับและคำแปลในกรณีนี้มีความเทียบเท่าในแง่ที่ทำให้ผู้ชมสามารถตีความจากบริบทและเนื้อเรื่อง (มหาเถรบอกพระนเรศวรว่าไก่ชนพม่าของมังสามเกียดเก่งกว่าไก่ของพระนเรศวร และคายขานหมากให้พระนเรศวรนำไปให้ไก่กินเสริมความแข็งแรงจะได้ไม่แพ้ไก่พม่า) ได้ว่าไก่ของมังสามเกียดเก่งกว่าไก่ของพระนเรศวร แต่หากวิเคราะห์ตีความหมายแล้วจะเห็นว่าผู้แปลภาษาสเปนแปลคลาดเคลื่อนไปจากลักษณะที่แท้จริงของไก่สีเขียวดอกหมาก⁵ เพราะไก่สีเขียวดอกหมากในความเป็นจริงไม่ได้ขึ้นชื่อเรื่องความแข็งแรง แต่เด่นเรื่องความไวและแม่นยำมากกว่า จึงจัดว่าการแปลกรณีนี้เทียบเท่ากันได้ในมิติด้านการใช้งาน แต่ด้านความหมายที่แท้จริงนั้นยังคลาดเคลื่อนและควรมีการค้นคว้าเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยเสนอว่าอาจปรับคำแปลโดยเปลี่ยนคำคุณศัพท์ที่บรรยายความสามารถของไก่เป็น *El gallo de Mangsamkiat es muy ágil* – ไก่มังสามเกียด แคล่วคล่องว่องไวมาก นอกจากนั้น เมื่อลองแทนที่คำแปลเดิมคือ *fuerte* ด้วยคำแปลใหม่คือ *ágil* ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรลดลงจาก 14 ตัว เป็น 12 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์อีกด้วย

2) ฤดูน้ำหลาก แปลเป็น *los monzones*

ในกรณีนี้ คำต้นฉบับและคำแปลมีความเทียบเท่าในแง่ที่ทำให้ผู้ชมสามารถตีความได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ทำให้กองทัพหงสาวดีตั้งทัพต่อไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ภาพของ *ฤดูน้ำหลาก* กับ *มรสุม (los monzones)* แตกต่างกันอยู่พอสมควร เพราะในฤดูน้ำหลากนั้นน้ำเหนือจะไหลบ่าลงมาท่วมพื้นที่กรุงศรีอยุธยาโดยรอบทั้งหมด จะเหลือเพียงเกาะเมืองที่ลอยอยู่คล้ายเกาะกลางทะเล จะเห็นได้ว่าหากมีน้ำท่วมในระดับนี้กองทัพพม่าก็ไม่สามารถตั้งทัพล้อมอยุธยาต่อไปได้แน่นอน

⁵ ไก่สีเขียวดอกหมาก หรือบางที่เรียกสีสา เป็นลักษณะไก่ชนที่ถือว่าเก่งของพม่า ขนาดตัวเล็ก น้ำหนักเบา และกระดุกบางเมื่อเทียบกับไก่ไทย ทำให้ไม่ถนัดปะทะ แต่มีความไวสูง ตีแม่นยำ และตีเจ็บ

แต่มรสุมอาจให้ภาพเป็นฝนตกหนักหรือพายุฝนฟ้าคะนองที่ไม่ได้กระทบกองทัพพม่าหนักเท่าการมีน้ำท่วมใหญ่ ประกอบกับในภาพยนตร์ไม่ได้ฉายภาพฤดูน้ำหลากให้เห็น มีเพียงบริบทประกอบ (อุปราชนันทบุเรงไม่พอใจที่กองทัพหงสาวดียังตีกรุงศรีอยุธยาไม่แตก เกรงว่าหากเข้าฤดูน้ำหลากที่จะมาถึงในอีกไม่ช้า น้ำจะท่วมจนต้องถอยทัพ) กับภาพตัวละครพูดถึงฤดูน้ำหลากเท่านั้น ผู้ชมปลายทางจึงอาจไม่เห็นภาพเดียวกันกับผู้ชมต้นทาง และเข้าใจความรุนแรงของฤดูน้ำหลากคลาดเคลื่อน จึงจัดว่าการแปลกรณีนี้เทียบเท่ากันได้ในมิติด้านการใช้งาน แต่ด้านน้ำหนักของความหมายนั้นไม่เท่ากัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าอาจปรับคำแปลโดยเปลี่ยนประโยคจาก *Pronto regresarán los monzones y tendremos que retirarnos.* (อีกไม่นานมรสุมจะกลับมา แล้วเราก็จะต้องถอยทัพกลับ) เป็น *Pronto llegará las aguas torrenciales y tendremos que retirarnos.* – อีกไม่นานจะมีน้ำไหลบ่ามาท่วม แล้วเราก็จะต้องถอยทัพกลับ นอกจากนั้น เมื่อลองแทนที่คำแปลเดิมคือ *los monzones* ด้วยคำแปลใหม่คือ *las aguas torrenciales* ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรกลายเป็น 40 ตัว ซึ่งยังไม่เกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์

3) พยุหโยธา แปลเป็น *atacar*

ในกรณีนี้ คำต้นฉบับและคำแปลมีความเทียบเท่าในแง่ที่ทำให้ผู้ชมสามารถตีความได้โดยมีบริบทประกอบ (พระเจ้าบุเรงนองกำลังอธิบายให้พระมหาจักรพรรดิฟังถึงสาเหตุที่ตนต้องยกทัพหงสาวดี หรือ “ยกพยุหโยธา” ลงมาตีโยธยา) ว่าเป็นการยกกองทัพมาโจมตีอีกเมืองเหมือนกัน แต่ในแง่ความหมายนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะ *พยุหโยธา* หมายถึง กระบวนพลรบตามประเพณีโบราณที่มีพระมหาอุปราชาเป็นทัพหน้าและพระมหาขันตริย์เป็นทัพหลวง ส่วน *atacar* แปลว่า โจมตี ประกอบกับฉากในภาพยนตร์ไม่ได้ฉายภาพกองทัพของพระเจ้าบุเรงนองให้เห็นจนสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นกองทัพแบบใด ผู้ชมปลายทางจึงอาจไม่เห็นภาพการยกทัพมาและไม่เข้าใจขนาดหรือความยิ่งใหญ่ของกองทัพหงสาวดี ทำให้การแปลกรณีนี้เทียบเท่ากันได้เฉพาะด้านการใช้งาน แต่ด้านน้ำหนักของความหมายนั้นไม่เท่ากัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าอาจปรับคำแปลโดยเดิมคำที่สื่อถึงกองทัพเข้าไปด้วย คือปรับแก้จาก *Así que tuve que atacar tu reino.* (ข้าจึงต้องโจมตีอาณาจักรของเจ้า) เป็น *Así que tuve que dirigir el ejército real para atacar tu reino.* – ข้าจึงต้องนำทัพหลวง มาโจมตีอาณาจักรของเจ้า นอกจากนั้น เมื่อลองแทนที่บทแปลเดิมด้วยบทแปลใหม่ ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรทั้งสองบรรทัดอยู่ที่ 25 ตัว และ 38 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์อีกด้วย

4.5 แพลโดยใช้กลวิธีการตัดออก

ระดับความเทียบเท่า	จำนวน (กรณี)
ความหมายอ้างอิง	-
ความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ	-
ความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน	4

ตารางที่ 4.5: ระดับความเทียบเท่า 3 ระดับและจำนวนกรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการตัดออกที่จัดอยู่ในแต่ละระดับ

กรณีการแปลโดยใช้กลวิธีการตัดออกทุกกรณีที่พบ ทำให้เกิดความเทียบเท่าในระดับความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน เช่น กรณี *คิดว่าคงจะชนะอโยธยาได้ง่าย ๆ เหมือนประเทศราชอื่น ๆ* แปลเป็น *si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente* จากประโยคต้นฉบับ ผู้ชมต้นทางสามารถอนุมานได้ว่าอโยธยาขณะนั้นก็เป็นหนึ่งในประเทศราชของหงสาวดี แต่ประโยคแปลไม่ได้ให้ข้อมูลเดียวกันนี้กับผู้ชมปลายทาง เนื่องจากไม่ได้แปลคำว่าประเทศราช ดังนั้นแม้ใจความหลักจะไม่มีอะไรเปลี่ยน เนื่องจากข้อมูลเรื่องประเทศราชนี้ไม่ได้มีส่วนสำคัญต่อเนื้อเรื่อง แต่ผู้แปลก็สามารถเก็บคำว่าประเทศราชเอาไว้ได้ เพื่อนำมาเสริมเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ว่าแม้อโยธยาจะเป็นเพียงประเทศราชประเทศหนึ่ง แต่ก็สามารถสู้รบป้องกันเมืองได้อย่างเข้มแข็งไม่ควรที่หงสาวดีจะประมาท ทั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าหากต้องการเติมข้อมูลที่ถูกต้องออกไปเพื่อให้สื่อความหมายได้ครบถ้วนตามตัวบทต้นทางมากขึ้น อาจปรับบทแปลใหม่เป็น *si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente como otros estados vasallos* – *คิดว่าคงจะชนะอโยธยาได้ง่าย ๆ เหมือนเมืองขึ้นอื่น ๆ* ทั้งนี้ เมื่อลองแทนที่บทแปลเดิมด้วยบทแปลใหม่ ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรทั้งสองบรรทัดอยู่ที่บรรทัดละ 39 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ความยาวสูงสุดของบทบรรยายภาพยนตร์อีกด้วย

หรืออีกกรณีหนึ่งคือ *อันราชธานีหงสาวดีในมณฑลรามัญเทศะนี้ มีประตูทั้งสิ้น 20 ประตู* แปลเป็น *Hay 20 portales al reino de Hongsawadee*. ซึ่งผู้แปลได้ตัดข้อมูลส่วนที่ระบุว่ากรุงหงสาวดีนั้นเป็นเมืองหลวง (ราชธานี) ของอาณาจักรมอญ (มณฑลรามัญเทศะ) แต่เนื่องจากตัวบทต้นฉบับในกรณีนี้เป็นเพียงตัวอย่างของวิชาที่พระนเรศวรเรียนที่วัดโยเดีย และปรากฏขึ้นในภาพยนตร์เพียงเพื่อจะสื่อว่าขณะนั้นเป็นช่วงเวลาศึกษาเล่าเรียนซึ่งเป็นหนึ่งในกิจวัตรประจำวันของเนรพระนเรศวร ข้อมูลส่วนที่ถูกตัดออกไปจึงไม่ใช่ส่วนที่สำคัญต่อเนื้อเรื่อง ตัดออกแล้วไม่ส่งผลกระทบต่อรรถรสในการรับชมของผู้ชมปลายทาง ทั้งนี้ หากต้องการเพิ่มข้อมูลส่วนที่ถูกตัดออก เพื่อให้บทแปลสื่อความหมายได้ครบถ้วนตามตัวบทต้นทาง ผู้วิจัยเสนอว่าอาจปรับบทแปลเป็น *Hay 20 portales*

al reino de Hongsawadee, la capital del reino del pueblo Mon. – มีประตู่ 20 ประตู่ในอาณาจักรหงสาวดี ราชธานีแห่งมณฑลมอญ ซึ่งเมื่อลองแทนที่บทแปลเดิมด้วยบทแปลใหม่ ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรทั้งสองบรรทัดอยู่ที่ 40 และ 36 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ความยาวสูงสุดของบทบรรยายภาพยนตร์

อย่างไรก็ตาม มีกรณีหนึ่งซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อเนื้อเรื่อง แต่ก็ทำให้ขาดนัยความหมายที่ภาพยนตร์จะสื่อไป และอาจทำให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจสารของภาพยนตร์ได้ไม่ครบถ้วนคือกรณีการแปล แล้วอย่าไปขโมยของใครอีก เพราะข้าจะไม่ช่วยเจ้าอีก ให้พวกไพร่มันมาหัวเราะเยาะ เป็น *No vuelvas a robar, pues no te ayudaré.* (อย่าขโมยอีก เพราะข้าจะไม่ช่วยเจ้าแล้ว) โดยประโยคต้นทางสามารถสื่อถึงความไม่พอใจของพระนเรศวรที่ถูกขุนเดชและชาวบ้านในตลาดเยาะเย้ย ซึ่งอาจเป็นเพราะเมื่อครั้งอยู่ที่เมืองพิษณุโลกสองแควนั้น พระนเรศวรเคยมีศึกดีเป็นถึงพระโอรสของเจ้าเมือง ไปแห่งหนใดก็ย่อมมีผู้คนนับถือกราบไหว้ แต่เมื่อถูกส่งตัวมาเป็นองค์ประกันในหงสาวดี กลับถูกชาวบ้านร้านตลาด หรือ “ไพร่” หัวเราะเยาะ ในกรณีนี้ บทแปลปลายทางได้ตัดใจความในส่วนของ “ให้พวกไพร่มันมาหัวเราะเยาะ” ออกไป ซึ่งถึงแม้ว่าประโยคก่อนหน้านี้ออกไป (แล้วอย่าไปขโมยของใครอีก) จะทำให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจได้ว่า พระนเรศวรต้องการตักเตือนบุญทิ้งไม่ให้ทำผิดอีก แต่ผู้ชมปลายทางจะไม่เข้าใจอีกเหตุผลหนึ่งที่แฝงอยู่ว่า พระนเรศวรไม่ชอบถูกหยามเกียรติ ขณะที่ผู้ชมต้นทางสามารถเข้าใจนัยความหมายส่วนนี้ได้ทันที การแปลในกรณีนี้จึงไม่ควรใช้กลวิธีการตัดออก เพราะถึงแม้ว่าผู้ชมปลายทางจะยังเข้าใจได้ว่าพระนเรศวรห้ามไม่ให้บุญทิ้งกลับไปขโมยอีก แต่จะไม่เข้าใจอีกนัยความหมายหนึ่งที่แฝงอยู่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออรรถรสในการรับชมได้ เพื่อรักษานัยความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอว่าอาจปรับบทแปลโดยเพิ่มเติมข้อมูลส่วนที่ถูกตัดออกลงไป เป็น *pues no te ayudaré. No me gusta que los plebeyos se reirán de mí.* – เพราะข้าจะไม่ช่วยเจ้าอีก ข้าไม่ชอบให้คนธรรมดาสามัญพวกนั้นมาหัวเราะเยาะ นอกจากนี้ เมื่อลองแทนที่บทแปลเดิมด้วยบทแปลใหม่ ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรทั้งสองบรรทัดอยู่ที่ 36 และ 29 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ความยาวสูงสุดของบทบรรยายภาพยนตร์อีกด้วย

ประเด็นการแปลอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

ก. กรณีการแปลที่สื่อความหมายแตกต่างจากต้นฉบับอย่างสิ้นเชิง จนทำให้ใจความสำคัญเปลี่ยนไปทั้งหมด 2 กรณี ได้แก่

1. อาเพศ แปลเป็น profecías

บริบท

พระเจ้าบุเรงนองทรงยึดเครื่องราชศัสดราวุธของบูรพกษัตริย์อโยธยามาเก็บไว้ในกรุงหงสาวดี แต่เกิดอาเพศขึ้นในกรุง เพราะบารมีของพระองค์น้อยเกินกว่าจะครอบครองเครื่องราชศัสดราวุธเหล่านั้นได้ จึงจัดใส่หีบแล้วนำมาฝากให้มหาเถรคณฉ่องเก็บไว้ในวัดโยเดีย พระนเรศวร บุญทิ่ง และมณีจันทร์ เห็นมหาเถรนำคนชนทึบนั้นเข้ามาในวัดก็สงสัยว่าคืออะไร จึงอาศัยช่วงมหาเถรนอนหลับปีนเข้าไปแอบดูแต่ถูกจับได้ มหาเถรทำโทษเด็ก ๆ และสั่งห้ามแตะต้องอาวุธในหีบ พระนเรศวรจึงเข้าไปถามว่าอาวุธเหล่านั้นเป็นของใคร ทำไมตนแตะต้องไม่ได้

บทสนทนา

พระนเรศวร: แล้วเหตุใดจึงนำ (เครื่องราชศัสดราวุธ) มาเก็บไว้ที่พระอารามนี้ล่ะหลวงตา

¿Por qué son guardadas aquí?

มหาเถร: พ่อยู่หัวบาเญงองนำมันมาจากอโยธยา ภายหลังกทรงทำศึกมีชัยเหนือสยามประเทศ หากแต่ว่าภายหลังกเกิดอาเพศหลายประการ พระโหราธิบดีทายทักว่าบารมีพ่อยู่หัวบาเญงองมีมิพ *El rey Bayinnong las trajo de Ayutthaya tras derrotar a los siameses. Sin embargo, hubo muchas profecías y un adivino vaticinó que el rey Bayinnong aún no tenía la suficiente virtud para poseer las armas.*

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระนเรศวรนั่งคุยกับมหาเถรคณฉ่องอยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชา

บทวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นการแปลผิด เนื่องจากความหมายที่ใกล้เคียงกันมีน้อยเกินไป กล่าวคือ

อาเพศ = เหตุที่เกิดขึ้นล่วงหน้า + เกิดขึ้นอย่างผิดปกติวิสัย + ถือเป็นลางไม่ดี

profecías = คำทำนายหรือการหยั่งรู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จะเห็นได้ว่านอกจากความหมายจะไม่ตรงกันแล้ว ยังอาจทำให้ผู้ชมปลายทางไม่เข้าใจด้วย เนื่องจากเป็นคำที่สำคัญต่อบริบทนั้น หากแปลว่า “มีคำทำนาย” เพียงอย่างเดียว ผู้ชมปลายทางอาจไม่เข้าใจว่าเหตุใดพระเจ้าบุเรงนองจึงต้องฝากเครื่องราชศัสดราวุธไว้กับมหาเถร ทำไมจึงไม่เก็บไว้เอง เพราะผู้ชมปลายทางไม่ทราบความหมายแง่ลบของ *อาเพศ* ดังนั้น ในกรณีนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอคำแปลภาษาสเปนใหม่ให้ตรงกับความหมายของ *อาเพศ* คือ *mal augurio* แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า ลางหรือนิมิตที่ไม่ดี บ่งบอกเหตุร้าย ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจเนื้อเรื่องในฉากนี้แล้ว เมื่อลองแทนที่คำแปลเดิมคือ *profecias* ด้วยคำแปลใหม่คือ *mal augurio* ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรเพิ่มขึ้นจาก 34 ตัว เป็น 36 ตัว ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์อีกด้วย

2. พระจักรพรรดิราช แปลเป็น *el rey Chakkraphat*

บริบท

มหาเถรคั่นฉ่องกำลังอธิบายให้พระนเรศวรฟังว่าผู้ที่สามารถครอบครองเครื่องราชศัสดราวุธของบุรพกษัตริย์ไยธยาได้โดยไม่เกิดอาเพศขึ้น จะต้องเป็นผู้ที่มีบุญบารมีเทียบเท่ากับ พระจักรพรรดิราช นั่นคือยิ่งใหญ่เหนือกษัตริย์ทั้งหลาย บารมีของพระเจ้าบุเรงนองยังไม่ถึงขั้นนั้น จึงไม่สามารถเก็บเครื่องราชศัสดราวุธไว้เองได้ เช่นเดียวกับพระนเรศวร (ในวัยนั้น) ที่ยังมีบารมีไม่มากพอเช่นกัน

บทสนทนา

มหาเถร: ...พระโหราธิบดีทายทักว่าบารมีพ่อยู่หัวบาเญงนองมีมีพอ

...un adivino vaticinó que el rey Bayinnong aún no tenía la suficiente virtud para poseer las armas.

พระนเรศวร: บารมีล้นฟ้าเหนือปฐพี แล้วเหตุใดจึงยังมีมีพอจะรักษาสมบัติเหล่านี้ไว้ได้

Con su vasto reino, debe ser lo suficientemente virtuoso para poseerlas.

มหาเถร: ถึงมีก็จริงอยู่ แต่ยังไม่ถึงขั้นพระจักรพรรดิราช

Eso es verdad. Pero aún no lo es tanto como el rey Chakkraphat.

ภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ฉากนี้

พระนเรศวรนั่งคุยกับมหาเถรคั่นฉ่องอยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชา

บทวิเคราะห์

ตามคติในพุทธศาสนา พระจักรพรรดิราช หมายถึง พระมหาจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่เหนือมวลมหากษัตริย์ทั้งหลายในสากลจักรวาล เป็นคำบอกสถานะ ไม่ใช่ชื่อบุคคล ในกรณีนี้ผู้วิจัยคาดว่าผู้แปล

สับสนกับพระนาม “สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ” กษัตริย์ผู้ปกครองกรุงศรีอยุธยาในช่วงแรกของ ภาพยนตร์ และเป็นพระอัยกาของพระนเรศวร และทั้งสองคำนี้ไม่สามารถใช้แทนกันได้ในปีฉบับนี้ ซึ่งเป็นฉากที่มหาเถรคันฉ่องอธิบายให้พระนเรศวรฟังว่าผู้ที่สามารถครอบครองเครื่องราชศัตราวุธของ บุรพกษัตริย์อยุธยาได้โดยไม่เกิดอาเพศขึ้น จะต้องเป็นผู้ที่มีบุญบารมีเทียบเท่ากับ *พระจักรพรรดิราช* นั่นคือยิ่งใหญ่เหนือกษัตริย์ทั้งหลาย ไม่ใช่มีบุญบารมีเทียบเท่าสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระอัยกา ของพระนเรศวร หากใช้แทนกัน ผู้ชมก็อาจเข้าใจผิดได้ว่าสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเป็นผู้ที่มีบุญบารมี ระดับพระจักรพรรดิราช หรือยิ่งใหญ่กว่าพระเจ้าบุเรงนองเองเสียอีก ซึ่งเป็นสิ่งที่ภาพยนตร์ไม่ได้ กล่าวถึง และยังขัดกับภาพที่ผู้ชมเห็นในภาพยนตร์ ที่ตัวสมเด็จพระมหาจักรพรรดิต้องยอมทำตาม เงื่อนไขต่าง ๆ ที่พระเจ้าบุเรงนองตั้งไว้ แม้กระทั่งยอมส่งพระราชโอรสไปเป็นองค์ประกันที่หงสาวดี ทำให้ไม่น่าจะเป็น *พระจักรพรรดิราช* ผู้ยิ่งใหญ่เหนือกษัตริย์องค์อื่นได้

ในกรณีนี้ ผู้วิจัยเสนอคำแปลภาษาสเปนใหม่ให้ตรงกับความหมายของ *พระจักรพรรดิราช* คือ *el rey de reyes* แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า กษัตริย์เหนือกษัตริย์ทั้งปวง ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ชม ปลายทางเข้าใจเนื้อเรื่องในฉากนี้แล้ว เมื่อลองแทนที่คำแปลเดิมคือ *el rey Chakkraphat* ด้วย คำแปลใหม่คือ *el rey de reyes* ยังพบว่าจำนวนตัวอักษรลดลงจาก 24 ตัว เป็น 21 ตัว ซึ่งไม่เกิน เกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์อีกด้วย

ข. การแปลบรรดาศักดิ์ที่ติดอยู่กับชื่อของตัวละคร

1. แปลโดยใช้คำภาษาอังกฤษ

ในการแปลโดยใช้กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบกรณีการแปลที่ น่าสนใจในการแปลบรรดาศักดิ์ของตัวละคร ได้แก่ *พระยา พระ และออกญา* โดยในคำแปลภาษา สเปน ใช้คำว่า *Lord* เหมือนกันหมด เช่น *พระยาราม* แปลเป็น *Lord Ram พระสุนทรสงคราม* แปล เป็น *Lord Sunthornsongkram ออกญาจักรี* แปลเป็น *Lord Chakri* ซึ่งคำว่า *Lord* ที่ผู้แปลเลือกใช้ เป็นภาษาอังกฤษ ไม่ใช่ภาษาสเปน ในการวิเคราะห์กรณีการแปลนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ผู้แปลอาจ ตั้งใจแปลเป็นคำว่า *Lord* เพื่อให้เข้าใจความหมายได้โดยง่ายว่าเป็นยศของขุนนาง เพราะคำว่า *Lord* นั้นสามารถเป็นที่เข้าใจกันได้โดยทั่วไปในทุกวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก และเพื่อ รักษาความรู้สึกว่าเป็นของต่างชาติ (exotic) เพื่อให้เข้ากับความรู้สึกของผู้ชมในวัฒนธรรมตะวันตก เมื่อรับชมภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอเรื่องราวอิงประวัติศาสตร์เกือบห้าร้อยปีก่อน

2. แปลบรรดาศักดิ์โดยใช้กลวิธีทับศัพท์

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ามีบรรดาศักดิ์หรือคำบอยศสองคำที่ผู้แปลแปลโดยใช้กลวิธีทับศัพท์ ไม่ใช่กลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม ได้แก่กรณีของ 1) *ขุนเดช* – *Khun Dej* ซึ่งคาดว่าเป็นการแปลคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากผู้แปลไม่รู้ว่า *ขุน* เป็นบรรดาศักดิ์อย่างหนึ่ง และอีกกรณีคือ 2) *องค์ดำ* – *Ong Dam* ซึ่งเป็นคำเรียกโดยย่อของ *พระองค์ชายดำ*⁶ ที่ผู้แปลไม่ได้เก็บความหมายของคำว่า *พระองค์ชาย* (คำเรียกเชื้อพระวงศ์หรือเจ้านายที่มีสกุลยศเป็นพระองค์เจ้า⁷) เอาไว้ ผู้วิจัยคาดว่า เป็นเพราะผู้แปลมองว่า *องค์ดำ* เป็นชื่อเฉพาะที่ตัวละครในเรื่องใช้เรียกแทนพระนเรศวร เปรียบได้กับ “ชื่อเล่น” ของพระองค์ ประกอบกับในภาพยนตร์นั้นปรากฏการเรียกพระนเรศวรด้วยคำว่า *องค์ดำ* บ่อยครั้ง ผู้ชมปลายทางจึงสามารถเข้าใจได้จากบริบทในภาพยนตร์ว่าคำนี้เป็นชื่อที่ใช้เรียกแทนตัวพระนเรศวร

3. แปล พระนเรศ เป็น Naresuan

ในการแปลชื่อตัวละครอื่น ๆ สังเกตได้ว่า ผู้แปลจะแปลส่วนของบรรดาศักดิ์ที่ติดมากับชื่อด้วยเสมอ (หากไม่นับกรณีที่แปลคลาดเคลื่อน อย่าง *ขุนเดช* – *Khun Dej* หรือ *องค์ดำ* – *Ong Dam*) เช่น *พระเจ้าบุเรงนอง* – *El rey Bayinnong* พระมหาธรรมราชา – *El rey Thammaracha* *พระมหจักรพรรดิ* – *El rey Chakkraphat* ยกเว้นกรณี *พระนเรศ* ที่แปลเป็น *Naresuan* คาดว่าเป็นเพราะพระนเรศวรมีตัวตนอยู่จริงในประวัติศาสตร์และพระนามที่เป็นที่รู้จักกันในภาษาตะวันตกคือ *Naresuan* จึงควรแปลเป็นชื่อที่ผู้ชมปลายทางจะไม่สับสนและสามารถจำได้ทันทีที่ได้อ่านหรือได้ฟัง หากแปลแบบทับศัพท์จาก *พระนเรศ* เป็น *Naret* ก็อาจทำให้ผู้ชมปลายทางไม่เข้าใจว่าเป็นใคร นอกจากนั้น การที่ผู้แปลละไม่แปลบรรดาศักดิ์ของพระนเรศวร (ไม่ใช้ว่า *El príncipe Naresuan* หรือ *El infante Naresuan*) ก็อาจเป็นเพราะชื่อพระนเรศวรปรากฏในภาพยนตร์บ่อยครั้งมากในฐานะตัวละครเอก และผู้ชมภาพยนตร์ย่อมรู้จักพระนเรศวรอยู่แล้ว หรือคาดเดาได้ว่าเป็นเจ้าชาย

⁶ ชาวต่างชาติที่เขียนจดหมายเหตุในสมัยนั้นเรียกพระนามพระนเรศวรเป็นภาษาอังกฤษว่า “The Black Prince” ตรงกับภาษาไทยว่า “พระองค์ชายดำ” สันนิษฐานว่าแปลจากพระนามที่คนทั้งหลายเรียกพระนเรศวรเมื่อยังทรงพระเยาว์ (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2521)

⁷ พระองค์เจ้า หมายถึง สกุลยศสำหรับพระราชโอรสหรือพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์ซึ่งประสูติแต่เจ้าจอมมารดา สกุลยศสำหรับพระโอรสหรือพระธิดาในสมเด็จพระเจ้าฟ้าที่พระมารดาเป็นพระองค์เจ้า สกุลยศสำหรับพระโอรสหรือพระธิดาในพระองค์เจ้าที่ประสูติแต่พระมารดาซึ่งเป็นพระองค์เจ้า หรืออิสริยยศสำหรับหม่อมเจ้าหรือสามัญชนที่ได้รับสถาปนา

ตั้งแต่ต้นเรื่องแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องใส่บรรดาศักดิ์ ซึ่งจะเป็นการทำให้บทบรรยายภาพยนตร์ยาวขึ้น และเป็นการเพิ่มข้อมูลให้กับผู้ชมโดยไม่จำเป็น

ค. การแปลคำเรียกขานพระมหากษัตริย์

1. กรณีคำว่า มหาบพิตร และ บรมบพิตร

มหาบพิตร และ บรมบพิตร หมายถึง คำที่พระภิกษุใช้สำหรับแทนพระองค์พระมหากษัตริย์หรือสมเด็จพระราชาธิบดี จัดเป็นคำเรียกขาน⁸ ซึ่งในภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรฯ นี้ เป็นคำที่มหาเถรคณฆ้องใช้เรียกพระนเรศวรเมื่อจะสนทนาด้วย เช่น

บรมบพิตรยังอยากลิ้มรสหวานยามนี้อีกกระนั้นรึ

ที่มหาบพิตรต้องทักมภ์ ก็เพราะพระองค์ทรงกระทำการอันมิบังควร

อย่างไรก็ตาม บทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปนไม่ได้แปลทั้งสองคำนี้ไว้ แต่ชดเชยด้วยการลงท้ายประโยคด้วยว่า *Su Majestad* (เทียบเท่ากับ Your Majesty ในภาษาอังกฤษ) ในบทแปลบางประโยค เพื่อให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจได้ว่ามหาเถรคณฆ้องยกย่องพระนเรศวรเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ใช่เด็กหรือเชื้อพระวงศ์ทั่วไป เช่น

มหาบพิตรไม่ต้องปริวิตกไป - No se preocupe, Su Majestad.

มหาบพิตรอย่าทรงดูเบาพระมหินทร์ - No subestime al príncipe Mahin, Su Majestad.

ทั้งนี้ ด้วยลักษณะของภาษาสเปน แม้ไม่ได้ลงท้ายด้วยคำที่แสดงการยกย่อง (*Su Majestad*) แต่ผู้แปลก็อาจชดเชยนัยความหมายของการเคารพยกย่องด้วยการให้มหาเถรคณฆ้องใช้คำสรรพนามบุรุษที่สอง *usted* เมื่อพูดคุยกับพระนเรศวร อย่างไรก็ตาม ในบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน ปรากฏความไม่สม่ำเสมอในการเลือกใช้คำสรรพนามบุรุษที่สองในการแปลบทสนทนา ระหว่างมหาเถรและพระนเรศวร กล่าวคือ บทแปลส่วนใหญ่ใช้สรรพนาม *tú* ที่สะท้อนว่าคุณสนทนามีสถานะเสมอกันหรือต่อยกว่า เช่น

วันรุ่งพรุ่งนี้ พระองค์จงรีบมาที่วัดของอาตมา - Vendrás a mi templo mañana.
(บทสนทนาในครั้งแรกที่มหาเถรและพระนเรศวรได้พบกัน)

⁸ คำเรียกขาน หมายถึง คำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังก่อนการสนทนา เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของผู้ฟังตามที่ผู้พูดมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง (ม.ร.ว.กัลยา ติงศกัทธิ์ และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531: 1 อ้างถึงใน นันธิกานต์ จันทร์อภิบาล, 2554: 1)

บรมบพิตรกลับไปบรรทมได้แล้ว - *Ya puedes irte a dormir.*

มหาบพิตร มีข้อข้องใจอันใด ก็เร่งว่ามา - *Dime qué estás pensando.*

ส่วนบางบทแปลใช้สรรพนาม *usted* ที่แสดงความสุภาพ ทางกรการ และมีนัยของการยกย่อง สะท้อนว่าคู่สนทนามีสถานะเหนือกว่าหรืออาวุโสกว่า เช่น

มหาบพิตรมีภารกิจใหญ่หลวงที่จะต้องทำในภายภาคหน้า - *Le espera un gran deber en el futuro, Su Majestad.*

ที่สำคัญที่สุดคือมหามิตรและบริวาร - *La verdadera importancia está en Ud. mismo y quienes le rodean.*

เพราะพวกมันรู้ว่าพระองค์จะตายแทนพวกมันได้เช่นเดียวกัน - *porque creen que está dispuesto a morir por ellos.*

ขอให้พระองค์จงแคล้วคลาด กลับถึงอยุธยาโดยปราศจากอันตรายแล้วพยาน - *Que su viaje de regreso a Ayutthaya sea libre de peligros...*

ในการแปลบทสนทนาที่มหาเถรคันฉ่องพูดกับพระนเรศวร ผู้วิจัยจึงเห็นว่าบทบรรยายภาพยนตร์นี้สามารถปรับให้สื่อความหมายตรงตามเนื้อเรื่องมากขึ้นได้ โดยการแปลบทสนทนาที่มหาเถรคันฉ่องพูดกับนเรศวรด้วยการยืมคำสรรพนาม *usted* เท่านั้น เพื่อแสดงความยกย่อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงรูปของคำกริยาในภาษาสเปน จากที่ผันตามสรรพนาม *tú* มาเป็น *usted* นั้น ยังเป็นการลดจำนวนตัวอักษรในคำกริยาลงหนึ่งตัวอักษร จึงย่อมไม่กระทบกับพื้นที่ในบทบรรยายภาพยนตร์ อีกทั้งยังอาจเพิ่มคำลงท้าย *Su Majestad* ไปด้วยในกรณีที่กระทบข้อจำกัดด้านพื้นที่ดังกล่าว เพื่อเน้นว่าถึงแม้มหาเถรคันฉ่องจะอยู่ในบทบาทเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ที่คอยสั่งสอนอบรมพระนเรศวร แต่มหาเถรก็ให้ความเคารพพระนเรศวรในฐานะผู้ที่กลายเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่ง

2. การแปลคำขานรับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์

ในบทภาพยนตร์ต้นทาง ปรากฏคำว่า พระพุทธเจ้าข้า พะยะคะ และ เพคะ ซึ่งเป็นคำขานรับหรือคำลงท้ายเมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์สนทนากับตัวละคร ซึ่งผู้แปลได้ใช้คำว่า *Su Majestad* หรือ *Su Alteza* (เทียบเท่ากับ *Your Highness*) ในภาษาอังกฤษ เพื่อชัดเจนนัยความหมายของคำขานรับเหล่านั้น

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของบทแปลในบทที่ 4 นี้ สรุปได้ว่าประสิทธิภาพของแต่ละกลวิธีขึ้นอยู่กับผู้แปลเลือกใช้กลวิธีนั้นกับคำศัพท์ในหมวดหมู่ใด และคำแปลนั้นสามารถรักษาใจความสำคัญของเนื้อเรื่องในภาพยนตร์ ตลอดจนรักษาความเข้ากันกับบริบทและภาพที่ปรากฏในฉากนั้น ๆ ของภาพยนตร์ได้หรือไม่ เช่น กลวิธีการทับศัพท์อาจไม่เหมาะจะนำมาใช้แปลชื่อสถานที่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในวัฒนธรรมปลายทางอยู่แล้ว (เช่น *อโยธยาศรีรามเทพนคร - Ayutthaya*) หรือเป็นชื่อที่ปรากฏใช้กันโดยทั่วไป (เช่น *พระพิฆณุโลกสองแคว - Phitsanulok*) เพราะอาจสร้างความสับสนให้ผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมต้นทางโดยไม่จำเป็น อีกทั้งในกรณีที่ผู้ชมปลายทางต้องการนำชื่อสถานที่ที่ปรากฏในบทบรรยายภาพยนตร์ไปสืบค้นข้อมูลต่อ ก็จะทำให้ยากกว่า หรือการแปลโดยตัดคำว่า *ประเทศราช* ออก แม้จะเป็นการสูญเสียความหมายบางส่วนของบริบทนั้นไป แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ และยังมีความเทียบเท่าในระดับการใช้งานอยู่ เพราะการที่อโยธยาเป็นประเทศราชหรือเมืองขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ชมสามารถอนุมานได้จากภาพยนตร์ และไม่ใส่ใจใจความสำคัญของฉากนั้น

บทที่ 5

ข้อสรุป ประเด็นที่น่าสนใจ และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา และวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่ผู้แปลเลือกใช้ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตีพิมพ์ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกันหงสา หรือ ภาคปฐมวัย ฉบับที่จัดจำหน่ายโดยบริษัท Magnolia Home Entertainment ในเมืองลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา โดยใช้ชื่อภาพยนตร์ว่า Kingdom of War Part 1 ตีพิมพ์ฉบับนี้มีพากย์ไทยเหมือนต้นฉบับ มีบทบรรยายภาษาอังกฤษกับภาษาสเปนให้เลือก และไม่ปรากฏชื่อผู้แปล จากนั้นผู้วิจัยได้ถอดเสียงบทพากย์ภาษาไทย (ต้นฉบับ) และถอดบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน (ฉบับแปล) ที่มีคำศัพท์ทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ โดยยึดนิยามคำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Newmark (1988) Baker (1992) และ Diaz-Cintas (2007) ในการจำแนกว่าคำใดเป็นคำทางวัฒนธรรม และระบุจำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดของบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปนโดยใช้โปรแกรม Subtitle Edit ในลำดับต่อมา ผู้วิจัยได้ระบุกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมเหล่านั้นจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน โดยอ้างอิงจากกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมในต้นฉบับทั่วไปที่เสนอโดย Newmark (1988) Vinay and Darbelnet (1995) และ Baker (1992) รวมทั้งกลวิธีการแปลข้ามวัฒนธรรมในบทบรรยายภาพยนตร์ของ Diaz-Cintas and Remael (2014) จากนั้นจึงศึกษาลักษณะการใช้กลวิธีการแปลที่พบและวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลวิธีการแปลต่าง ๆ ที่ผู้แปลเลือกใช้โดยประยุกต์แนวทางจากทฤษฎีกรอบของความเทียบเท่า (frameworks of equivalence) ที่เสนอโดย Werner Koller (1979) รวมทั้งวิเคราะห์หว่าบทแปลในภาษาปลายทางถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์หรือไม่

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิธีการที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในบทบรรยายภาพยนตร์ชุด เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 องค์ประกัน

หงสา ผู้วิจัยพบว่าคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์ดังกล่าวมีทั้งหมด 60 คำ จำแนกได้เป็น 6 หมวดหมู่ ได้แก่ หมวดนิเวศวิทยา หมวดวัตถุ หมวดการเมืองการปกครอง หมวดการทำงาน หมวดความเชื่อและศาสนา และหมวดชื่อสถานที่

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคำต้นฉบับในภาษาไทยกับคำแปลภาษาสเปนเพื่อระบุกลวิธีที่ผู้แปลใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมเหล่านั้นจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนโดยจำแนกตาม 6 หมวดหมู่ดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีที่ผู้แปลเลือกใช้มีทั้งหมด 5 กลวิธี ได้แก่ 1) การทับศัพท์ 2) การใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง 3) การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม 4) การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน และ 5) การตัดออก โดยพบว่ากลวิธีที่มีการใช้มากที่สุดในการแปลคำทางวัฒนธรรมทุกหมวด ยกเว้นหมวดชื่อสถานที่ คือกลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน ซึ่งจำนวนครั้งที่ใช้กลวิธีนี้มีมากกว่ากลวิธีอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ส่วนกลวิธีการแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง พบการใช้กลวิธีนี้เฉพาะในการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดชื่อสถานที่เท่านั้น และกลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม ปรากฏใช้เฉพาะในการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดการงานเท่านั้น

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสื่อความหมายของคำแปลที่ได้จากกลวิธีการแปลแต่ละกลวิธี โดยจำแนกระดับความเทียบเท่าของความหมายที่เกิดขึ้นออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับความหมายอ้างอิง ระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ ระดับความหมายที่เทียบเท่ากันเฉพาะด้านการใช้งาน และสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของแต่ละกลวิธีขึ้นอยู่กับว่าผู้แปลเลือกใช้กลวิธีนั้นกับคำศัพท์ในหมวดหมู่ใด และคำแปลนั้นสามารถรักษาใจความสำคัญของเนื้อเรื่องในภาพยนตร์ ตลอดจนรักษาความเข้ากันกับบริบทและภาพที่ปรากฏในฉากนั้น ๆ ของภาพยนตร์ได้หรือไม่ อาทิ กลวิธีการทับศัพท์ เหมาะจะใช้แปลคำว่า *(ทุ่ง)มะขามจ่อม* ซึ่งไม่ใช่ชื่อสถานที่ที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป แต่อาจไม่เหมาะจะนำมาใช้แปลคำว่า *อโยธยาครีรามเทพนคร* หรือ กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานสามารถนำมาใช้แปลคำว่า *เสลดพังพอน* ให้เป็น *este ungüento* ได้ แม้จะสื่อถึงของสองอย่างที่แตกต่างกัน แต่ยังมีสิ่งที่เป็นจุดร่วมกัน แต่ยังคงมีความเทียบเท่าระดับความหมายที่เข้าใจได้จากบริบทประกอบ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

หลังจากการศึกษาและวิเคราะห์ทั้งหมดในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถตอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ได้ ว่า 1) กลวิธีที่ผู้แปลเลือกใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมแต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน เพราะผู้แปลไม่ได้เลือกกลวิธีโดยใช้หมวดหมู่เป็นเกณฑ์ 2) ในกรณีการแปลส่วนใหญ่ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีควบคู่ไปกับการคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ เช่น จำนวนตัวอักษรต่อวินาที จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัด และจำนวนบรรทัด และ 3) แนวทางการแปลที่มีประสิทธิภาพสามารถสื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับ และยังคงอยู่ในหลักเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ ดังการอภิปรายผลต่อไปนี้

เพื่อศึกษาว่าในการเลือกกลวิธีที่จะใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรม ผู้แปลจะต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ด้วยหรือไม่ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม Subtitle Edit ในการคำนวณอัตราเร็วในการอ่าน (ตัวอักษร/วินาที) ของบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปนเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรฯ โดยยึดหลักเกณฑ์การแปลบทบรรยายภาพยนตร์ที่ได้บททวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ 2 สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1) กลวิธีการแปลโดยการทับศัพท์ บทบรรยายภาพยนตร์ที่แปลโดยใช้กลวิธีนี้มีอัตราเร็วในการอ่าน (ตัวอักษร/วินาที) น้อยกว่าอัตราเร็วในการอ่านสูงสุดของแต่ละช่องบทบรรยายภาพยนตร์ (20 ตัวอักษร/วินาที) อยู่มาก การใช้กลวิธีทับศัพท์ในการแปลยังทำให้ได้คำแปลที่มีจำนวนพยางค์เท่ากับต้นฉบับ จึงทำให้บทแปลของแต่ละฉากมีอัตราเร็วในการอ่านน้อยกว่าค่าสูงสุดของฉากนั้น ๆ จึงสรุปได้ว่า ในกรณีนี้ ผู้แปลคำนึงถึงว่าจะต้องแปลให้ผู้ชมรับรู้ชื่อของตัวละครและสถานที่ และคำแปลนั้นจะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของบทบรรยายภาพยนตร์ จึงได้เลือกแปลโดยใช้กลวิธีการทับศัพท์นั่นเอง

2) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง บทบรรยายภาพยนตร์ที่แปลโดยใช้กลวิธีนี้มีอัตราเร็วในการอ่าน (ตัวอักษร/วินาที) น้อยกว่าอัตราเร็วในการอ่านสูงสุดของแต่ละช่องบทบรรยายภาพยนตร์ (20 ตัวอักษร/วินาที) และผู้แปลแปลโดยใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทางทั้งหมด การใช้กลวิธีนี้ในการแปลยังทำให้ได้คำแปลที่มีจำนวนพยางค์เท่ากันหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับ จึงทำให้บทแปลของแต่ละฉากมีอัตราเร็วในการอ่านน้อยกว่าค่าสูงสุดของฉากนั้น ๆ จึงสรุปได้ว่า ในกรณีนี้ ผู้แปลคำนึงถึงว่าจะต้องแปลให้เป็นไปตามการถอดเสียงที่มีผู้ถอดไว้

อยู่แล้ว และคำแปลนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของบทบรรยายภาพยนตร์ จึงสามารถใช้กลวิธีการแปลโดยโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทางได้

3) กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม บทบรรยายภาพยนตร์ที่แปลโดยใช้กลวิธีนี้มีอัตราเร็วในการอ่าน (ตัวอักษร/วินาที) น้อยกว่าอัตราเร็วในการอ่านสูงสุดของแต่ละช่องบทบรรยายภาพยนตร์ (20 ตัวอักษร/วินาที) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำแปลที่เลือกใช้ใช้นั้น แม้จะทำหน้าที่เหมือนกันในวัฒนธรรมของตนเองและทำให้เกิดผลแบบเดียวกันต่อผู้อ่านในทั้งสองวัฒนธรรม แต่ก็ถือว่าไม่เทียบเท่ากันกับคำต้นฉบับแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ยังมีรายละเอียดของความหมายของคำที่แตกต่างกันอยู่ ดังที่ได้อภิปรายไว้ในบทที่ 3 จึงเป็นไปได้ว่าลักษณะเฉพาะของบทบรรยายภาพยนตร์ส่งผลให้ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีนี้ในการแปล เนื่องจากจะทำให้ได้คำแปลที่สั้นกระชับ เป็นคำหนึ่งคำเช่นเดียวกับในต้นฉบับ อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมปลายทางสามารถเข้าใจได้ทันทีเพราะเป็นสิ่งที่มีความอยู่แล้วในวัฒนธรรมของตน ดังนั้นปัจจัยด้านพื้นที่และด้านอัตราเร็วในการอ่านบทบรรยายภาพยนตร์จึงส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม

4) กลวิธีการแปลโดยการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน บทบรรยายภาพยนตร์ที่แปลโดยใช้กลวิธีนี้มีอัตราเร็วในการอ่าน (ตัวอักษร/วินาที) น้อยกว่าอัตราเร็วในการอ่านสูงสุดของแต่ละช่องบทบรรยายภาพยนตร์ (20 ตัวอักษร/วินาที) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำแปลที่เลือกใช้ใช้นั้น แม้จะมีบทบาทหน้าที่ในบริบทนั้นเหมือนกันกับคำต้นฉบับ หรือส่งผลต่อสถานการณ์ในบริบทนั้นเหมือนกันกับต้นฉบับ แต่ก็ถือว่าไม่เทียบเท่ากันกับคำต้นฉบับแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ดังที่ได้อภิปรายไว้ในบทที่ 3 จึงเป็นไปได้ว่าลักษณะเฉพาะของบทบรรยายภาพยนตร์ส่งผลให้ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีนี้ในการแปล เนื่องจากจะทำให้ได้คำแปลที่สามารถเข้าใจได้ง่ายจากการอ่านในระยะเวลาสั้น ๆ อีกทั้งผู้แปลยังต้องยอมสละนัยความหมายบางอย่างทิ้งไปเนื่องจากไม่สามารถอธิบายความให้ครบหรือใส่เชิงอรรถเสริมได้ ด้วยข้อจำกัดทางพื้นที่ของบทบรรยายภาพยนตร์ ดังนั้นปัจจัยด้านพื้นที่และด้านอัตราเร็วในการอ่านบทบรรยายภาพยนตร์จึงส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลโดยการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน

5) กลวิธีการแปลโดยการตัดออก บทบรรยายภาพยนตร์ที่แปลโดยใช้กลวิธีนี้มีอัตราเร็วในการอ่าน (ตัวอักษร/วินาที) น้อยกว่าอัตราเร็วในการอ่านสูงสุดของแต่ละช่องบทบรรยายภาพยนตร์ (20 ตัวอักษร/วินาที) อยู่มาก หากผู้แปลจะไม่เลือกใช้กลวิธีตัดออก และแปลโดยใช้กลวิธีอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ ก็ยังสามารถทำได้โดยที่อัตราเร็วในการอ่านยังอยู่ในช่วงที่เหมาะสมอยู่ และความยาวไม่เกินข้อจำกัด

ด้านพื้นที่ โดยผู้วิจัยทดลองแปลโดยใช้วิธีแปลตรงตัวที่จะทำให้ได้บทแปลที่มีความยาวมากที่สุด และใช้โปรแกรม Subtitle Edit ในการนับจำนวนตัวอักษรต่อบรรทัด จำนวนบรรทัด และจำนวนตัวอักษรต่อวินาที ปรากฏผลดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

คำทาง วัฒนธรรม	ตัวบทภาษาไทย	บทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน		ตัวอักษรต่อ บรรทัด	ตัวอักษร ต่อวินาที	คำต่อ นาที	จำนวน บรรทัด
		ใช้กลวิธีการตัดออก	ใช้การแปลตรงตัว				
มณฑล	อันราชธานีหงสา วดีในมณฑลรามัญ เทศะนี้ มีประตู ทั้งสิ้น 20 ประตู	Hay 20 portales al reino de Hongsawadee.	Hay 20 portales al reino de Hongsawadee, <u>la capital del reino del pueblo Mon.</u>	40/36	9.58	105.93	2
ประเทศราช	คิดว่าคงจะชนะ อโยธยาได้ง่าย ๆ เหมือนประเทศ ราชอื่น ๆ	si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente.	si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente <u>como los otros estados tributarios.</u>	49/35	14.92	138.54	2
แม่นม	แล้วเมื่อไรเล่า แม่นม	¿Cuándo?	¿Cuándo, <u>mi nodriza?</u>	20	9.17	82.57	1
ไพร่	เพราะข้าจะไม่ช่วย เจ้าอีก ให้พวกไพร่ มันมาหัวเราะเยาะ	pues no te ayudaré.	pues no te ayudaré. <u>No me gusta que los plebeyos se reirán de mí.</u>	35/28	18.16	242.07	1

ตารางที่ 5.1: การทดลองแปลคำต้นฉบับที่ผู้แปลแปลด้วยกลวิธีการตัดออกโดยใช้วิธีแปลตรงตัว

จากตารางจะเห็นได้ว่า จากการใช้กลวิธีการตัดออกในการแปลทั้งหมด 4 กรณี มีเพียง 1 กรณีเท่านั้นที่มีจำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดเกินไปจากจำนวนที่กำหนด คือกรณีของการแปลคำว่า “ประเทศราช” อย่างไรก็ตาม หากผู้แปลเลือกแปล “ประเทศราช” ด้วยกลวิธีการแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับอีกกรณีหนึ่ง (เป็น las otras colonias) จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัดจะเป็น 34/39 และอัตราเร็วในการอ่านจะเป็น 12.97 ตัวอักษร/วินาที ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น ในการแปลคำทางวัฒนธรรมทั้ง 4 กรณีตามที่ปรากฏในตารางข้างต้นนี้ จึงไม่จำเป็นต้องใช้กลวิธีการตัดออกก็ได้ จึงสรุปได้ว่าปัจจัยด้านพื้นที่และด้านอัตราเร็วในการอ่านบทบรรยายภาพยนตร์ไม่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแปลโดยการตัดออก

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า ในการเลือกคำแปล ผู้แปลคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของการแปลบทบรรยายภาพยนตร์ควบคู่ไปกับการเลือกใช้กลวิธีการแปลทุกกลวิธียกเว้นกลวิธีการตัดออก ในกรณีของการแปลโดยใช้กลวิธีการตัดออกนั้น ผู้วิจัยคาดว่าที่ผู้แปลเลือกตัดออกไม่ใช่เพราะมีข้อจำกัดด้านพื้นที่และอัตราเร็วในการอ่าน แต่ผู้แปลเห็นว่าหากตัดข้อมูลนั้น ๆ ออกจะทำให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วกว่า ประกอบกับส่วนที่หายไปไม่ใช่ใจความสำคัญและไม่ส่งผลกระทบต่อใด ๆ ต่อเนื้อเรื่อง จึงสามารถตัดออกได้

นอกจากนั้น การที่ประเภทของต้นฉบับคือบทพูดในภาพยนตร์และประเภทของบทแปลคือบทบรรยายภาพยนตร์ ไม่ใช่เอกสารหรือความเรียงทั่วไป ถือเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ จากการศึกษาวิเคราะห์กรณีตัวอย่างการแปล การที่ต้นฉบับอยู่ในรูปของภาพยนตร์ ทั้งภาพในฉาก เสียงประกอบฉาก ตลอดจนสีหน้าและโทนเสียงของตัวละครในภาพยนตร์ มีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้ชมปลายทางเข้าใจสารที่แต่ละฉากต้องการจะสื่อได้ง่ายขึ้น ทำให้นัยความหมายที่ขาดหายไปในบทแปล หรือคำแปลที่ความหมายไม่เหมือนกับต้นฉบับ ไม่เป็นปัญหาต่อการทำความเข้าใจเนื้อหาภาพยนตร์ อาจกล่าวได้ว่า แม้รูปแบบของบทบรรยายภาพยนตร์จะไม่เอื้อต่อการอธิบายความหมายเพิ่มเติมหรือการทำเชิงอรรถอ้างอิงต่าง ๆ แต่สิ่งที่มาชดเชยข้อจำกัดนี้ได้เป็นอย่างดีคือความเป็นภาพยนตร์ ซึ่งก็คือภาพและเสียงนั่นเอง ที่ทำให้การแปลข้ามวัฒนธรรมทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและคำแปลที่ได้สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากการศึกษาและวิเคราะห์กลวิธีการแปลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแนวทางขั้นตอนการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะในรูปแบบบทบรรยายภาพยนตร์สามารถทำได้ดังนี้

- 1) เลือกกลวิธีการแปลที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงปัจจัยอย่างน้อย 2 ปัจจัยต่อไปนี้
  - (1) หมวดหมู่ของคำทางวัฒนธรรม เป็นชื่อเฉพาะหรือชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์หรือเป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมปลายทางหรือไม่
  - (2) ข้อจำกัดของบทบรรยายภาพยนตร์ เช่น จำนวนตัวอักษรต่อบรรทัด จำนวนบรรทัด อัตราเร็วในการอ่าน
- 2) เมื่อแปลแล้ว อาจพิจารณาว่าเมื่ออยู่ในภาพยนตร์ (มีบริบท เนื้อเรื่อง ภาพ สีหน้า หรือน้ำเสียงของตัวละครประกอบ) จะสามารถสื่อความหมายได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับหรือไม่ รักษาใจความสำคัญไว้ได้หรือไม่

3) หากรักษาไว้ได้ทั้งใจความสำคัญของต้นฉบับ ไม่ทำให้เนื้อความในฉากนั้นเปลี่ยนไป และมีความยาวอยู่ในเกณฑ์ของบทบรรยายภาพยนตร์ ก็จะถือว่าการแปลประสบผลสำเร็จ

4) ประสิทธิภาพในการสื่อความหมายของคำต้นฉบับและคำแปลอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะกับกลวิธีที่เลือกใช้ในการแปล แต่ขึ้นอยู่กับการณ์คิดว่าเพิ่มเติมของผู้แปลด้วย เช่นในกรณีของไกสียอดอกหมาก ที่หากผู้แปลคิดว่าจันรู้จักฝักไม้ลายมือการชนของไกสียอดอกหมาก ก็จะสามารถเลือกคำแปลได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น หรือในกรณีคูน้ำหลาก ที่หากผู้แปลทราบว่าคุณสมบัติของปรากฏการณ์นี้เทียบได้กับน้ำท่วมใหญ่ ก็จะสามารถเลือกคำแปลที่เห็นภาพได้มากขึ้นเช่นกัน

นอกจากนั้น ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ก. กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานเป็นกลวิธีที่ผู้แปลเลือกใช้มากที่สุด ในงานวิจัยนี้ พบการใช้กลวิธีนี้ทั้งหมด 3 ลักษณะ ได้แก่

1) การใช้คำเหนือกลุ่ม (*superordinate*) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแปลโดยใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งานที่เสนอโดย Newmark (1988, p. 83) คือการแปลโดยใช้คำบอกหมวดหมู่ที่ใหญ่กว่า (*generalize*) ของคำต้นฉบับ กรณีตัวอย่าง เช่น *ขนมต้ม - comida* แปลโดยตัดคำบ่งบอกชื่อขนมและลักษณะทางกายภาพของขนมออก และแทนที่ด้วยชื่อหมวดหมู่ที่ใหญ่กว่าของขนมต้ม คือของกิน (*comida*) *ตำหนัก* (ที่ประทับของเจ้านายหรือของสมเด็จพระสังฆราช) แปลเป็น *residencia* (ที่อยู่อาศัย) เพราะตำหนักจัดเป็นที่อยู่อาศัยประเภทหนึ่ง หรือ *หัวเมือง* (เมืองใหญ่ที่มีเมืองน้อยมาขึ้น) แปลเป็น *las ciudades* (เมือง, นคร) เพราะหัวเมืองจัดเป็นเมืองประเภทหนึ่ง

2) การระบุหน้าที่หรือคุณสมบัติ สอดคล้องกับแนวทางการทำให้ความหมายของคำต้นฉบับเป็นกลางขึ้น (*neutralize*) เป็นไปตามแนวทางการแปลโดยใช้คำเทียบเท่าด้านการใช้งานที่เสนอโดย Newmark (1988, p. 83) กรณีตัวอย่าง เช่น การแปลคำว่า *พระโหราธิบดี* ด้วยการตัดคำบ่งบอกบรรดาศักดิ์ออก แล้วเก็บบทบาทหน้าที่ของโหรหรือ *adivino* ไว้ หรือการแปล *อาญาสิทธิ์* (อำนาจเด็ดขาด คือสิทธิที่แม่ทัพได้รับพระราชทานจากพระเจ้าแผ่นดินในเวลาไปสงคราม) เป็น *control* (การควบคุม) โดยตัดความหมายเฉพาะของอาญาสิทธิ์ออก และระบุเพียงหน้าที่ในบริบทนี้ หรือการแปล *บอกบาลี* (สอนภาษาบาลี) เป็น *(tus) estudios* (การเรียน, การศึกษา)

3) การใช้คำที่อ้างถึงสิ่งที่ต่างประเภทกับคำต้นฉบับแต่มีหน้าที่ คุณสมบัติ หรือก่อให้เกิดผลแบบเดียวกัน สอดคล้องกับแนวทางการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานที่เสนอโดย Nida and Taber (1969) กรณีตัวอย่าง เช่น การแปลคำว่า *ฤดูน้ำหลาก - los monzones* ด้วยการตัดลักษณะ

ของปรากฏการณ์ต้นฉบับออก แล้วนำชื่อเรียกอีกปรากฏการณ์หนึ่งที่ส่งผลต่อเนื้อเรื่องเหมือนกันมา แทนที่ หรือการแปล *บาทบริจาริกา* (ภรรยาที่เป็นสามัญชนของพระมหากษัตริย์ (ในภาพยนตร์ หมายถึงพระนางสุพรรณกัลยาที่ถูกนำตัวไปเป็นมเหสีรองของพระเจ้าบุเรงนอง) เป็น *esclava del rey* (ทาสหญิงในพระมหากษัตริย์) ทั้งสองคำมีบทบาทเดียวกันในบริบทนี้คือเป็นหญิงที่ต้องคอยรับใช้ ปฏิบัติพระเจ้าหงสาวดี หรือการแปล *เด็กวัด* (เด็กกำพร้าหรือเด็กยากจนที่วัดอุปการะไว้ ทำหน้าที่ดูแลรับใช้พระสงฆ์หรือช่วยเหลือกิจกรรมด้านต่าง ๆ) เป็น *servienta del templo* (คนรับใช้ (ผู้หญิง) ของวัด⁸) ทั้งสองคำมีหน้าที่เดียวกันในบริบทนี้คือเป็นผู้ที่ทำงานรับใช้ในวัด

และจากทุกกรณีการแปลที่พบ สามารถสรุปหลักการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมได้ว่า เป็นการนำความหมายของคำต้นฉบับมาแยกส่วน จากนั้นจึงเลือกทั้งส่วนที่มีความเฉพาะทางวัฒนธรรม และเลือกเก็บส่วนที่เป็นความหมายที่สำคัญต่อใจความหลักของต้นฉบับมากที่สุด และสามารถวัดประสิทธิภาพของคำแปลที่ได้โดยการทดลองนำไปแทนที่คำต้นฉบับในตัวบทต้นฉบับ หากพบว่าแทนที่แล้วบทแปลยังสามารถสื่อสารใจความหลักของเนื้อเรื่องได้ เช่นเดียวกับต้นฉบับ ก็จะได้ว่าการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานนั้นประสบผลสำเร็จ ทำให้กลวิธีการสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งานเป็นกลวิธีที่สามารถนำไปใช้แปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมได้อย่างครอบคลุมและหลากหลายมาก ดังที่จะเห็นได้จากจำนวนกรณีการแปลที่ใช้กลวิธีนี้ในงานวิจัยนี้ เนื่องจากเน้นรักษาความเทียบเท่าด้านการใช้งานเป็นหลัก ส่วนความเทียบเท่าของความหมายในด้านอื่น ๆ หากไม่กระทบใจความสำคัญก็สามารถละได้

4) *ลักษณะการใช้กลวิธีการใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง* โดยปรากฏใช้เฉพาะในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมหมวดชื่อสถานที่เท่านั้น เช่น *พระพิษณุโลกสองแคว* แปลเป็น *Phitsanulok* *อโยธยาศรีรามเทพนคร* แปลเป็น *Ayutthaya* ซึ่งเป็นเพราะคำที่ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้กลวิธีนี้เป็นชื่อสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีคำแปลตายตัว เป็นที่รู้จักในภาษาปลายทางและปรากฏใช้กันทั่วไปเป็นมาตรฐานในปัจจุบัน จึงควรแปลตามคำแปลที่เป็นที่รู้จักกันในภาษาปลายทางที่ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางสามารถสืบค้นเจอได้ ไม่ควรใช้กลวิธีทับศัพท์ตามชื่อดั้งเดิมทั้งหมด ซึ่งผู้ชมปลายทางอาจไม่รู้จัก รวมทั้งไม่ควรเลี่ยงไปใช้คำแปลอื่น เพื่อไม่ให้ผู้รับสารปลายทางเกิดความสับสน

⁸ เนื่องจาก “เด็กวัด” ในบริบทนี้หมายถึงตัวละครฆราวาสซึ่งเป็นเด็กผู้หญิง จึงใช้คำนาม “คนรับใช้” ในรูปเพศหญิง

จึงสรุปได้ว่า หากเป็นคำทางวัฒนธรรมโดยทั่วไป หมวดยกของคำไม่มีผลต่อการเลือกใช้ กลวิธี แต่หากเป็นชื่อเฉพาะดังเช่นคำทางวัฒนธรรมในหมวดยกเฉพาะของตัวละครและสถานที่ หมวดยกของคำจะมีผล เนื่องจากจำเป็นต้องใช้กลวิธีที่สามารถรักษาการอ่านออกเสียงที่เหมือนหรือใกล้เคียงคำต้นฉบับไว้ได้ เพราะต้องระบุให้ผู้ชมทราบและจำได้ว่าตัวละครนี้ชื่ออะไร และสถานที่นี้ชื่ออะไร กลวิธีที่ใช้แปลได้จึงมีเพียงการทับศัพท์และการแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทางเท่านั้น เพราะเป็นสองกลวิธีที่จะยังคงชื่อเดิม คงคำเดิมไว้ได้ ไม่เปลี่ยนไปเป็นคำอื่นที่ผิดไปจากเนื้อเรื่องและจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์

5.3 ข้อเสนอแนะและประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

5.3.1 การศึกษากลวิธีการแปลคำราชาศัพท์

นอกจากคำศัพท์ทางวัฒนธรรมแล้ว ในบทภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรฯ และในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ของไทยหลาย ๆ เรื่อง คำที่พบได้มากคือคำราชาศัพท์ ซึ่งถึงแม้ว่าจะแปลได้โดยการใช้การแปลตรงตัวธรรมดา แต่ก็เป็นที่น่าศึกษาว่าจะมีแนวทางหรือกลวิธีใดหรือไม่ที่จะมาชดเชยนัยความหมายของการสนทนาหรือกล่าวถึงผู้ที่สูงศักดิ์กว่า โดยเฉพาะพระเจ้าแผ่นดินและเจ้านาย รวมไปถึงกรณีการแปลคำเรียกขานและคำขานรับที่ใช้กับพระมหากษัตริย์หรือเชื้อพระวงศ์ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 4 ก็สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมได้เช่นกันว่าหากต้องแปลเป็นภาษาสเปนหรือภาษาต่างประเทศอื่นแล้ว ควรแปลอย่างไรจึงจะเก็บนัยความหมายได้ครบถ้วนและได้บทแปลที่เป็นธรรมชาติในวัฒนธรรมปลายทาง

5.3.2 ข้อจำกัดในการวิเคราะห์ปัจจัยในการเลือกใช้กลวิธีการแปล

เนื่องจากไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้แปลบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรฯ เป็นภาษาสเปน ผู้วิจัยจึงไม่สามารถไปสัมภาษณ์หรือสอบถามเกี่ยวกับแนวคิดในการแปลงานชิ้นนี้ได้ แม้ว่าจะงานวิจัยนี้จะสามารถวิเคราะห์กลวิธีและประสิทธิภาพได้จากบทแปลที่ออกมา แต่จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นหากผู้วิจัยสามารถทราบวิถีคิด กระบวนการแปล ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกกลวิธีการแปลและคำแปล ตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผู้แปลอาจพบเจอระหว่างแปลงานนี้ได้

5.3.3 งานวิจัยนี้จะประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมหรือกำลังหาแนวทางการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในรูปแบบบทบรรยายภาพยนตร์

รายการอ้างอิง

- American Sociological Association, The. 2008. Glossary. [Online]. Available from: <https://www.asanet.org/sites/default/files/savvy/introtosociology/Documents/Glossary.html> [2022, June 4]
- Alonso Almeida, F., García-Morales, G., and Cela Gutiérrez, C. 2018. An analysis of the translation strategies of evidential adverbs in a corpus-based study. [Online]. Doctoral Dissertation, Programa de doctorado interuniversitario: Territorio y sociedad: evolución histórica de un espacio tricontinental (África, América y Europa), Doctoral School, University of Las Palmas de Gran Canaria. Available from: <http://hdl.handle.net/10553/55861> [2020, July 20]
- Álvarez A., Arzelus H., and Etchegoyhen T. 2014. Towards customized automatic segmentation of subtitles. [Online]. In Navarro Mesa J.L. et al. (eds), Advances in speech and language technologies for Iberian languages. Lecture Notes in Computer Science, vol 8854. Springer, Cham. Available from: https://doi.org/10.1007/978-3-319-13623-3_24 [2020, July 20]
- Baker, M. 1992. In other words: A coursebook on translation. London: Routledge.
- Baker, M. 2011. In other words: A coursebook on translation. 2nd ed. London: Routledge.
- British Broadcasting Corporation. 2019. BBC subtitle guidelines. Version 1.1.8. [Online]. Available from: <http://bbc.github.io/subtitle-guidelines/> [2020, July 20]
- Channel 4. 2020. Channel 4 subtitling guidelines for foreign-language programmes. [Online]. Available from: http://www.channel4.com/media/documents/corporate/foi-docs/SG_FLP.pdf [2020, July 20]

- Díaz-Cintas, J. 2012. Subtitling: Theory, practice and research. [Online]. In Millán, C., and Bartrina, F., eds. The Routledge handbook of translation studies, pp. 273-287. London: Routledge. Available from: <https://doi.org/10.4324/9780203102893> [2020, July 20]
- Díaz-Cintas, J., and Remael, A. 2007. Audiovisual translation: Subtitling. Manchester, UK: St. Jerome.
- European Association for Studies in Screen Translation. 2020. Subtitling guidelines and policies. [Online]. Available from: <https://www.esist.org/subtitling-guidelines-and-policies/> [2020, July 20]
- Hatim, B. 2012. Teaching and researching translation. [Online]. London: Routledge. Available from: <https://doi.org/10.4324/9781315832906> [2020, July 20]
- Media Access Australia. 2012. Captioning guidelines. [Online]. Available from: <https://mediaaccess.org.au/practical-web-accessibility/media/caption-guidelines> [2020, July 20]
- Netflix, Inc. 2020. Castilian & Latin American Spanish timed text style guide. [Online]. Available from: <https://partnerhelp.netflixstudios.com/hc/en-us/articles/217349997-Castilian-Latin-American-Spanish-Timed-Text-Style-Guide> [2020, July 20]
- Newmark, P. 1988. A textbook of translation. New York: Prentice Hall.
- Nida, E. A., & Taber, C. R. 1969. The theory and practice of translation. E. J. Brill.
- Office of Communications. 2019. Ofcom's code on television access services. [Online]. Available from: https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0037/179956/tv-access-services-code.pdf [2020, July 20]
- Pym, Anthony. 2014. Exploring translation theories. 2nd ed. London: Routledge.
- Real Academia Española. 2014. Diccionario de la lengua española. [Online]. Available from: <https://dle.rae.es/> [2021, March 8]

- Vinay, J.-P., and Darbelnet, J. 1995. Comparative stylistics of French and English: A methodology for translation. Translated and edited by J. C. Sager, and M.-J. Hamel. Amsterdam: J. Benjamins.
- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. 2521. พระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ. (พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก อรุณ ทวาทสิน ม.ป.ช.,ป.ม.,ม.ร.,ท.จ. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 18 มีนาคม 2521)
- นันทิกานต์ จันทร์อภิบาล. 2554. การใช้คำเรียกขานคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์การศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตยา กาญจนวรรณ. 2550. การลากเข้าความสู่ภาษาไทย บาลีสันสกฤต และอังกฤษ. [ออนไลน์]. วารสารราชบัณฑิตยสถาน 32 (มกราคม-มีนาคม): 168-179. แหล่งที่มา: http://www.royin.go.th/wp-content/uploads/royin-e-book/288/FileUpload/855_9719.pdf [30 กรกฎาคม 2563]
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2550. วัฒนธรรมทางภาษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2554. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://dictionary.orst.go.th/> [7 สิงหาคม 2563]
- วรรณถ วิมลเฉลา. 2543. คู่มือสอนแปล. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณมา แสงอร่ามเรือง. 2563. ทฤษฎีและหลักการแปล Übersetzungstheorien. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2559. พระราชานุญาตสมเด็จพระสุริโยทัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ww2.ayutthaya.go.th/travel/detail/1> [11 กรกฎาคม 2565]

- ศิลปวัฒนธรรม. 2563. การจัดการน้ำในเมืองโบราณของไทย ดุริยวิทยาการและคติเรื่องน้ำของคนในอดีต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_38626
[5 มกราคม 2564]
- สุพรรณิ ปิ่นมณี. 2555. แปลผิด --> แปลถูก: คัมภีร์การแปลยุคใหม่ = Translation : from wrong to right. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณิ ปิ่นมณี. 2562. ภาษา วัฒนธรรมกับการแปล: ไทย-อังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2547. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม

- Waard, J. D. & Nida, E. A. 1986. From one language to another: Functional equivalence in Bible translating. Nelson.
- Yukol, C. (Director). 2011. Kingdom of war: Parts 1 and 2 [Film]. Magnolia Home Entertainment.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์, คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. 2553. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2561. พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ภาคผนวก ก

คำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบ และรายละเอียด

รายการคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 พร้อมความหมายภาษาไทยและภาษาสเปน รายละเอียดของบริบท ภาพที่ปรากฏในฉาก และบทสนทนาที่ตัวละครในภาพยนตร์พูด นำเสนอในรูปแบบตาราง จำแนกตามหมวดหมู่ของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยได้จำแนกไว้

1) หมวดนิเวศวิทยา ทั้งหมด 5 คำ

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
1	ไก่อีโย ดอกหมาก	พระนเรศวรถามมหาเถรคันฉ่องว่าไก่ชนของตนจะเอาชนะไก่ของมังสามเกียด เจ้าฝ่ายพม่าผู้เป็นอริกันดีหรือไม่ มหาเถรจึงตอบว่าไก่ของมังสามเกียดเก่งกว่า	(บนศาลาวัด) มหาเถรคันฉ่องยืนคุยกับพระนเรศวร บุญทั้งยืนฟังอยู่ใกล้ ๆ	ไก่อีโยดอกหมาก หรือบางที่เรียกสิสา เป็นลักษณะไก่ชนที่ถือว่าเก่งของพม่า ขนาดตัวเล็ก น้ำหนักเบา กระดุกบางเมื่อเทียบกับไก่ไทย ไม่นับปะทะ แต่มีความไวสูง ตีแม่น และตีเจ็บ	El gallo de Mangsamkiat es muy fuerte. Es más grande que el tuyo. Puede atacar tres veces en el tiempo que le toma al tuyo atacar una vez.	แข็งแกร่งมาก มีพลังมาก
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			ไก่ของมังสามเกียด เข้าลักษณะไก่อีโยดอกหมาก คล่องกว่าพระเจ้าห้าพระองค์ ของบรมบพิตรหนักหนา มันตีสามหน ไก่ของบรมบพิตรตีได้หนเดียว มีทันกัน	ไก่ชนที่ต่อสู้เก่ง คู่ต่อสู้เอาชนะได้ยาก		ไก่ชนที่ต่อสู้เก่ง คู่ต่อสู้เอาชนะได้ยาก
2	เสลด พังพอน	มณีจันทร์ถูกงูกัด มหาเถรคันฉ่องจึงทำยาสมุนไพรจากใบเสลดพังพอนให้	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
			(บนศาลาวัด) มหาเถรโหลยกยาในชามแล้ว ยื่นให้บุญทั้งทาลงบนแผลงูกัดที่ขาของมณีจันทร์	ชื่อไม้พุ่มชนิด Barleria lupulina Lindl. ในวงศ์ Acanthaceae มีหนามแหลมสีแดงตามข้อ เส้นกลางใบสีแดง ดอกสีเหลือง ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง	Usa este unguento en la herida. Deberías empezar a sentirte mejor mañana.	ยาขี้ผึ้ง ใช้ทาภายนอก
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
เจ้าเอาใบเสลดพังพอนนี้พอกแผลที่ถูก อสรพิษขบ เพียงเท่านั้นอาการปวดเจ็บก็จะทุเลา	เป็นสิ่งที่ใช้รักษาแผลงูกัดได้		เป็นสิ่งที่ใช้รักษาแผลงูกัดได้			

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
3	หวาย	มหาเถรคันฉ่องสั่งให้มณีจันทร์ทำความเคารพพระนเรศวรเพราะมีศักดิ์สูงกว่า แต่มณีจันทร์ไม่ยอม มหาเถรจึงขู่ว่าจะบอกให้พระอภัยงูไปหยิบหวายมาเพื่อจะตีมณีจันทร์	(หน้าวัดโยเดียม) มหาเถรหันไปพูดกับพระอภัยงู (เรียกชื่อว่าอะคิมะยา) ที่ยืนอยู่ข้างๆ	ไม่เรียว (ไม่ยาวปลายเรียวเล็กมักทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย เป็นต้น สำหรับตีทำโทษ)	Si sabes quién es, ¿por qué no le haces reverencia? Ve a disculparte ya mismo. ¿No? Akiyami, tráeme mi palmeta.	ไม่เรียว
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		มหาเถรจับได้ว่าพระนเรศวรลอบนำไก่ไปแข่งขันที่บ่อน ซึ่งถือเป็นบาป มหันต์ จึงทำโทษด้วยการตีด้วยไม้เรียวหวาย ได้รับความเจ็บปวด แต่พระนเรศวรกลับถามมหาเถรอีกว่าไก่สยามของตนสามารถเอาชนะไก่พม่าของมังสามเกียดได้หรือไม่ มหาเถรจึงเข้าใจว่าพระนเรศวรยังไม่เช็ดที่ถูกตี ยังอยากชนไก่อยู่	(บนศาลาวัด) มหาเถรยื่นมือไม้เรียวหวายพูดกับพระนเรศวรด้วยสีหน้าดู	เป็นสิ่งที่นำมาใช้ทำโทษ	- ¿Este gallo puede derrotar al gallo de Mangsamkiat? -- - ¿Qué? ¿Aún quieres una riña de gallos?	ยังอยากไปชนไก่อยู่อีกหรือ
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
4	พระเจ้าห้าพระองค์	พระนเรศวร บุญทึ่ง มณีจันทร์ และศรีอ่อง นำไก่พระเจ้าห้าพระองค์ที่พระนเรศวรพบในเขตวัด ไปชนหาเงินล้างหนี้ค่าเช่าบ้านของศรีอ่องที่บ่อนท้ายหมู่บ้าน และเอาชนะไก่ของเจ้าหนี้ยี่ฝ่ายพม่าได้	พระนเรศวร บุญทึ่ง มณีจันทร์ และศรีอ่อง ยืนอ้อมไก่ชนอยู่ข้างสนามชนไก่	ลักษณะไก่ที่มีหย่อมกระ (มีสีขาวแซม) 5 แห่งที่หัว (บริเวณท้ายเสียด) หัวปีกทั้งสองข้าง และข้อขาทั้งสองข้าง โบราณถือว่ามีเทพรักษาถึง 5 พระองค์ จึงถือเป็นไก่สกุลสูง หรือ “พระยาไก่”	El gallo de Cinco Budas no puede perder. El gallo siamés derrotó al local.	ไก่แห่งพระเจ้าห้าพระองค์
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง

			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			ไอ้พระเจ้าห้าพระองค์นี้ไม่รู้แพ้รู้พ่าย	ไก่อชนที่ต่อสู้เก่ง		ไก่อชนที่คู่ต่อสู้เอาชนะได้ยาก-
ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
5	ฤดูน้ำหลาก	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิถามพระราเมศวรว่ากรุงศรีอยุธยาจะตั้งรับกองทัพหงสาวดีที่บุกมาประชิดกำแพงเมืองได้อีกนานเพียงใด พระราเมศวรและออกญาจักรีจึงตอบว่าได้จนถึงฤดูน้ำหลาก	(ในท้องพระโรง) พระมหาจักรพรรดินั่งอยู่บนบัลลังก์ ตรัสถามพระราเมศวรที่คุกเข้าเข้าเฝ้าอยู่	ช่วงปลายฤดูฝนที่น้ำเหนือจะไหลลงมาท่วมพื้นที่กรุงศรีอยุธยาโดยรอบทั้งหมด เหลือเพียงเกาะเมืองที่จะลอยอยู่คล้ายเป็นเกาะกลางทะเล	La temporada de lluvias está muy cerca. Con las primeras gotas de lluvia, el ejército de Hongsawadee regresará a casa.	ฤดูฝน
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	คำแปลสเปน	ความหมายแฝง
			ได้ทราบฤดูน้ำหลากพระพุทธเจ้าข้า ยิ่งเพลานี้ ไก่ลั่นตฤณัก หากฝนท่าแรกไปรยเม็ดลงเมื่อใด กองทัพหงสาวดี เห็นที่จะต้องถอนค่ายคืนเมือง	เป็นฤดูที่ไม่สามารถตั้งทัพได้เนื่องจากมีน้ำท่วมพื้นที่		เป็นฤดูที่อาจไม่สะดวกในการตั้งทัพเพราะฝนตก
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		อุปราชันขุนนางไม่พอใจที่กองทัพหงสาวดียังตีกรุงศรีอยุธยาไม่แตก เกรงว่าหากเข้าฤดูน้ำหลากที่จะมาถึงในอีกไม่ช้า น้ำจะท่วมจนต้องถอยทัพ	(ในค่ายหลวงบุเรงนอง) นันทบุเรงนองกับบุเรงนองและขุนศึกหงสาวดีด้วยสีหน้าเคร่งเครียด	เป็นฤดูที่จะมีน้ำเหนือไหลบ่ามาท่วม	Pronto regresarán los monzones y tendremos que retirarnos.	มรสุม
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	คำแปลสเปน	ความหมายแฝง
		นี่หากเข้าฤดูน้ำหลาก ซึ่งก็อีกมีข้ามินาน เราคงต้องถอนพลกลับหงสา	เป็นฤดูที่ไม่สามารถตั้งทัพได้เนื่องจากมีน้ำท่วมพื้นที่		เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ (พายุ) ที่ทำให้ไม่สามารถตั้งทัพต่อได้	

ตารางที่ 1: คำศัพท์ทางวัฒนธรรมหมวดนิเวศวิทยา รายละเอียดความหมาย และบริบทประกอบ

2) หมวดวัตถุ ทั้งหมด 9 คำ

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
1	ขนมต้ม	เป็นการพบกันครั้งแรกของพระนเรศวรกับบุญทิ่ง เด็กกำพร้าเร่ร่อนที่ภายหลังจะกลายเป็นขุนศึกคู่ใจของพระนเรศวร ฉากนี้เริ่มด้วยพระนเรศวรกำลังขี่ม้าชมตลาดของเขลยสยามในหงสาวดี แต่จู่ ๆ ในตลาดก็เกิดวุ่นวายเพราะบุญทิ่งขโมยขนมต้มที่วางขายอยู่แล้วถูกจับได้ ขณะกำลังถูกคนในตลาดทุบตี พระนเรศวรได้เข้ามาห้ามปรามและช่วยบุญทิ่งไว้	(ในตลาดเขลยสยาม) พระนเรศวรที่อยู่บนหลังม้ากำลังถามกลุ่มชาวบ้านที่เพิ่งหยุดทุบตีบุญทิ่ง	ขนมไทยโบราณ ทำจากแป้ง น้ำตาลและมะพร้าว มีสองแบบคือขนมต้มขาวและขนมต้มแดง	- ¿Qué te ha robado? - <u>Comida</u> , Su Alteza.	อาหาร
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	- ¿Probablemente tiene hambre. Es mucho pedir un poco de comida?	ความหมายแฝง
			- มันขโมยอันใดฤา - <u>ขนมต้ม</u> เจ้าคะ - มันคงจะหิว ของเล็กน้อยจะให้อันมิได้หรือ	สิ่งที่ถูกขโมยไป	สิ่งที่ถูกขโมยไป	
2	ซานหมาก	มหาเถรคันฉ่องอธิบายให้พระนเรศวรฟังว่าไก่ของมังสามเกียดแข็งแกร่ง มีเดือยเหล็กติดปลายเท้า ยากจะเอาชนะ จึงปลุกเสกซานหมากให้ไก่ของพระนเรศวรกิน เพื่อให้หนังเหนียว ฟันแทงไม่เข้า	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
			มหาเถรคายหมากที่เคี้ยวอยู่ ทำท่าปลุกเสก แล้วยื่นหมาก (ลักษณะเป็นก้อนเล็ก ๆ สีเข้ม) ให้พระนเรศวร	กากที่เหลือจากการเคี้ยวหมาก	Dale <u>esto</u> a tu gallo como bocadillo. Hará impenetrable a su piel. Las navajas	(อาหาร) ปริมาณพอดีคำหนึ่งคำ
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	afiladas del gallo de Mangsamkiat no lastimarán al tuyo.	เป็นของที่ไ่กินแล้ว แข็งแกร่งขึ้น
			เอาซานหมากนี้ไปให้ไก่ของบรมบพิตรกิน หนังมันจะเหนียวเป็นเท่าทวี เดือยของไก่มังสามเกียดที่ว่าคม หาระคายขนมันไม่	เป็นของศักดิ์สิทธิ์ เพราะพระผู้ใหญ่เคี้ยวแล้ว คายให้ ไ่กินแล้วจะแข็งแกร่งขึ้น		

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง	
3	ค่ายคูประตูหอรบ	พระเจ้าบุเรงนองหมายจะตีเอากรุงโยธยาเป็นเมืองขึ้น จึงเริ่มจากการโจมตีเมืองพิษณุโลกก่อน พระมหาธรรมราชาผู้ครองเมืองอยากขอความช่วยเหลือจากโยธยา เพราะเคยมีบุญคุณกันมา แต่โยธยากำลังเร่งเตรียมการป้องกันบ้านเมืองของตน ไม่ยอมส่งกำลังมาช่วยเหลือพิษณุโลก	(ในท้องพระโรง) ขุนศึกพิษณุโลกนายหนึ่งกำลังรายงานสถานการณ์ในโยธยาให้พระมหาธรรมราชาฟัง	สิ่งก่อสร้างสำหรับป้องกันศัตรู ประกอบด้วย ค่าย (ที่ตั้งทัพและที่กำบังตัวคน) คู (ขุดเป็นแนวล้อมรอบที่ตั้งทัพ) ประตู (ทางเข้าออก) และหอรบ (เชิงเทินยื่นออกไป เป็นระยะสำหรับยิงสกัดศัตรู)	El rey Chakkraphat de Ayutthaya y sus hombres han apostado soldado por toda su ciudad	...ได้วางกำลังทหารไว้ทั่วเมือง	
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
			บัดนี้พระมหาจักรพรรดิและมหาเสนาบดีต่างเร่งรัดตักแตงค่ายคูประตูหอรบ มุ่งใช้พระนครหลวงรับศึกหงสาฝ่ายเดียว	เป็นสิ่งที่จะช่วยป้องกันเมืองจากข้าศึก		เป็นการกระทำที่จะช่วยป้องกันเมืองจากข้าศึก	
4	ประตูผี	ออกญาจักรีผู้เป็นไส้ศึกให้หงสาวดีวางแผนส่งดินดำไปให้กองทัพบุเรงนองด้วยการใส่ดินดำลงในหีบศพนางกำนัลของพระวิสุทธิกษัตริย์และขนออกทางประตูผีไปฝังในสุสานนอกเมืองเพื่อให้กองทัพหงสาวดีมาขุดไปใช้	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
			ให้ข้าได้นำดินดำใส่ลงในหีบศพ แล้วให้สับหรือนำออกไปนอกเมืองทางด้านประตูผี	ประตูที่จะนำไปสู่ที่ฝังศพ		สุสาน	
5	ตำหนัก	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง	
		หลังจากทัพหงสาวดีมีชัยเหนือกรุงโยธยา พระเจ้าบุเรงนองพึงใจในตัวพระนาง	(ในตำหนัก) บุเรงนองนั่งบนตั่งโดยมีพระนางสุพรรณกัลยาหมอบกราบอยู่ที่พื้น ใน	ที่ประทับของเจ้านาย	Espero que te guste esta residencia.	ที่อยู่อาศัย	

		สุพรรณภักยา พระเชษฐภคินีของพระนเรศวร จึงให้เดินทางมายังกรุงหงสาวดี เพื่อถวายตัวเป็นหนึ่งในนมहेली	ฉากปรากฏภาพภายในตำหนักไม้กว้างใหญ่ ตกแต่งประดับประดาหรูหรา			
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			เจ้าคงชอบใจตำหนักนี้กระมัง	-		ที่อยู่อาศัยของชนชั้นสูง
6	พลับพลา	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		กองทัพหงสาวดียกมาประชิดกรุงอโยธยา ฝ่ายอโยธยาที่กำลังเสียเปรียบ เกรงว่าจะรอนจนถึงฤดูน้ำหลากให้กองทัพพม่าล่าถอยกลับไปเองไม่ไหว จึงยอมไปเจรจายำศึกกับพระเจ้าบุเรงนอง โดยให้สร้างพลับพลาขึ้นใหม่เพื่อการเจรจານี้	ภาพศาลาไม้ขนาดย่อม ลักษณะคล้ายศาลาวัด หลังคาตกแต่งวิจิตรงดงาม ด้านในมีที่นั่งชั่วคราวสำหรับกษัตริย์ทั้งสองและผู้ติดตาม	ที่ประทับชั่วคราวสำหรับรับรองพระเจ้าแผ่นดินและพระบรมราชวงศ์ชั้นสูง	El rey Bayinnong ha propuesto el fin de la guerra. Lord Rahapakee, reúna a los trabajadores y construyan un pabellón	ศาลา, ชุ้ม
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
		พระเจ้าบุเรงนองมีพระราชสาส์นมาขอเจรจายำศึก... ออกญาราชภัคดี เจ้าจงเร่งพลช่างไปจองที่ปลูกพลับพลา	สถานที่ที่จะเจรจากัน		สถานที่ที่จะเจรจากัน	
7	ผ้าถุง	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		แม่ค้าผ้าจากหงสาวดีนำผ้ามาเสนอขายให้พระวิสุทธิกษัตริย์ พระวิสุทธิกษัตริย์จึงถือโอกาสฝากให้ไปสืบข่าวคราวของพระนเรศวร โอรสของตนที่เป็นองค์ประกันอยู่	แม่ค้ากำลังคลี่ผ้าผืนหนึ่งให้พระวิสุทธิกษัตริย์ดูพร้อมเอ่ยโน้มน้าวให้ซื้อ	เครื่องนุ่งของผู้หญิง ซึ่งใช้ผืนผ้าเย็บริมด้านข้างให้ติดกัน	Al usar <u>esto</u> , sería la mujer más hermosa de todo Ayutthaya.	(ของ) สิ่งนี้
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
		ถ้าแม่นางนำไปปรุงเป็นผ้าถุงหรือทำโจง ก็ จะงามกว่าหญิงใดในอโยธยา	เครื่องแต่งกายผู้หญิง		(เห็นจากภาพ) เครื่องแต่งกายผู้หญิง	
8	ทำโจง	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		แม่ค้าผ้าจากหงสาวดีนำผ้ามาเสนอขายให้พระวิสุทธิกษัตริย์ พระวิสุทธิกษัตริย์จึงถือโอกาสฝากให้ไปสืบข่าวคราวของพระนเรศวร โอรสของตนที่เป็นองค์ประกันอยู่	แม่ค้ากำลังคลี่ผ้าผืนหนึ่งให้พระวิสุทธิกษัตริย์ดูพร้อมเอ่ยโน้มน้าวให้ซื้อ	มีวนชายผ้าถุงแล้วสอดไปใต้หว่างขา ดึงขึ้นไป เหน็บขอบผ้าถุงด้านหลังระดับบั้นเอว, เรียกวิธีนุ่งผ้าเช่นนั้น ว่า นุ่งผ้าโจงกระเบน	Al <u>usar</u> esto, sería la mujer más hermosa de todo Ayutthaya.	ใช้
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
		ถ้าแม่นางนำไปปรุงเป็นผ้าถุงหรือทำโจง ก็ จะงามกว่าหญิงใดในอโยธยา	นำมาสวมใส่ในลักษณะโจงกระเบน		สวมใส่	

		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
9	พ็อน	หลังจากชนะอโยธยาได้ พระเจ้าบุเรงนองและแม่ทัพนายกองพม่าได้เข้ามาพักผ่อนในวังอโยธยา ทางอโยธยาได้จัดนางรำของพระสุพรรณภักดิ์ยามาพ็อนรำเพื่อสร้างความบันเทิงผ่อนคลายให้กับฝ่ายพม่าหลังเสร็จศึก	บุเรงนองนั่งอยู่บนบัลลังก์ โดยมีพระมหาธรรมราชาและแม่ทัพนายกองพม่านั่งประจำตำแหน่ง มีหมูนางรำอโยธยากำลังพ็อนรำให้ทุกคน ณ ที่นั้นรับชม	รำของทางภาคเหนือและภาคอีสาน	Nunca había visto bailes así en Hongsawadee.	การเต้นรำ, ชนิดหรือแบบแผนของการเต้นรำ, ศิลปะการเต้นรำ
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			พ็อนอย่างนี้ ข้าไม่เคยเห็นมาก่อนในหงสาวดี	การแสดงเพื่อสร้างความบันเทิง		การแสดงเพื่อสร้างความบันเทิง

ตารางที่ 2: คำศัพท์ทางวัฒนธรรมหมวดวัตถุ รายละเอียดความหมาย และบริบทประกอบ

3) หมวดการเมืองการปกครอง ทั้งหมด 9 คำ

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
1	กฏมณฑล	เมื่อพระสุพรรณภักดิ์ยามาถึงหงสาวดี ก็ได้ส่งนางกำนัลไปถวายภัตตาหารแด่พระในวัดโยเดีย แต่ตัวพระสุพรรณภักดิ์ออกมาพบพระนเรศวรเองไม่ได้เพราะกฏมณฑลห้ามไว้	(ในวัดโยเดีย) นางกำนัลกำลังเข้าเฝ้าถวายภัตตาหารแด่มหาเถรคันฉ่อง พलगสนทนากัน	(คำโบราณ) ข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก โบราณเชื่อว่า กฏมณฑลหรือ กฏมณฑลหรือ กฏมณฑลหรือ กฏมณฑล ก็มี	La princesa Suphankalaya desea ver a Ong Dam, pero las leyes de nuestro reino le prohiben dejar el palacio.	กฎหมายแห่งราชอาณาจักรของเรา
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			แต่ติดอยู่ที่กฏมณฑล	กฏที่ต้องปฏิบัติตาม		กฏที่ต้องปฏิบัติตาม
2	หัวเมือง	เป็นบทบรรยายเปิดเรื่อง เล่าถึงสถานการณ์ระหว่างอโยธยากับหงสาวดี หลังพระสุริโยทัยสิ้นพระชนม์เป็นต้นมา	ภาพแผนที่ทางเหนือของสยามกำลังถูกเผาไหม้ เปลวไฟลามมาจากพม่า คู่ไปกับบทบรรยาย	(คำโบราณ) เมืองใหญ่ที่มีเมืองน้อยมาขึ้น	Él guió a su ejército más allá de la frontera con Maelamao apoderándose de las ciudades del	เมือง, นคร
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			เพื่อทำศึกกับหัวเมืองฝ่ายเหนือของราชอาณาจักรอโยธยา	-		-

					norte en camino al reino de Ayutthaya.	
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		เมื่อพิษณุโลกยอมมาเข้ากับหงสาวดี พระเจ้าบุเรงนองมองว่าเป็นจังหวะเหมาะที่จะบุกตีกรุงอโยธยาเนื่องจากอโยธยาไม่มีพิษณุโลกเป็นด่านหน้าแล้ว จึงให้แม่ทัพนายกองพม่าจัดทัพ	(ในท้องพระโรงหงสาวดี) บุเรงนองยื่นออกคำสั่งกับแม่ทัพนายกองพม่า	(คำโบราณ) เมืองใหญ่ที่มีเมืองน้อยมาขึ้น	reunirán siete ejércitos desde el norte.	ทางเหนือ
	บทสนทนา		ความหมายแฝง			ความหมายแฝง
	จงลงไปจัดทัพหัวเมืองเหนือทั้งเจ็ดให้พร้อมสรรพ		-	-		-
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		เมื่อพิษณุโลกยอมมาเข้ากับหงสาวดี พระเจ้าบุเรงนองมองว่าเป็นจังหวะเหมาะที่จะบุกตีกรุงอโยธยาเนื่องจากอโยธยาไม่มีพิษณุโลกเป็นด่านหน้าแล้ว จึงให้แม่ทัพนายกองพม่าจัดทัพ	(ในท้องพระโรงหงสาวดี) บุเรงนองยื่นพูดกับแม่ทัพนายกองพม่า	(คำโบราณ) เมืองใหญ่ที่มีเมืองน้อยมาขึ้น	Sin Phitsanulok, Ayutthaya está sola...	พิษณุโลก
	บทสนทนา		ความหมายแฝง			ความหมายแฝง
	เมื่อสิ้นหัวเมืองเหนือ อโยธยาก็คือโดดเดี่ยว		-	-		-
3	ลงหวาย	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระนเรศวรต้องการขี่ม้าชมเมืองหงสาวดีคนเดียว ไม่ต้องการให้มีบ่าวไพร่ติดตามไปด้วย แต่บ่าวไพร่ไม่ยอม จึงต้องข่มขู่	พระนเรศวรอยู่บนหลังม้า หันไปพูดกับบ่าวไพร่ที่ห้อมล้อม	เขียนด้วยหวายเป็นการลงโทษ	haré que los azoten a todos.	เขียน, หวด, ฟาด, ตี
		บทสนทนา	ความหมายแฝง			ความหมายแฝง
ข้าจะสั่งให้ราชมัลลงหวายพวกเจ้า	ลงโทษ		ลงโทษ			
4	อาญาสิทธิ์	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		ออกญาจักรีผู้เป็นไส้ศึกให้หงสาวดีทำทีเป็นหนีจากกองทัพพม่ากลับมาขอร้องอโยธยา พระมหินทรที่กำลังรับศึกหงสาวดีอยู่ เห็นออกญาจักรีผู้เคยเป็นกำลังสำคัญกลับมา จึงมอบอำนาจให้คุมทัพ	พระมหินทรนั่งอยู่บนบัลลังก์ ยืนดาบ อาญาสิทธิ์ให้ออกญาจักรีที่คุกเข่าอยู่	อำนาจเด็ดขาด คือ สิทธิที่แม่ทัพได้รับพระราชทานจากพระเจ้าแผ่นดินในเวลาไปสงครามเป็นต้น โดยมีสิ่งสำคัญคือพระแสงดาบเป็นเครื่องหมาย เรียกว่า พระแสงอาญาสิทธิ์	De aquí en más, te otorgaré control sobre nuestro ejército para proteger a Ayutthaya de Hongsawadee.	อำนาจควบคุมกองทัพ

			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			จากนี้ไปเมื่อหน้า ข้าขอมอบอาญาสิทธิ์ให้แก่ออกญาจักรี เป็นแม่ทัพคุมกำลังปกป้องอยุธยาจากศึกหงสา	-		-
5	วังหน้า	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระนเรศวรบังเอิญขี่ม้ามาเจอขบวนของมังสามเกียด ลักไวท่าม นายกองคนสนิทของมังสามเกียดพยายามใช้กำลังบังคับให้พระนเรศวรลงมาราบทำความเคารพมังสามเกียด แต่พระเจ้าบุเรงนองเสด็จผ่านมาพอดี จึงห้ามไว้ด้วยเหตุผลว่าพระนเรศวรมีศักดิ์สูงกว่ามังสามเกียด	บุเรงนองที่อยู่บนหลังม้า พุดกับลักไวท่าม และมังสามเกียดที่คุกเข่าอยู่บนพื้นด้วยน้ำเสียงไม่พอใจ	ตำแหน่งพระมหาอุปราช มีหน้าที่ในการเสด็จไปปฏิบัติราชการสงครามตามพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ และเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นรัชทายาทที่จะมีโอกาสได้สืบราชสมบัติต่อจากพระมหากษัตริย์ เว้นเสียแต่จะมีพระบรมราชโองการเป็นอย่างอื่น	El príncipe Naresuan es hijo del rey Thammaracha, gobernador de Phitsanulok. No hace falta que él se postre ante <u>realiza inferior</u> . La jerarquía real decreta que Mangsamkiat es de nobleza inferior y debería inclinarse ante el príncipe Naresuan.	พระบรมวงศานุวงศ์ที่อยู่ในลำดับชั้นต่ำกว่า
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			พระนเรศทรงเป็นพระโอรสของพระมหาธรรมราชา เจ้าเหนือหัวแห่งเมืองพิษณุโลกสองแคว หากจำเป็นที่จะต้องหมอบกราบลูกของเจ้าวังหน้าหงสาไม่ ข้ากลับเห็นว่าโดยศักดิ์แล้ว มังสามเกียดต่างหากที่จะต้องกราบพระนเรศ ด้วยด้วยฐานันดรศักดิ์ดีกว่า	-		มังสามเกียดมีศักดิ์ต่ำกว่าพระนเรศวร
6	มณฑล	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		ตอนนี้เป็นการฉายให้เห็นวิถีชีวิตของพระนเรศวรหลังตกลงบวชเณรที่วัดโยเดีย หลังจากออกบิณฑบาตตอนเช้า ก็จะต้องกลับวัดมาร่ำเรียนสรรพวิชากับมหาเถรคันฉ่องร่วมกับเณรในวัด โดยต้องเรียนรู้เกี่ยวกับกรุงหงสาวดีด้วย	พระอาจารย์กำลังเดินนำแถวเณรไปตามทางเดินริมคูเมืองหงสาวดี เณรหลายรูปหันไปมองประตูเมืองด้วยความสนใจ	เขตปกครองที่แบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ	(Hay 20 portales al reino de Hongsawadee)	(ละไม่แปล)

			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			อันราชธานีหงสาวดีในมณฑลรามัญเทศะนี้ มีประตูทั้งสิ้น 20 ประตู	-		-
7	ฟื้นคอ รับเรือน	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระมหาธรรมราชาเดินทางขึ้นมายังกรุงหงสาวดี มหาเถรคันทองอภัยให้พระนเรศวรฟังว่าเป็นการมาเพื่อขอกภัยโทษให้พญาพุกามและพญาเสียวทวยที่ตัดสินใจผิดพลาดทำให้หงสาวดีเสียไพร่พลไปมาก	มหาเถรยืนคุยกับพระนเรศวรอยู่ในลานวัด	เป็นโทษที่อยู่คู่กัน กล่าวคือ เมื่อตัวผู้กระทำผิด ถูกตัดสินโทษประหารแล้ว ทรัพย์สมบัติข้าทาสบริวารทั้งหมดในครอบครองของผู้ต้องโทษจะถูกริบให้เป็นของหลวง โดยจะต้องเป็นความผิดร้ายแรงที่มีผลต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย	Si no lo hace, serán ejecutados.	ถูกประหารชีวิต
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			หากมีทรงมาแก้ต่าง พระยามีชื่อทั้งสองคงต้องโทษถูกฟื้นคอรับเรือน	โทษสถานหนักที่สุด (ถึงขั้นเอาชีวิต)		โทษสถานหนักที่สุด (ถึงขั้นเอาชีวิต)
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระเจ้าบุเรงนองสั่งห้ามลักไวก๋ามู มังสามเกียด และพวกไม่ให้แตะต้องพระนเรศวรอีก เนื่องจากก่อนหน้านั้นลักไวก๋ามูใช้กำลังตีพระนเรศวรลงจากหลังม้าเพื่อจะให้มาราบมังสามเกียด	บุเรงนองที่อยู่บนหลังม้า พุดกับลักไวก๋ามู และมังสามเกียดที่คุกเข่าอยู่บนพื้นด้วยน้ำเสียงไม่พอใจ	เป็นโทษที่อยู่คู่กัน กล่าวคือ เมื่อตัวผู้กระทำผิด ถูกตัดสินโทษประหารแล้ว ทรัพย์สมบัติข้าทาสบริวารทั้งหมดในครอบครองของผู้ต้องโทษจะถูกริบให้เป็นของหลวง โดยจะต้องเป็นความผิดร้ายแรงที่มีผลต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย	Quienes no obedezcan serán decapitados.	ถูกตัดศีรษะ
	บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง		
	หากมีฟัง เราจะให้ลงอาญาฟื้นคอรับเรือน	โทษสถานหนักที่สุด (ถึงขั้นเอาชีวิต)		โทษสถานหนักที่สุด (ถึงขั้นเอาชีวิต)		

8	พยุหโยธา	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระเจ้าบุเรงนองกำลังอธิบายให้พระมหาจักรพรรดิฟังว่าที่ตนต้องยกทัพหงสาวดีลงมาต้อโยธยานั้นเนื่องจากเคยขอแบ่งช้างเผือกจากอโยธยาไปประดับบารมี แต่ทางอโยธยาไม่ให้	บุเรงนองพูดกับพระมหาจักรพรรดิที่นั่งอยู่บนแท่นฝั่งตรงข้าม	หมู่พลรบ, กระบวนพลรบ ตามประเพณีโบราณ จะจัดเป็นทัพหน้า นำโดยพระมหาอุปราช (ตำแหน่งรองพระเจ้าแผ่นดิน) และทัพหลวงของพระมหากษัตริย์	Una vez envié un mensaje solicitando tanto amistad como dos elefantes blancos para mi reino. Sin embargo, no accediste. Así que tuve que atacar tu reino.	โจมตี
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	ความหมายแฝง	
			เดิมเรามีราชสาส์น เจริญทางไมตรี ลงพระทัยว่าจะขอเสวตฤกษ์ชราดิช้าง เอาไว้ประดับกรุงหงสา พระเจ้าพี่ก็มีอาถรรพณ์ให้ได้ บัดนี้ ต้องยกพยุหโยธาหาญ วิถีทุเรศกันดาร...	(ยก) กองทัพ (ไปตีเมืองอื่น)	-	
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระมหาจักรพรรดิตอบพระเจ้าบุเรงนองว่าหากมอบช้างเผือกให้แล้วทางหงสาวดีจะยอมยกทัพกลับไป ก็ยอมมอบให้	พระมหาจักรพรรดิพูดกับบุเรงนองที่นั่งอยู่บนแท่นฝั่งตรงข้าม	กองทัพ, กองทหาร	Si eres en verdad un rey magnífico, prométeme que te llevarás a tu ejército de regreso a Hongsawadee.	กองทัพ, กองทหาร
บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง			
หากแม้พระองค์ทรงเป็นบรมกษัตรา ให้สัตย์ปฏิญาณว่า จะถอนพยุหโยธาหาญคืนกลับกรุงหงสาวดีแล้วไซ้...	-		-			
9	ประเทศราช	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		มหาเถรคั่นฉ่องมาเล่าให้พระนเรศวรฟังว่าพระเจ้าบุเรงนองยังไม่สามารถตีกรุงอโยธยาให้แตกได้ เนื่องจากพระมหินทราราชรวางแผนรบพุ่งป้องกันเมืองได้อย่างดี	มหาเถรยืนคุยกับพระนเรศวรอยู่ใกล้ประตูวัด นอกกำแพงวัดมีไพร่พลกำลังเดินแถวเพื่อไปร่วมทัพหงสาวดี	เมืองที่มีเจ้าผู้ครองเมืองของตนเอง แต่อยู่ภายใต้อำนาจควบคุมดูแลและคุ้มครองของพระมหากษัตริย์ของอีกประเทศหนึ่ง	El rey Bayinnong se equivoca si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente.	-
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	ความหมายแฝง	
คิดว่าคงจะชนะอโยธยาได้ง่าย ๆ เหมือนประเทศราชอื่น ๆ	เมืองที่ไม่มีอำนาจ หรือง่ายต่อการเอาชนะ	เมืองที่ง่ายต่อการเอาชนะ				

บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉา	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
พระนเรศวรอธิบายให้พระมหินทรพิงว่า ตนไม่เห็นด้วยกับการชิงตีชิงเด่นของ ราชวงศ์ผู้ปกครองอยุธยา ตนเห็นว่า อโยธยาควรสามัคคีกันไว้เพื่อรักษา บ้านเมือง โดยเฉพาะในยามนี้ที่ตกเป็น เมืองขึ้นของหงสาวดี	พระนเรศวรยืนอยู่ปลายเตียง คุยกับพระ มหินทรที่นอนป่วยใกล้ตายอยู่บนเตียง	เมืองที่มีเจ้าผู้ครองเมืองของตนเอง แต่อยู่ ภายใต้อำนาจควบคุมดูแลและคุ้มครองของ พระมหากษัตริย์ของอีกประเทศหนึ่ง	Especialmente ahora. Nos hemos vuelto colonias.	อาณานิคม (เมืองขึ้น, ประเทศที่อยู่ใต้อำนาจ อธิปไตยของประเทศอื่น)
	บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
	ยิ่งยามนี้ ราชอาณาจักรต้องตกเป็น ประเทศราช	-		เมืองขึ้น

ตารางที่ 3: คำศัพท์ทางวัฒนธรรมหมวดการเมืองการปกครอง รายละเอียดความหมาย และบริบทประกอบ

4) หมวดกรงาน ทั้งหมด 16 คำ

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉา	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
1	เสนาบดี	พระเจ้าบุเรงนองหมายจะตีเอากรุงอโยธยา จึงเริ่มจากโจมตีพิษณุโลกก่อน พระมหาธรรมราชาผู้ครองเมืองอยากขอความช่วยเหลือจากอโยธยาเพราะเคยมีบุญคุณกันมา แต่แม่ทัพพิษณุโลกมารายงานว่า อโยธยากำลังเร่งเตรียมการป้องกันบ้านเมืองของตน ไม่ยอมส่งกำลังมาช่วยพิษณุโลก	แม่ทัพพิษณุโลกรายงานสถานการณ์ในอโยธยาให้พระมหาธรรมราชาทราบ	(คำโบราณ) แม่ทัพ	El rey Chakkraphat de Ayutthaya y sus hombres	คน (ของพระมหาจักรพรรดิ)
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
		หลังออกญาจักรีเป็นไส้ศึกให้หงสาวดียึดกรุงอโยธยาได้สำเร็จ พระเจ้าบุเรงนองกลับไม่ตกรางวัลให้อย่างที่ออกญาจักรีหวัง แต่สั่งประหารชีวิตแทน เพราะเห็นว่าขนาดอโยธยาอบตาแหน่งระดับสูงอย่างมหาเสนาบดีให้ ออกญาฯ ก็ยังทรยศได้	บุเรงนองนั่งอยู่บนบัลลังก์ในค่ายหลวง กล่าวตัดสินโทษออกญาจักรีที่กำลังถูกทหารพม่าเข้าควบคุมตัว	คนที่ทำงานรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน	El rey Chakkraphat y el rey Mahin te cuidaron y te dieron título nobiliario. Te ascendieron a ministro,	คนที่ทำงานรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
		สมเด็จพระมหาจักรพรรดิและพระมหินทรราชิราเจ้า ทรงซบเลี้ยงเจ้าให้มี	ตำแหน่งปกครองระดับสูง			ตำแหน่งปกครองระดับสูง

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง	
		หากให้อยู่ต่อไปสักวันก็คงจะทรยศบุเรงนองเช่นกัน	ยศถาบรรดาศักดิ์ กินตำแหน่งอภิมาเสนาบดี				
2	ชาววัง	มณีจันทร์เริ่มเติบโตใหญ่พ้นวัยที่จะเป็นเด็กวัด มหาเถรคั่นฉ่องจึงจะส่งมณีจันทร์ไปเป็นนางกำนัลในพระสุพรรณภักถยา มณีจันทร์ไม่ยอมไป มหาเถรจึงต้องเกลี้ยกล่อม	มหาเถรยืนคุยกับมณีจันทร์อยู่ในบริเวณวัด โดยพยายามอธิบายข้อดีของการออกจากวัดไปอยู่วัง	ผู้หญิงที่รับราชการอยู่ในวัง เช่น ข้าหลวง ชาวที่ โขลอน ภาษาปากว่า ชาวรั้วชาววัง	Sin embargo, si le brindas tus servicios a la princesa	ผู้หญิงที่อยู่ในวัง	
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	Suphankalaya, te volverás <u>una mujer del palacio</u> .	ความหมายแฝง	
			แต่ถ้าเจ้าเข้าไปถวายตัวกับพระพี่นางสุพรรณภักถยา เจ้าก็จะได้รับการฝึกปรือให้เป็นชาววัง	มีกิริยามารยาทดี ความเป็นอยู่ดี (เพราะได้รับใช้ใกล้ชิดเชื้อพระวงศ์)		มีความเป็นอยู่ดี (เพราะได้รับใช้ใกล้ชิดเชื้อพระวงศ์)	
3	แม่นม	พระมหาจักรพรรดิส่งพระเทพกษัตริย์ไปอภิเษกกับพระเจ้าล้านช้างเพื่อคานอำนาจหงสาวดี โดยเดินทางไปกับแม่นมและขบวนทหารอารักขา	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	¿Cuándo?	ความหมายอ้างอิง	
			พระเทพกษัตริย์นั่งคุยกับแม่นมอยู่ในรถม้าพระที่นั่ง	หญิงที่ให้นมเด็กอื่นกินนมของตนแทนแม่ของเด็กนั้น นางนม ก็เรียก เรียกสั้น ๆ ว่า นมราชาศัพท์ว่า พระนม			(ละไม่แปล)
			บทสนทนา	ความหมายแฝง			ความหมายแฝง
			แล้วเมื่อไรเล่าแม่นม	มีความใกล้ชิดกับเด็กที่เลี้ยง		-	
4	ข้าหลวง	หลังยึดกรุงอยุธยาได้ (เนื่องจากออกญาจักรีเป็นไส้ศึกให้) พระเจ้าบุเรงนองได้เรียกออกญาจักรีมา ทำที่ว่าจะปูนบำเหน็จรางวัลในความดีความชอบที่ช่วยให้ชนะศึก	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	Aunque era <u>serviente del rey</u>	คนรับใช้ในพระมหากษัตริย์	
			ออกญาจักรีคุกเข่าอยู่ต่อหน้าพระเจ้าบุเรงนองที่ประทับอยู่บนบัลลังก์	(คำโบราณ) คนที่ถวายตัวเป็นข้าของพระมหากษัตริย์หรือเจ้านาย			
			บทสนทนา	ความหมายแฝง			Chakkraphat, fue su servicio a
			เจ้านั้นเป็นข้าหลวงเดิมของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ หากแต่ได้ทำความชอบแก่หงสาวดีจนเรามีชัยชนะเหนืออยุธยาศรีรามเทพนคร	-	Hongsawadee el que llevó a nuestra victoria sobre Ayutthaya.	-	

		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิงถึง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิงถึง	
5	พระโหราธิบดี	พระนเรศวรสงสัยว่าคัสตราวุธที่มหาเอรคันฉ่องนำมาเก็บไว้ที่วัดโยเดียเป็นของใคร มหาเอรจึงอธิบายให้ฟัง	(ในวัดโยเดีย) พระนเรศวรกับมหาเอรคันฉ่องนั่งสนทนากันอยู่หน้าแท่นบูชา	ตำแหน่งอธิบดีแห่งโหร หรือโหรหลวงประจำราชสำนัก	Sin embargo, hubo muchas profecias y un adivino vaticinó que el rey Bayinnong aún no tenía la suficiente virtud para poseer las armas.	โหร, หมอดู	
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
			พระโหราธิบดีทายทักว่าบารมีพ่อยุ่หัวบาเยงนองมีมีพ่อยจะครอบครองเครื่องราชคัสตราวุธ	-		-	
6	บาทบริจาริกา	พระเทพกษัตริย์ฆ่าตัวตายต่อหน้าพระเจ้าบุเรงนองที่พยายามเกี่ยวพาราสิตน เนื่องจากไม่ต้องการเป็นสนมของบุเรงนอง เมื่อพระวิสุทธิกษัตริย์ผู้เป็นพี่สาวรู้ข่าวก็เสียใจมาก เดินฝ่าฝนไปแจ้งข่าวกับพระมหารัชมารชาด้วยความโกรธและเจ็บแค้นที่พระมหารัชมารชายอมทิ้งศักดิ์ศรีไปเข้ากับหงสาวดี	พระวิสุทธิกษัตริย์ยืนตวาดพระมหารัชมารชาที่นั่งอยู่บนแท่นบรรทม	ภรรยาที่เป็นสามัญชนของพระมหากษัตริย์และเจ้าฟ้า	pues se negaba a ser esclava del rey de Hongsawadee.	ทาสในพระมหากษัตริย์	
			บทสนทนา	ความหมายแฝง			ความหมายแฝง
			เพื่อไม่ยอมตกเป็นข้าบาทบริจาริกาในพระเจ้าหงสาวดี	-			-
7	เด็กวัด	มหาเอรคันฉ่องเกลี้ยกล่อมมณีจันทร์ให้ยอมไปเป็นนางกำนัลในพระสุพรรณกัลยา โดยบอกว่าหากอยู่วัดนี้ต่อไปก็จะไม่ได้เพียงเด็กวัด แต่หากเข้าวังก็จะได้เป็นขาววัง ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ	มหาเอรคันฉ่องยื่นคุยกับมณีจันทร์อยู่ในวัด	เด็กกำพร้าหรือเด็กยากจนที่วัดอุปการะไว้ มีหน้าที่คอยรับใช้พระภิกษุสงฆ์ พร้อมกับศึกษาเล่าเรียนความรู้สาขาต่างๆ ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมทางด้านจิตใจโดยมีพระภิกษุเป็นผู้สอน	Si te quedas, no te volverás más que una sirvienta del templo.	คนรับใช้ของวัด	

			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			เจ้าก็จะเป็นแต่เพียงเด็กวัดที่ไร้ค่า	เด็กที่ชีวิตลำบาก ไม่มีฐานะ ต้องมาอาศัยวัดอยู่ไปเรื่อย ๆ		-
8	เณร	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		มหาเถรคันฉ่องบอกพระนเรศวรว่าหากต้องการมาเรียนกับตนก็ต้องมาบวชเณรเหมือนกับคนอื่น ๆ	มหาเถรคันฉ่องยืนคุยกับพระนเรศวรและบุญที่นั่งอยู่หน้าวัด	เป็นคำเรียกผู้ที่ดำรงเพศอย่างภิกษุในพระพุทธศาสนา แต่เป็นเด็กชายที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี และสมานานศีลเพียง 10 ข้อ	Si realmente quieres aprender, entonces primero debes ser ordenado como monje en este templo, como cualquier otro estudiante.	นักเรียน
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			หากพระองค์ทรงปรารถนา (จะเรียนวิชา) สิ่งแรกที่พระองค์จะต้องกระทำ พระองค์จะต้องบวชเณรเข้ามาอยู่ในวัดนี้ เหมือนกับเณรรูปอื่นๆ	-		-
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		ชาวบ้านคนหนึ่งเห็นบุญที่นั่งถูกลอบทำร้าย จึงรีบมาปลุกพระนเรศวรที่วัด	พระนเรศวรนอนอยู่บนแท่น มีชาวบ้านมาเรียก	เป็นคำเรียกผู้ที่ดำรงเพศอย่างภิกษุในพระพุทธศาสนา แต่เป็นเด็กชายที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี และสมานานศีลเพียง 10 ข้อ	Joven monje.	พระสงฆ์วัยเยาว์
	บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง		
		เณร เณร	-		-	
9	พระยา-	แม่ทัพนายกองพิษณุโลกมารายงานให้พระมหาธรรมราชาทราบว่ามีพระมเหษินทราธิราช และพระยารามร่วมวางแผนกับพระเจ้าล้านช้าง ยกทัพมาตีเมืองพิษณุโลก	แม่ทัพนายกองพิษณุโลกกำลังคุยกับพระมหาธรรมราชาในท้องพระโรงเมืองพิษณุโลก	บรรดาคักดีข้าราชการผู้ใหญ่สูงกว่าพระ ต่ำกว่าเจ้าพระยา เช่น พระยาอนุমানราชธน	Me he enterado de que el príncipe Mahin se ha aliado con <u>Lord Ram...</u>	ค่านำหน้าชื่อขุนนางระดับสูง
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
		ข้าพระพุทธเจ้ามีคดีอันพระมเหษินทราธิราชเจ้าและพระยาราม...	-		-	

		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
10	พระ-	พระเจ้าบุเรงนองให้เงื่อนไชกับพระมหาจักรพรรดิว่าหากต้องการให้หงสาวดีถอนทัพกลับ ต้องส่งออกญาจักรีและพระสุนทรสงคราม กำลังสำคัญของอยุธยา ไปอยู่เป็นตัวประกันที่หงสาวดี	บุเรงนองพูดกับพระมหาจักรพรรดิที่นั่งอยู่บนแท่นฝั่งตรงข้าม	บรรดาศักดิ์ข้าราชการสูงกว่าหลวง ต่ำกว่าพระยา เช่น พระสารประเสริฐ พระธรรมนิเทศทวยหาญ	si puedo llevarme a Lord Chakri y a	คำนำหน้าชื่อขุนนางระดับสูง
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	Lord Sunthornsong-kram	ความหมายแฝง
			หากจะขอลอกญาจักรี กับพระสุนทรสงคราม...	-	-	-
11	ออกญา	พระเจ้าบุเรงนองให้เงื่อนไชกับพระมหาจักรพรรดิว่าหากต้องการให้หงสาวดีถอนทัพกลับ ต้องส่งออกญาจักรีและพระสุนทรสงคราม กำลังสำคัญของอยุธยา ไปอยู่เป็นตัวประกันที่หงสาวดี	บุเรงนองพูดกับพระมหาจักรพรรดิที่นั่งอยู่บนแท่นฝั่งตรงข้าม	บรรดาศักดิ์ชั้นสูงที่พระราชทานในสมัยอยุธยา สูงกว่าออกพระ เข้าใจว่ามาจากเขมร	si puedo llevarme a	คำนำหน้าชื่อขุนนางระดับสูง
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	Lord Chakri y a	ความหมายแฝง
			หากจะขอลอกญาจักรี กับพระสุนทรสงคราม...	-	Lord Sunthornsong-kram	-
12	ขุน	ลักไวทำมู (นายกองพม่า คนสนิทของมังสามเกียด) มาเก็บค่าเช่าบ้านจากขุนเดช	ลักไวทำมูยื่นตราตรวจคนขึ้นอยู่บนพื้น	ผู้เป็นใหญ่, หัวหน้า, บรรดาศักดิ์ข้าราชการรองจากหลวงลงมา เช่น ขุนวิจิตรมาตรา	soy yo. ¿O no, Khun	ไม่มีความหมาย
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	Dej?	ความหมายแฝง
			ไม่ใช่เพราะข้าคุ้มกระบาลหัวอยู่หรือ ขุนเดช	-	-	-
13	มหาเถร	พระนเรศวรดูบุญทิ้งที่ขัดคำสั่งห้ามของมหาเถร นำไภมาชนที่บ่อนทำลายชุมชน	พระนเรศวรยืนคุยกับบุญทิ้งอยู่ข้างวงล้อมของคนที่กำลังมุงดูการชนไก่	พระเถระ (ตามพระวินัยกำหนดว่า มีพรรษาตั้งแต่ 10 ขึ้นไป) ผู้เป็นใหญ่	Desobedeciste al monje principal.	พระสงฆ์ผู้เป็นใหญ่
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	-	ความหมายแฝง
			เจ้าขัดคำสั่งของมหาเถร	-	-	-

		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
14	หลวงตา	พระนเรศวรและบุญทั้งเข้ามาในศาลาไม้ที่ไม่คุ้นเคย พบมหาเถรคันฉ่อง (ขณะนั้นยังไม่รู้จัก) นั่งสมาธิอยู่	พระนเรศวรกับบุญทั้งยืนคุยกัน มหาเถรนั่งขัดสมาธิหลังตออยู่อีกฟากของศาลา	(ภาษาปาก) คำเรียกพระภิกษุโดยความเคารพ เช่น หลวงปู่ หลวงที่ หลวงน่า	Se parece más a un templo con un	พระสงฆ์วิัยชรา
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	viejo monje	ความหมายแฝง
			มีแต่หลวงตาแก่ ๆ นั่งจำวัดอยู่นั้น	-	dormido.	-
		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		ศรีอ่อง เจ้าของเล่าโกข้างวัด เกลี่ยกล่อมให้พระนเรศวรยอมนำไปสยงไปลองชนที่บ่อน เพราะเห็นแว่วว่าเป็นไก่ที่เก่ง แต่พระนเรศวรกลัวว่าหลวงตาจะไม่เห็นด้วย	ศรีอ่องยืนคุยกับพระนเรศวรข้ามกำแพงวัด	(ภาษาปาก) คำเรียกพระภิกษุโดยความเคารพ เช่น หลวงปู่ หลวงที่ หลวงน่า	- El padre no lo aprobaría.	คุณพ่อ (คำที่ใช้เรียกบาทหลวงในศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก)
			บทสนทนา	ความหมายแฝง	- Entonces no se lo digas.	ความหมายแฝง
หลวงตาจะไม่ชอบ	นักบวชที่ผู้คนเคารพนับถือ			นักบวชที่ผู้คนเคารพนับถือ		
15	ยุพราช	พระนเรศวรบังเอิญขี่ม้ามาเจอขบวนของมั่งสามเกียด ลักไวทำมู นายกองคนสนิทของมั่งสามเกียดพยายามใช้กำลังบังคับให้พระนเรศวรลงมากกราบทำความเคารพมั่งสามเกียดโดยอ้างว่ามีศักดิ์สูงกว่า	ลักไวทำมูยืนอยู่หน้าขบวนเสด็จของมั่งสามเกียด และกำลังพูดกับพระนเรศวรที่อยู่บนหลังม้า	รัชทายาทที่พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาขึ้นเป็นตำแหน่งสมเด็จพระยุพราช โดยพระราชทานยุพราชาภิเษกหรือโดยพิธีอย่างอื่น สุดท้ายแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ	¿Por qué te rehúsas a inclinarte ante el hijo de <u>la realeza</u> de Hongsawadee?	พระบรมวงศานุวงศ์
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			เหตุใดพระองค์จึงยังไม่หมอบกราบถวายบังคมเฝ้าพระองค์ยุพราชเจ้าหงสา	ตำแหน่งที่ฟังดูสูงศักดิ์		ตำแหน่งที่ฟังดูสูงศักดิ์
16	ไพร่	พระนเรศวรเตือนบุญทั้งว่าต่อไปอย่าขโมยของในตลาดอีก เพราะตนจะไม่มาช่วยอย่างครั้งนี้แล้ว	พระนเรศวรที่ขี่ม้าอยู่หันไปพูดกับบุญทั้งที่เดินตามมา	(คำโบราณ) พลเมือง, ประชาชน, ราษฎรสามัญ	No vuelvas a robar, pues no te yudaré.	(ละไม่แปล)
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			เพราะข้าจะไม่ช่วยเจ้าอีก ให้พวกไพร่มันมาหัวเราะเยาะ	คนทั่วไป (มีนัยของการมองเป็นคนชั้นต่ำกว่า)		-

ตารางที่ 4: คำศัพท์ทางวัฒนธรรมหมวดการงาน รายละเอียดความหมาย และบริบทประกอบ

5) หมวดความเชื่อและศาสนา ทั้งหมด 13 คำ

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	บทสนทนา	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
1	อาเพศ	พระเจ้าบุเรงนองยึดเครื่องราชศัสดราวุธของบูรพกษัตริย์โยธยามาเก็บไว้ในกรุงหงสาวดี แต่เกิดอาเพศขึ้นเพราะบารมีของพระองค์น้อยเกินกว่าจะครอบครองเครื่องราชศัสดราวุธเหล่านั้นได้ จึงนำมาฝากให้มหาเถรคณัถ์องเก็บไว้ในวัดโยเดีย มหาเถรสั่งห้ามแตะต้องอาวุธในหีบ พระนเรศวรจึงเข้าไปถามว่าอาวุธเหล่านั้นเป็นของใครทำไมตนแตะต้องไม่ได้	พระนเรศวรนั่งคุยกับมหาเถรคณัถ์องอยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชา	เหตุที่เกิดขึ้นอย่างผิดปรกติวิสัย ถือว่าเป็นกลางไม่ดี	Sin embargo, hubo muchas profecías y un adivino vaticinó que el rey Bayinnong aún no tenía la suficiente virtud para poseer las armas.	คำทำนายอนาคต
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			หากแต่ว่าภายหลังเกิดอาเพศหลายประการ พระโหราธิบดีทายทักว่าบารมีพ้ออยู่หัวบาเญงนงมีมีพ้อ (จะครอบครองเครื่องราชศัสดราวุธ)	เป็นสิ่งไม่ดี		-
2	บารมี	มหาเถรคณัถ์องอธิบายให้พระนเรศวรฟังว่าที่พระเจ้าบุเรงนองต้องเอาเครื่องราชศัสดราวุธของกษัตริย์โยธยามาฝากไว้ที่วัด เพราะบารมีของบุเรงนองยังมีไม่พ้อหากเก็บไว้เองจะเกิดอาเพศ ต้องมีบารมีเทียบเท่าพระจักรพรรดิราชจึงจะครอบครองได้	พระนเรศวรนั่งคุยกับมหาเถรคณัถ์องอยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชา	คุณความดีที่ได้บำเพ็ญมา, คุณสมบัติที่ทำให้ยิ่งใหญ่ เช่นว่า ชมพระบารมี พระบารมีปกเกล้าฯ พายแพ้แก่บารมี	Sólo un hombre con la grandeza del rey Chakkraphat tiene derecho a tocarlas.	ความยิ่งใหญ่
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			ผู้ที่มีบุญบารมีเทียบเท่าพระมหาจักรพรรดิราชเท่านั้นที่มีสิทธิ์จะแตะต้องได้	-		-
			ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
			พระนเรศวรนั่งคุยกับมหาเถรคณัถ์องอยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชา	คุณความดีที่ได้บำเพ็ญมา, คุณสมบัติที่ทำให้ยิ่งใหญ่ เช่นว่า ชมพระบารมี พระบารมีปกเกล้าฯ พายแพ้แก่บารมี	el rey Bayinnong aún no tenía la suficiente virtud para poseer las armas.	คุณธรรม, คุณงามความดี, พลังอำนาจ
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
บารมีพ้ออยู่หัวบาเญงนงมีมีพ้อ	-		-			
3	พระจักรพรรดิราช	มหาเถรคณัถ์องอธิบายให้พระนเรศวรฟังว่าผู้ที่สามารถครอบครองเครื่องราชศัสดราวุธของบูรพกษัตริย์โยธยาได้โดย	พระนเรศวรนั่งคุยกับมหาเถรคณัถ์องอยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชา	ตามคติในพุทธศาสนา หมายถึง พระมหาจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่เหนือมวลมหากษัตริย์ทั้งหลายในสากลจักรวาล	Pero aún no lo es tanto como el rey Chakkraphat.	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (แปลผิด)
			บทสนทนา	ความหมายอ้างอิง		ความหมายอ้างอิง

		ไม่เกิดอาเพศ จะต้องมิบุญบารมีเทียบเท่า พระจักรพรรดิราช นั่นคือยิ่งใหญ่เหนือ กษัตริย์อื่น ๆ	บทสนทนา แต่ยังไม่ถึงขั้น <u>พระจักรพรรดิราช</u>	ความหมายแฝง พระราชชาติยิ่งใหญ่		ความหมายแฝง -
4	มัจจุราช	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		หลังจากสยามพ่ายแพ้แก่หงสาวดี พระมหิต นทร์ซึ่งปกครองกรุงอยุธยาสืบต่อจากพระ มหากษัตริย์ก็ถูกคุมตัวมาเป็นองค์ ประกัน ณ กรุงหงสาวดีและล้มป่วยหนัก เพราะตรอมใจ มหาเถรคณฉ่องมีญาณว่า พระมหิตนทร์ใกล้จะสิ้นชีพแล้วจึงบอกให้ พระนเรศวรไปเข้าเฝ้าดูใจ	พระมหิตนทร์นอนอยู่บนเตียงที่รายล้อมไป ด้วยหอมและนางกำนัล มีอาการอ่อนแรง อย่างคนป่วยหนักใกล้ตาย แต่ก็พยายาม คุยกับพระนเรศวรที่ยืนอยู่ปลายเตียง	เจ้าแห่งความตาย หรือพญายม	Tras oír tus palabras, no temo <u>morir.</u>	ตาย
		บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
		ยินคำเจ้าแล้ว เราสิ้นกลัวพระยามัจจุราช	ความตาย		-	
5	ทศทิศ	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระเจ้าบุเรงนองขอพระนเรศวรไปชูป เลี้ยงที่หงสาวดีในฐานะองค์ประกัน ขุน นางพม่าจึงไปหาพระนเรศวรที่ตำหนักและ อ่านโองการคำสั่งจากบุเรงนอง	ขุนนางพม่ายืนอ่านโองการจาก แผ่นกระดาษ มีพระนเรศวร พระวิสุทธิ กษัตริย์ และพี่น้องคนอื่น ๆ นั่งฟังอยู่	ทิศทั้ง 10 คือ ทิศทั้ง 8 คือ อุดร อีสาน บุรพา อาคนย์ ทักษิณ หรดี ประจิม พายัพ ร่วมกับ ทิศเบื้องบน และทิศเบื้องล่าง	El rey de Hongsawadee, gobernador de <u>todas estas tierras,</u>	ทั่วทุกดินแดน
		บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
		สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีผู้เป็นใหญ่ในทศทิศ	ทุกหนทุกแห่ง	ha emitido un decreto real...	-	
6	ทศพิช- ราชธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		เมื่อพระนเรศวรวางแผนหนีจากหงสาวดี กลับอยุธยา พระสุพรรณกัลยาจึงมาเกลี้ย กล่อมพระเจ้าบุเรงนองให้อยอมปล่อยพระ นเรศวรไป ไม่สังหารไปตามจับ	พระนางสุพรรณกัลยาหมอบคุยกับพระเจ้า บุเรงนองที่นั่งอยู่บนแท่น	จริยาวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็น หลักธรรมประจำพระองค์ หรือคุณธรรมของ ผู้ปกครองบ้านเมือง มี 10 ประการ	Eres un gran rey. Tienes <u>las virtudes</u> <u>de un rey</u> y tu bondad es legendaria.	คุณธรรมของ พระมหากษัตริย์

			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			แต่เหนือสิ่งอื่นใด พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่เปี่ยมทรงทศพิธราชธรรมและเมตตากรุณายิ่ง	-		-
7	บุพเพสันนิวาส	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระเจ้าบุเรงนองคาดหวังให้พระนเรศวรและมณีจันทร์เป็นคู่ครองกันในอนาคต แต่มหาเถรคณัฒบองว่าขึ้นอยู่กับบุพเพสันนิวาสของทั้งสอง	มหาเถรคณัฒบองและบุเรงนองกำลังคุยกันในท้องพระโรงหงสาวดี	การเคยอยู่ร่วมกันในชาติก่อน, การเป็นเนื้อคู่กัน	lo decidirá el destino. Depende de si ambos se llevan bien o no.	โชคชะตา, เทวลิขิต
		บทสนทนา	ความหมายแฝง			ความหมายแฝง
		ก็ขึ้นอยู่กับบุพเพสันนิวาสของทั้งสอง ว่าได้เคยทำบุญร่วมคู่ตักบาตรร่วมกันมาตั้งแต่ชาติปางก่อนหรือไม่	-		-	
8	พระรัตนตรัย	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		หลังจากพิชณโลกขอหย่าศึกกับหงสาวดี พระเจ้าบุเรงนองยอมสงบศึกโดยมีข้อแม้ว่าพระมหาธรรมราชาต้องยอมให้ตนพาพระนเรศวรกลับไปยังกรุงหงสาวดีในฐานะองค์ประกัน เพื่อให้พระมหาธรรมราชาวางใจ พระเจ้าบุเรงนองได้สาบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะเลี้ยงดูพระนเรศวรอย่างดี	พระเจ้าบุเรงนองกับพระมหาธรรมราชานั่งอยู่ข้างกันในห้องพระโรงเมืองพิชณโลก พระเจ้าบุเรงนองยกมือพนมไหว้กล่าวคำสาบาน	แก้ว 3 ประการอันประเสริฐสุดของพุทธศาสนิกชน หมายถึง พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์	Juro por todos los cielos que yo, Bayinnong Kayodinatora, criaré a Ong Dam como si fuera mi propio hijo. [...] Si no cumplo esta promesa, que los cielos me castiguen.	(สาบานต่อ) สรวงสวรรค์, ที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าของร่วมกับเทวดาและนักบุญตามความเชื่อในศาสนาคริสต์
		บทสนทนา	ความหมายแฝง			ความหมายแฝง
		ข้าขอสาบานต่อพระรัตนตรัยและเทวดา ฟ้าดินว่า ข้าบาเยงนองจะยึดดินนรธา จะขอชูปเลียงพระองค์ดำประจุบุตรของข้าเอง [...] หากวันใดข้าผิดคำสาบานแล้วไซ้ขอให้ได้มีอันเป็นไปเถิด	สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้สาบานเคารพ			สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้สาบานเคารพ
9	วิปัสสนากรรมฐาน	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระนเรศวรและบุญทั้งหลงเข้ามาในศาลาไม้ที่มีมหาเถรคณัฒบองนั่งสมาธิอยู่ ทั้งสองพูดคุยกันจนมหาเถรต้องออกจากสมาธิ	มหาเถรคณัฒบองนั่งอยู่บนแท่น คุยกับพระนเรศวรและบุญทั้งที่ยืนอยู่ใกล้ ๆ	กรรมฐานเพื่อการให้เกิดความรู้แจ้ง, วิธีฝึกอบรมเจริญปัญญา	¿Por qué han interrumpido mi meditación?	การทำสมาธิ

			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			พวกเจ้ามารบกวนวิปัสสนากรรมฐานของข้าด้วยเหตุผลอันใดฤา	-		-
10	บวชเณร	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		มหาเถรคันฉ่องบอกกับพระนเรศวรว่าถ้าหากอยากมาเรียนสรรพวิชาที่มหาเถรที่วัดโยเดีย ก็ต้องบวชเป็นเณรของวัดเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ	มหาเถรคันฉ่องยืนคุยกับพระนเรศวรอยู่หน้าวัดโยเดีย	ถือเพศเป็นภิกษุสามเณรหรือนักพรตอื่น ๆ	entonces primero debes <u>ser ordenado como monje</u> en este templo,	บวชเป็นพระ
		บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
		สิ่งที่พระองค์จะต้องกระทำ พระองค์จะต้องบวชเณรเข้ามาอยู่ในวัดนี้	-		-	
11	บอกบาลี	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		บุญทั้งตามเสด็จพระนเรศวรและพระสงฆ์รูปอื่นของวัดโยเดียไปบิณฑบาต บังเอิญพบกับคู่อริของตน บุญทั้งจึงทำท่าถ่มน้ำลายใส่ จนมหาเถรคันฉ่องหันมาดู แล้วเร่งให้รีบกลับวัดให้ทันเวลาเรียนหนังสือ	มหาเถรคันฉ่องยืนคุยกับบุญทั้ง	คัมภีร์พระไตรปิฎก พุทธพจน์ เรียกว่า พระบาลี	Llegarás tarde a <u>tus estudios</u> .	การเรียน, การศึกษา
		บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
		เดี๋ยวก็กลับไปไม่ทันบอกบาลีเท่านั้นเอง	เรียนหนังสือ		-	
12	ศีล	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
		พระนเรศวรไปปรึกษามหาเถรคันฉ่องว่าตนกลัวจะทำผิดศีลเนื่องจากไปจับตัวมณีจันทร์ที่ถูกงูกัด	บุญทั้งกำลังทายารักษาแผลงูกัดให้มณีจันทร์ พระนเรศวรนั่งอยู่ข้าง ๆ และถามมหาเถรที่นั่งมองเด็ก ๆ อยู่	ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติกายและวาจา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘	¿rompi alguna <u>doctrina religiosa</u> al tocar a Manechan?	หลักคำสอนของศาสนา
		บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง	
		กระผมได้สัมผัสจับต้องกายของมณีจันทร์ ศีลจะขาดไหมขอรับ	-		-	

		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉาสนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
13	ราชภัย	พระเจ้าบุเรงนองให้ออกญาจักรีผู้เป็นไส้ศึกให้กับหงสาวดี ไปบอกพระวิสุทธิกษัตริย์ มเหสีของพระมหารัชมหาราชว่า ที่ขณะนั้นพำนักอยู่ในกรุงโยธยา ให้หาทางลอบส่งดินดำออกไปให้กองทัพหงสาวดี แต่พระวิสุทธิกษัตริย์ไม่ยอม ออกญาจักรีจึงข่มขู่ว่าหากไม่ยอมช่วย พระเจ้าบุเรงนองอาจพิโรธและลงโทษพระมหารัชมหาราชที่อยู่ในสถานะตัวประกันของหงสาวดี	(ในตำนานพระวิสุทธิกษัตริย์) ออกญาจักรีพยายามพุดโน้มน้าวแกมข่มขู่พระวิสุทธิกษัตริย์ให้ยอมช่วย	ภัยอันเกิดจากพระราช	a salvo de la ira del rey Bayinnong.	ความพิโรธของพระมหากษัตริย์
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			จากราชภัยของพ่ออยู่หัวบาเยงนอง พระพุทธเจ้าข้า	สิ่งไม่ดี น่ากลัว		สิ่งไม่ดี น่ากลัว

ตารางที่ 5: คำศัพท์ทางวัฒนธรรมหมวดความเชื่อและศาสนา รายละเอียดความหมาย และบริบทประกอบ

6) หมวดชื่อสถานที่ ทั้งหมด 8 คำ

ที่	คำวัฒนธรรม	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉาสนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
1	พระพิษณุโลกสองแคว	ภาพยนตร์กำลังบรรยายว่าพระเจ้าบาเยงนองเข้าล้อมเมืองพิษณุโลก จะยึดเป็นเมืองขึ้นเพื่อเป็นช่องทางไปตีอยุธยาต่อไป	ภาพสงครามในเมืองพิษณุโลก	ชื่อดั้งเดิมของเมืองพิษณุโลก มาจากที่ตั้งที่มีแม่น้ำสองสายไหลผ่าน คือแม่น้ำน่านกับแม่น้ำแควน้อย ศิลาจารึกของสุโขทัยบางหลักเรียกชื่อเต็มของเมืองว่า “สรลงสองแคว” ก็มี	guió a sus fuerzas al reino norteño de Phitsanulok.	เมืองพิษณุโลก
			บทสนทนา			
			(เสียงบรรยาย) พระเจ้าบาเยงนองจึงนำทัพเข้าล้อมเมืองพระพิษณุโลกสองแคว			
2	อโยธยาศรีราม-เทพนคร	ภาพยนตร์กำลังบรรยายว่าหลังพระเจ้าบาเยงนองยึดพิษณุโลกได้แล้ว ก็ยกกองทัพหงสาวดีมาตีอโยธยาต่อ	ภาพสงคราม ทัพหงสาวดียกทัพมาปิดล้อมกำแพงกรุงอโยธยา ยิ่งอาวุธตอบโต้กัน	ชื่อเรียกกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 11 หรือจารึกวัดเขากบ จ.นครสวรรค์	el rey Bayinnong guió a sus ejércitos a atacar Ayutthaya.	เมืองอยุธยา
			บทสนทนา			

			(เสียงบรรยาย) พระเจ้าบาเยงนองก็ทรงกริธาทัพลงมาล้อมกรุงอโยธยาศรีรามเทพนคร					
3	สรรเพชญปราสาท	บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง		
		อยุธยากำลังถูกทัพหงสาวดีโจมตี วังในเมืองกำลังถูกระเบิดหรือปืนใหญ่จนเสียหาย	ภาพสรรเพชญปราสาท	พระที่นั่งในเขตพระราชวังโบราณ จ.พระนครศรีอยุธยา สร้างขึ้นโดยพระราชดำริของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แต่เสียหายไปทั้งหมดเมื่อคราวเสียกรุงฯ ครั้งที่ 2 ปัจจุบันเหลือแต่ฐานและกำแพงบางส่วน	(ข้อความบ่นจอ) Palacio Sanpet Prasat	วังชื่อสรรเพชญปราสาท		
			บทสนทนา					
			ปรากฏข้อความ “สรรเพชญปราสาท” ในฉากภาพยนตร์					
			ภาพที่ปรากฏในฉากนี้				คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
			ภาพสรรเพชญปราสาท				(ข้อความบ่นจอ)	วังแห่งอยุธยา
บทสนทนา	สรรเพชญปราสาท		ความหมายแฝง					
		ปรากฏข้อความ “สรรเพชญปราสาท” ในฉากภาพยนตร์	Palacio de Ayutthaya	วังหนึ่งในอยุธยา, วังสำคัญในอยุธยา				
4	มะขามจ่อม	หลังพระเจ้าบุเรงนองยึดพิษณุโลกได้ ก็เข้ามาหาพระมหาธรรมราชาเพื่อจะนำพระนเรศวรไปเป็นองค์ประกัน	พระเจ้าบุเรงนองกับพระมหาธรรมราชานั่งคุยกันอยู่ในห้องพระโรงเมืองพิษณุโลก	ผู้วิจัยคาดว่าเพี้ยนมาจาก “ทุ่งมะขามหย่อง” ในจ.พระนครศรีอยุธยา ที่เชื่อกันว่าเป็นสมรภูมิรบไทย-พม่าคราวศึกสมเด็จพระสุริโยทัย	Aún recuerdo nuestro combate en Makhamjom.	สถานที่ชื่อว่ามะขามจ่อม		
			บทสนทนา			ความหมายแฝง		
			ข้ายังไม่ลืมเลย ในคราวที่เราปะทะกันกลางทุ่งมะขามจ่อม			สนามรบ ที่ทำสงครามกัน		
5	โยเดีย	พระนเรศวรและบุญตั้งมาหามหาเถรคันฉ่องที่วัดโยเดีย เจอมณีจันทร์เป็นครั้งแรก	พระนเรศวรและบุญตั้งยืนคุยกับมณีจันทร์	โยเดีย หรือโยคะยา เป็นชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวสยามจากอาณาจักรอยุธยาซึ่งได้อพยพหรือถูกกวาดต้อนไปยังประเทศพม่า	Buscamos el templo de Yodia.	ชื่อวัดในหงสาวดี		
			บทสนทนา					
			หลวงตาให้ข้ามาพบที่วัดโยเดีย					

		บริบท	ภาพที่ปรากฏในฉากนี้	ความหมายอ้างอิง	คำแปลสเปน	ความหมายอ้างอิง
6	หงสาวดี	พระนเรศวรกำลังขี่ม้าสำรวจในกรุงหงสาวดี มีข้าทาสบริวารที่ทางหงสาวดีมอบหมายมาคอยเดินตาม	ภาพกรุงหงสาวดี	ชื่อเมือง	(ชื่อความบนจอ) HONGSAWADEE.	ชื่อเมือง
			บทสนทนา			
			ปรากฏข้อความ “หงสาวดี” ในฉากภาพยนตร์			
7	กำแพงเพชร	เท่าความว่าช่วงที่พระนเรศวรถูกพาตัวไปเป็นองค์ประกันที่หงสาวดีเป็นช่วงที่หงสาวดีกำลังบุกอโยธยา	แผนที่หัวเมืองเหนือของอโยธยาค่อย ๆ ถูกไฟเผาไหม้ไปเรื่อย ๆ	ชื่อเมือง	Una vez que el rey Bayinnong tuvo control sobre Kamgaengphet	ชื่อเมือง (อาจสะกดผิด)
			บทสนทนา			
			พระเจ้าบาเยนงทรงพิชิตได้เมืองกำแพงเพชร...			
8	สุโขทัย	เท่าความว่าช่วงที่พระนเรศวรถูกพาตัวไปเป็นองค์ประกันที่หงสาวดีเป็นช่วงที่หงสาวดีกำลังบุกอโยธยา	แผนที่หัวเมืองเหนือของอโยธยาค่อย ๆ ถูกไฟเผาไหม้ไปเรื่อย ๆ	ชื่อเมือง	Una vez que el rey Bayinnong tuvo control sobre	ชื่อเมือง
			บทสนทนา	ความหมายแฝง		ความหมายแฝง
			พระเจ้าบาเยนงทรงพิชิตได้เมืองกำแพงเพชร สุโขทัย...		Kamgaengphet, Sukhothai..	

ตารางที่ 6: คำศัพท์ทางวัฒนธรรมหมวดชื่อสถานที่ รายละเอียดความหมาย และบริบทประกอบ

ภาคผนวก ข

ผลการระบุกลวิธีการแปลและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์

ตารางแสดงผลการระบุกลวิธีการแปลและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ จำแนก
ตามหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรม

1) หมวดนิเวศวิทยา จำนวน 5 คำ พบกลวิธีการแปลดังนี้

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
1	โกสีย์ดอกหมาก	โกสีย์ดอกหมาก หรือบางที่เรียกสีกา เป็นลักษณะไม้ขนาดเล็ก น้ำหนักเบา กระดุกบางเมื่อเทียบกับไม้ไทย ไม่นัดปะทะ แต่มีความไวสูง ตีแม่น และตีเจ็บ	es muy fuerte	แข็งแรงมาก มีพลังกำลั้มาก	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ไม้ของมังสามเกียรติ เข้าลักษณะ <u>โกสีย์ดอกหมาก</u> El gallo de Mangsamkiat es muy fuerte.		23/14
2	เสลดพังพอน	ชื่อไม้พุ่มชนิด Barleria lupulina Lindl. ในวงศ์ Acanthaceae มีหนามแหลมสีแดงตามข้อ เส้นกลางใบสีแดง ดอกสีเหลือง ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง	este unguento	ยาขี้ผึ้ง ใช้ทาภายนอก	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	เจ้าเอาใบเสลดพังพอนนี้พอกแผลที่ถูกอสรพิษขบ Usa <u>este unguento</u> en la herida.		31
3	หวาย	ชื่อเรียกปาล์มหลายชนิด หลายสกุล ในวงศ์ Palmae ขึ้นเป็นกอ ลำต้นยาวทอด	la palmeta	ไม้เรียว	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	อะคิมะยา ไปเอาหวายมา ¿No? Akiyami, tráeme <u>mi palmeta</u> .		20/11

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
		เลื้อย ผิวเกลี้ยงเหนียว กาบ และก้านใบมีหนาม	¿Aún quieres una riña de gallos?	ยังอยากไปชนไก่อยู่อีกหรือ	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	บรมบพิตรยังอยากลิ้มรสหว่าย อาตมาอีกกระนั้นรึ ¿Aún quieres una riña de gallos?		32
4	พระเจ้าห้าพระองค์	ลักษณะไก่ที่มีหย่อมกระ (มีสีขาวยแซม) 5 แห่ง ที่หัว (บริเวณท้ายเสียด) หัวปีกทั้งสองข้างและข้อขาทั้งสองข้าง โบราณถือว่ามีเทพรักษาถึง 5 พระองค์ จึงถือเป็นไก่สกุลสูง หรือ “พระยาไก่”	El gallo de Cinco Budas	ไก่แห่งพระพุทธเจ้าห้าพระองค์	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	พระเจ้าห้าพระองค์		24
5	ฤดูน้ำหลาก	ช่วงปลายฤดูฝนที่น้ำเหนือจะไหลลงมาท่วมพื้นที่กรุงศรีอยุธยาโดยรอบทั้งหมด เหลือเพียงเกาะเมืองที่จะ	la temporada de lluvias	ฤดูฝน	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ได้ทราบฤดูน้ำหลากพระพุทธเจ้าข้า La temporada de lluvias está muy cerca.		23/15

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
		ลอยอยู่คล้ายเป็นเกาะกลางทะเล	los monzones	มรสุม	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	นี่หาก <u>เข้าฤดูน้ำหลาก</u> ซึ่งก็อีกมีข้ามินาน Pronto regresarán los monzones		30

ตารางที่ 1: แสดงกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดนิเวศวิทยาและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ที่ปรากฏคำทางวัฒนธรรมนั้น

2) หมวดวัตถุ จำนวน 9 คำ พบกลวิธีการแปลดังนี้

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
1	ขนมต้ม	ขนมไทยโบราณ ทำจากแป้งน้ำตาลและมะพร้าว มีสองแบบคือขนมต้มขาวและขนมต้มแดง	comida	อาหาร	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	- มันขโมยอันใดฤ - <u>ขนมต้ม</u> เจ้าคะ - ¿Qué te ha robado? - <u>Comida</u> , Su Alteza.		20/20

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
2	ซานหมาก	กากที่เหลือจากการเคี้ยวหมาก หากเป็นของเหลือจากพระผู้ใหญ่เคี้ยว จะเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ มีผู้นำไปบูชาเป็นเครื่องรางของขลัง	esto ... como bocadillo	(อาหาร) ปริมาณพอดีคำหนึ่งคำ	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	เอา <u>ซานหมาก</u> นี้ไปให้ไก่ของบรมบพิตรกิน Dale <u>esto</u> a tu gallo <u>como bocadillo</u> .		36
3	ค่ายคูประตูลอบ	สิ่งก่อสร้างสำหรับป้องกันศัตรู ประกอบด้วยค่าย (ที่ตั้งทัพและที่กำบังตัวคน) คู (ขุดเป็นแนวล้อมรอบที่ตั้งทัพ) ประตู (ทางเข้าออก) และหอรบ (เชิงเทินยื่นออกไป เป็นระยะสำหรับยิงสกัดศัตรู)	han apostado soldados por toda su ciudad	...ได้วางกำลังทหารไว้ทั่วเมือง	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ต่างเร่งรัดตกแต่งค่ายคูประตูลอบ <u>han apostado soldados por toda su ciudad</u>		21/18
4	ประตูดี้	(คำโบราณ) ประตูที่เป็นทางนำศพออกจากภายในเขตกำแพงเมือง	el cementerio	สุสาน	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	แล้วให้สัปเหร่อนำออกไปนอกเมืองทางด้าน <u>ประตูดี้</u> y permitir que el sepulturero lo saque de la ciudad y lo lleve <u>al cementerio</u> .		38/38

ที่	คำทาง วัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปล ภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธี การแปล	ตัวบทภาษาไทย และบทบรรยายภาพยนตร์ ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอ ของฉากในภาพยนตร์ ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวน อักษร
5	ตำหนัก	ที่ประทับของเจ้านาย เช่น ตำหนักปลายเนิน หรือของ สมเด็จพระสังฆราช เช่น ตำหนักเพชร	residencia	ที่อยู่อาศัย	การสร้าง ความ เทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	เจ้าคงชอบใจ <u>ตำหนัก</u> นี้กระมัง Espero que te guste <u>esta residencia.</u>		19/16
6	พลับพลา	ที่ประทับชั่วคราวสำหรับ รับรองพระเจ้าแผ่นดินและ พระบรมราชวงศ์ชั้นสูง	un pabellón	ศาลา, ชุมน	การสร้าง ความ เทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	ออกญาราชภักดี เจ้าจรงเรงพล ช่างไปจงที่ปลุก <u>พลับพลา</u> Lord Rahapakee, reúna a los trabajadores y construyan <u>un pabellón</u>		27/37
7	ผ้าถุง	เครื่องนุ่งของผู้หญิง ซึ่งใช้ผืน ผ้าเย็บริมด้านข้างให้ติดกัน	-	-	การสร้าง ความ เทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	ถ้าแม่นางนำไปปรุงเป็น <u>ผ้าถุง</u> หรือ ทำโจง Al usar esto,		13
8	โจง	โยงขึ้น, รั้งขึ้น	-	-	การสร้าง ความ เทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	ถ้าแม่นางนำไปปรุงเป็น <u>ผ้าถุง</u> หรือ <u>ทำโจง</u> Al usar esto,		13

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
9	พ็อน	รำของทางภาคเหนือและภาคอีสาน	bailes	การเต้นรำ, ชนิดหรือแบบแผนของการเต้นรำ, ศิลปะการเต้นรำ	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	พ็อนอย่างนี้ ข้าไม่เคยเห็นมาก่อนในหงสาวดี Nunca había visto <u>bailes</u> así en Hongsawadee.		28/15

ตารางที่ 2: แสดงกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดวัตถุและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ที่ปรากฏคำทางวัฒนธรรมนั้น

3) หมวดการเมืองการปกครอง จำนวน 9 คำ พบกลวิธีการแปลดังนี้

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
1	กฎหมายเตียรบาล	(คำโบราณ) ข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก โบราณใช้ว่า กฎมณเฑียรบาล หรือ กฎมณเฑียรบาล ก็มี	las leyes de nuestro reino	กฎหมายแห่งราชอาณาจักรของเรา	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	แต่ติดอยู่ที่กฎมณเฑียรบาล pero <u>las leyes de nuestro reino</u>		31

ที่	คำทาง วัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปล ภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธี การแปล	ตัวบทภาษาไทย และบทบรรยายภาพยนตร์ ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอ ของฉากในภาพยนตร์ ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวน อักษร
2	หัวเมือง	(คำโบราณ) เมืองใหญ่ที่มี เมืองน้อยมาขึ้น	las ciudades	เมือง, นคร	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	เพื่อทำศึกกับหัวเมืองฝ่ายเหนือ ของราชอาณาจักรอยุธยา apoderándose de <u>las</u> <u>ciudades</u> del norte en camino al reino de Ayutthaya.		38/32
			el norte	ทางเหนือ	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	จกลงไปจัดทัพหัวเมืองเหนือทั้ง เจ็ดให้พร้อมสรรพ reunirán siete ejércitos desde <u>el norte</u> .		24/15
			Phitsanulok	พิษณุโลก	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	เมื่อสิ้นหัวเมืองเหนือ อยุธยา ก็โดดเดี่ยว Sin <u>Phitsanulok</u> , Ayutthaya está sola...		39
3	ลงทวย	เขียนด้วยทวยเป็นการ ลงโทษ	los azoten	เขียน, ทวด, ฟาด, ตี	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการ ใช้งาน	ข้าจะสั่งให้ราชมัลลลงทวยพวก เจ้า haré que <u>los azoten a</u> todos.		28

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธี การแปล	ตัวบทภาษาไทย และบทบรรยายภาพยนตร์ ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
4	อาญาสิทธิ์	อำนาจเด็ดขาด คือ สิทธิที่แม่ทัพได้รับพระราชทานจากพระเจ้าแผ่นดินในเวลาไปสงครามเป็นต้น โดยมีสิ่งสำคัญคือพระแสงดาบเป็นเครื่องหมาย เรียกว่า พระแสงอาญาสิทธิ์	control	การควบคุม	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	จากนี้ไปเมื่อหน้า ข้าขอมอบ <u>อาญาสิทธิ์</u> ให้แก่ออกญาจักรี De aquí en más, te otorgaré <u>control</u> sobre nuestro ejército		27/30
5	วังหน้า	วังที่ประทับของพระมหาอุปราช มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เรียกในราชการว่า พระราชวังบวรสถานมงคล ตั้งอยู่ด้านหน้าพระราชวังหลวงหรือ พระบรมมหาราชวัง	realeza inferior	พระบรมวงศานุวงศ์ที่อยู่ในลำดับชั้นต่ำกว่า	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	หากจำเป็นที่จะต้องหมอบกราบลูกของเจ้า <u>วังหน้า</u> หงสาไม่ No hace falta que él se postre ante <u>realeza inferior</u> .		30/22
6	มณฑล	เขตปกครองที่แบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ	-		การตัดออก	อันราชธานีหงสาวดีในมณฑล รามัญเทศะนี้ มีประตูทั้งสิ้น 20 ประตู Hay 20 portales al reino de Hongsawadee.		24/15

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
7	พินคอริบเรียน	เป็นโทษที่อยู่คู่กัน กล่าวคือเมื่อตัวผู้กระทำความผิดถูกตัดสินโทษประหารแล้ว ทรัพย์สมบัติข้าทาสบริวารทั้งหมดในครอบครองของผู้ต้องโทษจะถูกริบให้เป็นของหลวงหรือเรียกว่า “ริบราชบาตร” โดยจะต้องเป็นความผิดร้ายแรงที่มีผลต่อความมั่นคงภายในพระราชอาณาจักรหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี	serán ejecutados	ถูกประหารชีวิต	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	หากมีทรงมาแก้ต่าง พระยามีชื่อทั้งสองคงต้องโทษถูกพินคอริบเรียน Si no lo hace, <u>serán ejecutados</u> .		32
		serán decapitados	ถูกตัดศีรษะ	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	หากมีฟัง เราจะให้ลงอาญาพินคอริบเรียน Quienes no obedezcan <u>serán decapitados</u> .		20/18	
8	พยุหโยธา	หมู่พลรบ, กระบวนพลรบตามประเพณีโบราณจะจัดเป็นทัพหน้า นำโดยพระมหากษัตริย์ (ตำแหน่งรอง	atacar	โจมตี	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	บัดนี้ ต้องยกพยุหโยธาหาร วิถีทุเรศกันดาร Así que tuve que <u>atacar</u> tu reino.		33

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
		พระเจ้าแผ่นดิน) และทัพหลวงของพระมหากษัตริย์	tu ejército	กองทัพ, กองทหาร	การสร้างเปรียบเทียบเท่าด้านการใช้งาน	จะถอนพยุหโยธาหาญคืนกลับกรุงหงสาวดีแล้วไซ้ que te llevarás a tu ejército de regreso a Hongsawadee.		29/25
9	ประเทศราช	เมืองที่มีเจ้าผู้ครองเมืองของตนเอง แต่อยู่ภายใต้อำนาจควบคุมดูแลและคุ้มครองของพระมหากษัตริย์ของอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเจ้าเมืองประเทศราชนั้นมีหน้าที่ส่งเครื่องราชบรรณาการถวายเป็นประจำ และในเวลาเกิดศึกสงครามต้องเกณฑ์กำลังทหารเข้าร่วมกองทัพหลวงด้วย	-	-	การตัดออก	คิดว่าคงจะชนะอยุธยาได้ง่าย ๆ เหมือนประเทศราชอื่น ๆ si cree poder derrotar a Ayutthaya tan fácilmente.		22/27
		colonias	อาณานิคม (เมืองขึ้น, ประเทศที่อยู่ใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศอื่น)	การสร้างเปรียบเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ยิ่งยามนี้ ราชอาณาจักรต้องตกเป็นประเทศราช Especialmente ahora. Nos hemos vuelto colonias.		20/26	

ตารางที่ 3: แสดงกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดการเมืองการปกครองและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ที่ปรากฏคำทางวัฒนธรรมนั้น

4) หมวดการงาน จำนวน 16 คำ พบกลวิธีการแปลดังนี้

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
1	เสนาบดี	(คำโบราณ) แม่ทัพ	sus hombres	ข้าราชการ	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	บัดนี้พระมหากษัตริย์และ <u>เสนาบดี</u> El rey Chakkraphat de Ayutthaya y <u>sus hombres</u>		31/13
			ministro	รัฐมนตรี	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	กินตำแหน่งที่มหาเสนาบดี Te ascendieron a <u>ministro</u> ,		26
2	ชาววัง	ผู้หญิงที่รับราชการอยู่ในวัง เช่น ข้าหลวง ชาวที่ โขลน ภาษาปากว่า ชาวรั้วชาววัง	una mujer del palacio	ผู้หญิงที่ทำงานในวัง	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	เจ้าก็จะได้รับการฝึกปรือให้เป็น <u>ชาววัง</u> te volverás <u>una mujer del palacio</u> .		34
3	แม่นม	หญิงที่ให้นมเด็กอื่นกินนมของตนแทนแม่ของเด็กนั้น นางนม ก็เรียก เรียกสั้น ๆ ว่า นม ราชาศัพท์ว่า พระนม	-	-	การตัดออก	แล้วเมื่อไรเล่า <u>แม่นม</u> ¿Cuándo?		8

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธี การแปล	ตัวบทภาษาไทย และบทบรรยายภาพยนตร์ ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอ ของฉากในภาพยนตร์ ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวน อักษร
4	ข้าหลวง	(คำโบราณ) คนที่ถวายตัวเป็นข้าของพระมหากษัตริย์หรือเจ้านาย, คนรับใช้ของพระมหากษัตริย์หรือเจ้านาย ปัจจุบันมีเฉพาะผู้หญิง เรียกว่า คุณข้าหลวง	serviente del rey	คนรับใช้ในพระมหากษัตริย์	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการใช้ งาน	เจ้า นั้นเป็น <u>ข้าหลวง</u> เดิมของสมเด็จพระ มหาจักรพรรดิ Aunque era <u>serviente</u> <u>del rey</u> Chakkraphat,		20/20
5	พระโหราธิบดี	ตำแหน่งอธิบดีแห่งโหร หรือโหรหลวงประจำราชสำนัก	un adivino	โหร, หมอดู	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการใช้ งาน	<u>พระโหราธิบดี</u> ทายทักว่า y un <u>adivino</u> vaticinó		21
6	บาทบริจาริกา	หญิงที่มีหน้าที่รับใช้ปฏิบัติพระเจ้าแผ่นดิน	esclava del rey	ทาสในพระมหากษัตริย์	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการใช้ งาน	เพื่อไม่ยอมตกเป็น <u>ข้าบาทบริจาริกา</u> ในพระเจ้าหงสาวดี pues se negaba a ser <u>esclava del rey</u> de Hongsawadee.		28/23
7	ศิษย์วัด/เด็กวัด	ลูกหลานที่พ่อแม่ ผู้ปกครองส่งมาศึกษาหาความรู้กับพระภิกษุสงฆ์, เด็กกำพร้าหรือเด็กยากจนที่วัด	asistente del templo	ผู้ช่วยในวัด	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการใช้ งาน	ส่วน <u>ไอ้เด็กปากกล้านัน</u> ให้มาเป็น <u>ศิษย์วัด</u> ที่นี่ En cuanto a ese muchacho malhablado,		36/26

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
		อุปการะไว้ ทำหน้าที่ดูแลรับใช้พระสงฆ์หรือช่วยเหลือกิจกรรมด้านต่าง ๆ	una sirvienta del templo	คนรับใช้ของวัด	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	será <u>asistente del templo</u> . เจ้าก็จะเป็นแต่เพียงเด็กวัดที่ไร้ค่า no te volverás más que <u>una sirvienta del templo</u> .		18/29
8	เณร	ผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุ แต่สมทานศีล 10 เรียกสั้น ๆ ว่า เณร	estudiante	นักเรียน	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	เหมือนกับเณรรูปอื่น ๆ como cualquier otro <u>estudiante</u> .		31
			joven monje	พระสงฆ์วัยเยาว์	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	<u>เณร เณร</u> <u>Joven monje</u> .		12
9	พระยา-	บรรดาศักดิ์ข้าราชการผู้ใหญ่ สูงกว่าพระ ต่ำกว่าเจ้าพระยา เช่น พระยาอนุমানราชธน	Lord-	ค่านำหน้าชื่อขุนนางระดับสูง	การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม (ภาษาอังกฤษ)	ข้าพระพุทธเจ้ามีคดีอันพระมหินทราราชเจ้าและพระยาราม Me he enterado de que el príncipe Mahin se ha aliado con <u>Lord Ram</u>		39/25

ที่	คำทาง วัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปล ภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธี การแปล	ตัวบทภาษาไทย และบทบรรยายภาพยนตร์ ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอ ของฉากในภาพยนตร์ ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวน อักษร
						ก็เพื่อแก้ต่างแทน ให้กับ <u>พระยา</u> พุกาม และ <u>พระยา</u> เสื่อหาญ a ayudar a Lord Phukaam y a Lord Suahan.		23/16
10	พระ-	บรรดาศักดิ์ข้าราชการสูง กว่าหลวง ต่ำกว่าพระยา เช่น พระสารประเสริฐ พระ ธรรมนิเทศพวยหาญ	Lord-	คำนำหน้าชื่อขุน นางระดับสูง	การแทนที่ด้วยคำ เทียบเท่าทาง วัฒนธรรม (ภาษาอังกฤษ)	หากจะขอออกญาจกรี กับ <u>พระ</u> สุนทรสงคราม si puedo llevarme a Lord Chakri y a Lord Sunthomsongkram		31/25
11	ออกญา	บรรดาศักดิ์ชั้นสูงที่ พระราชทานในสมัยอยุธยา สูงกว่าออกพระ เข้าใจว่ามา จากเขมร	Lord-	คำนำหน้าชื่อขุน นางระดับสูง	การแทนที่ด้วยคำ เทียบเท่าทาง วัฒนธรรม (ภาษาอังกฤษ)	หากจะขอออกญาจกรี กับ <u>พระ</u> สุนทรสงคราม si puedo llevarme a Lord Chakri y a Lord Sunthomsongkram		31/25
						ออกญาราชภักดี เจ้าจางเริงพล ช่างไปจองที่ปลูกพลับพลา Lord Rahapakee, reúna a los trabajadores y construyan un pabellón		27/37

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
12	ขุน	บรรดาศักดิ์ข้าราชการรองจากหลวงลงมา เช่น ขุน วิจิตรมาตรา	Khun-	ไม่มีความหมาย	การทับศัพท์	ไม่ใช่เพราะข้าคุมกระบาสหัวอยู่หรือ ขุนเดช soy yo. ¿O no, <u>Khun</u> Dej?		24
13	มหาเถร	พระผู้ใหญ่ ตามพระวินัยกำหนดว่า พระมีพรรษาตั้งแต่ 10 ขึ้นไป เรียกว่าพระเถระ.	el monje principal	พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	เจ้าชัดคำสั่งของมหาเถร Desobedeciste al monje principal.		33
14	หลวงตา	(ภาษาปาก) คำเรียกพระภิกษุโดยความเคารพ เช่น หลวงปู่ หลวงพี่ หลวงน้า, คำเรียกพระจีน พระญวน ว่า หลวงจีน หลวงญวน	un viejo monje	พระสงฆ์วัยชรา	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ดูเหมือนวัดมากกว่า มีแต่หลวงตาแก่ ๆ นั่งจำวัดอยู่นั้น Se parece más a un templo con un viejo monje dormido.		25/27
			El padreอาจมีความแตกต่างทางศาสนา	คุณพ่อ (คำที่คริสตศาสนิกชนใช้เรียกบาทหลวงในศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก)	การแทนที่ด้วยคำเทียบเท่าทางวัฒนธรรม	- หลวงตาคงจะไม่ชอบ - ก็อย่าให้หลวงตารู้สิเนม - El padre no lo aprobaría. - Entonces no se lo digas.		27/26

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
			el monje principal	พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ถูกตั้งหลงดว่า เอาไก่ขึ้นสังเวียนตีกัน เป็นบาปนักComo dijo el monje principal, obligar a los animales a pelear es pecado.		37/34
15	ยุพราช	รัชทายาทที่พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาขึ้นเป็นตำแหน่งสมเด็จพระยุพราช โดยพระราชทานยุพราชาภิเษกหรือโดยพิธีอย่างอื่นสุดแต่แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ	la realeza	พระบรมวงศานุวงศ์	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	โอรสขององค์ยุพราชเจ้าหงสา ante el hijo de la realeza de Hongsawadee?		26/15
16	ไพร่	(คำโบราณ) พลเมือง, ประชาชน, ราษฎรสามัญ	-	-	การตัดออก	เพราะข้าจะไม่ช่วยเจ้าอีก ให้พวกไพร่มันมาหัวเราะเยาะ pues no te ayudaré.		19

ตารางที่ 4: แสดงกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดการงานและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ที่ปรากฏคำทางวัฒนธรรมนั้น

5) หมวดความเชื่อและศาสนา จำนวน 13 คำ

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
1	อาเพศ	เหตุที่เกิดขึ้นอย่างผิดปกติ วิสัย ถือว่าเป็นกลางไม่ดี	profecias	คำทำนาย, คำพยากรณ์	แปลผิด	หากแต่ว่าภายหลังเกิดอาเพศ หลายประการ Sin embargo, hubo muchas profecias		34
2	บารมี	คุณความดีที่ได้บำเพ็ญมา, คุณสมบัตินี้ทำให้ยิ่งใหญ่ เช่นว่า ชมพระบารมี พระบารมีปกเกล้าฯ พายแพ้แก่บารมี	la grandeza	ความยิ่งใหญ่	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการใช้งาน	ผู้ที่มีบุญบารมีเทียบเท่าพระมหากษัตริย์ราช Sólo un hombre con la grandeza del rey Chakkraphat		30/19
			la virtud	คุณธรรม, คุณงามความดี, พลังอำนาจ	การสร้าง ความเทียบเท่า ด้านการใช้งาน	บารมีพออยู่หัวบาเงนองมีมีพอ que el rey Bayinnong aún no tenia la suficiente virtud para poseer las armas.		36/40
3	พระจักรพรรดิราช	ตามคติในพุทธศาสนา หมายถึง พระมหาจักรพรรดิ ผู้ยิ่งใหญ่เหนือมวลมหา	el rey Chakkraphat	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ	แปลผิด	แต่ยังไม่ถึงขั้นพระจักรพรรดิราช Pero aún no lo es tanto como el rey Chakkraphat.		23/24

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
		กษัตริย์ทั้งหลายในสากลจักรวาล						
4	มัจจุราช	เจ้าแห่งความตาย หรือพญายม	morir	ตาย	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ยื่นคำเจ้าแล้ว เราสิ้นกลัวพระยา <u>มัจจุราช</u> Tras oír tus palabras, no temo <u>morir</u> .		22/14
5	ทศทิศ	ทิศทั้ง 10 คือ ทิศทั้ง 8 คือ อุดร อีสาน บุรพา อาคเนย์ ทักษิณ หรดี ประจิม พายัพ รวมกับทิศเบื้องบน และทิศเบื้องล่าง	todas estas tierras	ทั่วทุกดินแดน	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีผู้เป็นใหญ่ใน <u>ทศทิศ</u> El rey de Hongsawadee, gobernador de <u>todas estas tierras</u> ,		22/34
6	ทศพิธราชธรรม	คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง มี 10 ประการ	las virtudes de un rey	คุณธรรมของพระมหากษัตริย์	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ที่เปี่ยมทรง <u>ทศพิธราชธรรม</u> Tienes <u>las virtudes de un rey</u>		29
7	บุพเพสันนิวาส	การเคยอยู่ร่วมกันในชาติก่อน, การเป็นเนื้อคู่กัน	el destino	โชคชะตา, เทวลีขิต	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ก็ขึ้นอยู่กับ <u>บุพเพสันนิวาส</u> ของทั้งสอง lo decidirá <u>el destino</u> .		23

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
8	พระรัตนตรัย	แก้ว 3 ประการอันประเสริฐสุดของพุทธศาสนิกชน หมายถึง พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์	los cielos	(สาบานต่อ) สรวงสวรรค์, ที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าของร่วมกับเทวดาและนักบุญ ตามความเชื่อในศาสนาคริสต์	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	ข้าขอสาบานต่อพระรัตนตรัยและเทวดาฟ้าดินว่า Juro por todos los cielos		25
9	วิปัสสนากรรมฐาน	กรรมฐานเพื่อการให้เกิดความรู้แจ้ง, วิธีฝึกอบรมเจริญปัญญา	la meditación	การทำสมาธิ	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	พวกเจ้ามารบกวนวิปัสสนากรรมฐานของข้าด้วยเหตุผลอันใดฤา ¿Por qué han interrumpido mi meditación?		25/14
10	บวชเณร	ถือเพศเป็นภิกษุสามเณร หรือนักพรตอื่น ๆ ถือเพศเป็นสามเณร	ser ordenado como monje	บวชเป็นพระ	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	สิ่งแรกที่พระองค์จะต้องกระทำ พระองค์จะต้องบวชเณรเข้ามาอยู่ในวัดนี้ entonces primero debes ser ordenado como monje en este templo,		16/18
								26

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
11	บอกบาลี	ภาษาที่ใช้เป็นหลักในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท, คัมภีร์พระไตรปิฎก พุทธพจน์ เรียกว่า พระบาลี	tus estudios	การเรียนรู้, การศึกษา	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	เดี๋ยวก็กลับไปไม่ทันบอกบาลีเท่านั้นเอง Llegarás tarde a tus estudios.		30
12	ศีล	ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติกายและวาจา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘	doctrina religiosa	หลักคำสอนของศาสนา	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	หลวงตาขอรับ กระผมได้สัมผัสจับต้องกายของมณีจันทร์ ศีลจะขาดไหมขอรับ Padre, ¿rompí alguna doctrina religiosa al tocar a Manechan?		39/20
13	ราชภัย	ภัยอันเกิดจากพระราชา	la ira del rey	ความพิโรธของพระมหากษัตริย์	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	จากราชภัยของพ่ออยู่หัวบาเยงนอง พระพุทธเจ้าข้า a salvo de la ira del rey Bayinnong.		17/18

ตารางที่ 5: แสดงกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดความเชื่อและศาสนาและจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ที่ปรากฏคำทางวัฒนธรรมนั้น

6) หมวดชื่อสถานที่ รวมทั้งหมด 8 คำ

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
1	พระพิษณุโลกสองแคว	ชื่อดั้งเดิมของเมืองพิษณุโลกมาจากที่ตั้งที่มีแม่น้ำสองสายไหลผ่าน คือแม่น้ำน่านกับแม่น้ำแควน้อย ศิลปินกรีกของสุโขทัยบางหลักเรียกชื่อเต็มของเมืองว่า “สรลวงสองแคว” ก็มี	Phitsanulok	พิษณุโลก	การแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง	พระเจ้าบาเยนนองจึงนำทัพเข้าล้อมเมืองพระพิษณุโลกสองแคว guió a sus fuerzas al reino norteño de Phitsanulok.		35/15
2	อโยธยาศรีรามเทพนคร	ชื่อเรียกกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 11 หรือจารึกวัดเขากบ จ. นครสวรรค์	Ayutthaya	อยุธยา	การแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง	พระเจ้าบาเยนนองก็ทรงกรีธาทัพลงมาล้อมกรุงอโยธยาศรีรามเทพนคร el rey Bayinnong guió a sus ejércitos a atacar Ayutthaya.		37/20
3	สรรเพชญปราสาท	พระที่นั่งในเขตพระราชวังโบราณ จ.พระนครศรีอยุธยาสร้างขึ้นโดยพระราชดำริของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	Palacio Sanpet Prasat	พระราชวังสรรเพชญปราสาท	การแปลโดยใช้คำที่เป็นที่รู้จักแล้วในภาษาปลายทาง	สรรเพชญปราสาท Palacio Sanpet Prasat		22

ที่	คำทางวัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปลภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธีการแปล	ตัวบทภาษาไทยและบทบรรยายภาพยนตร์ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอของฉากในภาพยนตร์ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวนอักษร
		แต่เสียหายไปทั้งองค์เมื่อคราวเสียกรุงฯ ครั้งที่ 2 ปัจจุบันเหลือแต่ฐานและกำแพงบางส่วน	Palacio de Ayutthaya	พระราชวังแห่งอยุธยา	การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน	สรรเพชญปราสาท Palacio de Ayutthaya		20
4	มะขามจ่อม	ผู้วิจัยคาดว่าเพี้ยนมาจาก “ทุ่งมะขามหย่อง” ในจ.พระนครศรีอยุธยา ที่เชื่อกันว่าเป็นสมรภูมिरบไทย-พม่า คราวศึกสมเด็จพระสุริโยทัย	Makhamjom	มะขามจ่อม	การทับศัพท์	ข้ายังไม่ลืมเลย ในคราวที่เราปะทะกันกลางทุ่งมะขามจ่อม Aún recuerdo nuestro combate en Makhamjom.		28/13
5	โยเดีย	โยเดีย หรือโยตะยา เป็นชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวสยามจากอาณาจักรอยุธยาซึ่งได้อพยพหรือถูกกวาดต้อนไปยังประเทศพม่า	Yodia	โยเดีย	การทับศัพท์	หลวงตาให้เข้ามาพบที่วัดโยเดีย Buscamos el templo de Yodia.		28

ที่	คำทาง วัฒนธรรม	ความหมาย (ไทย-ไทย)	คำแปล ภาษาสเปน	ความหมาย (สเปน-ไทย)	กลวิธี การแปล	ตัวบทภาษาไทย และบทบรรยายภาพยนตร์ ภาษาสเปน	ภาพหน้าจอ ของฉากในภาพยนตร์ ที่คำทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏอยู่	จำนวน อักษร
6	หงสาวดี	ชื่อเมือง	Hongsawadee	ชื่อเมือง	การทับศัพท์	<u>หงสาวดี</u> <u>Hongsawadee</u>		13
7	กำแพงเพชร	ชื่อเมือง	Kamgaengphet	ชื่อเมือง	การทับศัพท์ (อาจเป็นการสะกด ผิด)	พระเจ้าบาเยนงทรงพิชิตได้ เมืองกำแพงเพชร... Una vez que el rey Bayinnong tuvo control sobre Kamgaengphet...		33/27
8	สุโขทัย	ชื่อเมือง	Sukhothai	ชื่อเมือง	การแปลโดยใช้คำที่ เป็นที่รู้จักแล้วใน ภาษาปลายทาง	พระเจ้าบาเยนงทรงพิชิตได้ เมืองกำแพงเพชร สุโขทัย... Una vez que el rey Bayinnong tuvo control sobre Kamgaengphet, Sukhothai...		24

ตารางที่ 7: แสดงกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมหมวดชื่อสถานที่และจำนวนตัวอักษรในบทบรรยายภาพยนตร์ที่ปรากฏคำทางวัฒนธรรมนั้น

ประวัติผู้เขียน

นางสาวพิชญภา ปัญญาศิริ เกิดเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2537 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาวิชาภาษาสเปน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2560 และได้รับการตีพิมพ์บทความวิชาการเรื่อง การสร้างความเทียบเท่าด้านการใช้งาน: กรณีศึกษาคำแปลบทบรรยายภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 ร่วมกับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งหทัย แร่งผลสัมฤทธิ์ เผยแพร่ในวารสารภาษาและภาษาศาสตร์ ปีที่ 40 ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2565) ปัจจุบันทำงานเป็นเจ้าหน้าที่โครงการ สังกัดกองลาติน-อเมริกา กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ